

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Adéla Nela Kročilová

Hate Speech jako hranice svobody projevu

Diplomová práce

Olomouc 2015

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma *Hate Speech jako hranice svobody projevu* vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 8. dubna 2015

.....
Adéla Nela Kročilová

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu mé diplomové práce JUDr. Maximu Tomoszkovi, Ph.D. za cenné rady a připomínky při zpracování této práce.

Obsah

Seznam použitých zkratk:	5
1 Úvod	6
2 Svoboda projevu jako základní právo	8
2.1 Omezení svobody projevu při konfliktu s jinými základními právy	10
3 Obecně o hate crimes	13
4 Hate speech	15
4.1 Oběti a pachatelé hate speech	19
4.2 Problematika hate speech v kontextu zákazu zneužití základních práv	21
5 Vymezení hranic mezi chráněným projevem a hate speech	25
5.1 Jedná se o projev?	26
5.2 O jakou kategorii projevu se jedná?	28
5.2.1 Politické projevy a projevy týkající se věcí veřejných	28
5.2.2 Umělecký projev	31
5.2.3 Humoristický projev a satira	31
5.2.4 Komerční projev	32
5.3 Nejedná se o pouhé konstatování faktů?	32
5.4 Osoba mluvčího	34
5.5 Obsah a forma projevu	35
5.6 Účel a cíl projevu	36
5.7 Předmět projevu	36
5.8 Prvek nenávisti	38
5.9 Prostředí, v němž je projev prezentován	39
5.10 Pravděpodobnost újmy, která může nastat	39
5.11 Shrnutí jednotlivých kritérií testu	40
6 Situace v České republice	42
6.1 Analýza současného stavu	42
6.1.1 Soulad právní úpravy hate speech s ústavním pořádkem	42
6.2 Role a význam médií	43
6.2.1 Zprostředkovávání informací versus prostor pro realizaci svobody projevu	44
6.2.2 Televize, rozhlas, tištěná média a internet	46
6.2.3 Cenzura	46
6.2.4 Analýza vybraných mediálních projevů	47
7 Právní regulace hate speech	56
7.1 Kriminalizace hate speech	56
7.1.1 Klady a zápory kriminalizace hate speech	58
7.2 Jiné právní postihy	60
7.3 Jiné možnosti boje proti hate speech	61
8 Závěr	62
Seznam použité literatury a pramenů	66
Shrnutí	72
Summary	73
Seznam klíčových slov	74
List of key words	75
Přílohy	76

Seznam použitých zkratk:

ESLP	Evropský soud pro lidská práva
Evropská úmluva	sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod Rady Evropy ze dne 4. listopadu 1950, ve znění pozdějších předpisů
KSH	Konzervativní a sociální hnutí
LGBT	lesby, gayové, bisexuálové a trans tender osoby
LZPS a Listina	usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod, uveřejněné pod č. 2/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů
MPOPP	vyhláška č. 120/1976 Sb., o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech, ve znění pozdějších předpisů
MVČR	Ministerstvo vnitra
NSS	Nejvyšší správní soud
TZ	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
ÚS	Ústavní soud
Ústava	ústavní zákon č. 1/1991 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

1 Úvod

Svoboda projevu je ústavně zaručeným a chráněným právem každého člověka. Avšak ne v každém případě je smyslem projevu předávat ostatním korektní myšlenky či nápady nebo předkládat pravdivé informace k veřejné diskusi. Projev může být motivován snahou urazit nebo zastrašit určité skupiny osob a vyvolat u nich negativní emoce jako je strach, smutek či nenávist. Nenávistné projevy podkopávají hodnoty, na nichž je založena demokratická společnost. Zasahují do základních práv ostatních. Veřejná debata musí být všem otevřená a dávat lidem možnost ventilace frustrace a zloby, ale zároveň nesmí poskytovat prostor pro urážky, hrozby nebo šíření nenávisti. Otázkou je, jak nastavit hranice nenávistného projevu, který je ještě možno tolerovat a projevu, který je v demokratické společnosti neakceptovatelný.

Úkolem mé diplomové práce je nalézt odpověď na otázku, zda na projevy z nenávisti nahlížet jako na projevy, které v žádném případě nemohou požívat ochrany z titulu práva na svobodu projevu, nebo je zařadit mezi projevy, které pod ochranu svobody projevu spadají, ale lze je omezit, a tudíž do svobody projevu vrchnostensky zasáhnout.

V českém právním řádu, jakož i v právních řádech většiny demokratických států, je hate speech zakázán. Výjimkou jsou Spojené státy americké, jejichž právní věda poskytuje hate speech velmi širokou míru ochrany.¹ Právě z důvodu zákazu hate speech je nutno tento koncept správně definovat. Odpovědnost, která leží na bedrech soudců při rozhodování, kterému právu v konkrétním případě dají přednost, je obrovská a vždy musí zohlednit všechny okolnosti daného případu.

Je tedy nutno zaobírat se otázkou, kde se nachází hranice mezi chráněným a nechráněným projevem. Tato hranice je mnohdy velmi tenká a pro potřebu boje proti hate speech je nezbytné ji vymezit. Hate speech, neboli nenávistný projev, je velmi nebezpečný fenomén a zahrnuje všechny formy vyjádření, která rozšiřují, podněcují, podporují či ospravedlňují rasovou nenávist, xenofobii, antisemitismus nebo jiné formy nenávisti založené na netoleranci. Nenávistné postoje a názory často velmi rychle přecházejí v činy, které mohou rozložit systém demokratické společnosti a ta se tudíž musí bránit – obava, nakolik může demokracie tolerovat zneužívání svobody projevu, aniž by přitom zničila sebe samu,² je tedy oprávněná.

Svou diplomovou práci jsem se rozhodla strukturovat do 8 částí. Kapitola 2 se zaobírá svobodou projevu a jejím možným omezením. Kapitola 3 před samotným vymezením hate speech definuje obecnou kategorii trestných činů z nenávisti neboli hate crimes, pod které hate

---

¹ ROSENFELD, Michel. Hate Speech in Constitutional Jurisprudence: A Comparative Analysis. *Public Law Research Paper*, 2001, roč. 41, č. 4, s. 3.

² HERCZEG, Jiří. Hranice svobody projevu nejen ve světle judikatury Spolkového ústavního soudu. *Trestněprávní revue*, 2009, roč. 8, č. 12, s. 359 – 365.

speech spadá. Úvod do problematiky hate speech tedy obsahuje kapitola 4, která je zařazena před mnou vytvořený test na zkoumání hate speech v kapitole 5. Pro splnění tohoto záměru jsem pracovala zejména s judikaturou ESLP, konkrétně s případy týkajícími se především svobody projevu. Na základě rozhodovací praxe ESLP a odborných publikací jsem vyselektovala základní znaky, kterými je třeba se v každém případě zabývat pro zodpovězení otázky, zda se v daném případě jedná o hate speech chráněný svobodou projevu, hate speech v kontextu svobody projevu, který je možno omezit, či hate speech, který je z jakékoliv ochrany vyřazen z titulu zneužití práv. Vzhledem k tomu, že se zabývám hate speech v kontextu české společnosti, situaci v České republice mapuje kapitola 6, která rovněž klade důraz na znepokojující projevy médií, jež nenávisť mnohdy cíleně podporují. V rámci této kapitoly jsem si rovněž vybrala různé druhy problematických mediálních projevů, na něž jsem aplikovala test z předchozí kapitoly. Kapitola 7 se zaměřuje na právní regulaci hate speech. Vzhledem k tomu, že v českém právním řádu jsou nenávistné projevy posuzovány jako trestný čin, zabývám se v rámci této kapitoly rovněž zodpovězením otázky, zda je ve všech případech právní represe nezbytná a jestli je na hate speech možno reagovat jinak než právní cestou.

Cílem této práce je tedy snaha o vymezení rozdílů mezi hate speech (omezitelným projevem v rámci svobody projevu či projevem z ochrany vyřazeným) a projevem chráněným.

2 Svoboda projevu jako základní právo

Možnost vyjádřit vlastní názory, myšlenky a stanoviska, stejně tak jako tolerance a schopnost připustit odlišné názory, tvoří jeden z nosných pilířů demokratického státu. To ostatně potvrzuje i ESLP, který ve své judikatuře formuloval, že svoboda projevu je považována za „jeden ze základů demokratické společnosti, jednu ze základních podmínek rozvoje společnosti i každého člověka“.³ Kromě argumentu svobody projevu jako jednoho z prvků demokratického státu (jelikož absence svobody projevu demokracii pojmově vylučuje⁴), je svoboda projevu důležitá ve vazbě na seberealizaci jednotlivých osob – díky ní mohou hledat pravdu, prohlubovat své vědomosti, participovat na věcech veřejných, atp. V tomto ohledu se vyjádřil i Ústavní soud ve svém nálezu IV. ÚS 146/04:⁵ „svoboda projevu a právo na informace výrazně přispívají k osobnímu růstu jedince jak v oblasti intelektuální, tak osobnostní, což je také v zájmu otevřené demokratické společnosti“. Johann van Der Westhuizen⁶ svobodu projevu vysvětlil jako projev, který je vyjádřením nás samých, čímž zdůraznil význam svobody projevu právě v kontextu její přirozenosti lidské povaze. Každý člověk má nutkání sdělit něco ostatním, vyjádřit své pocity a myšlenky a přispět do diskuse.

Svoboda projevu je v českém právním řádu zaručena Listinou základních práv a svobod, a to konkrétně v čl. 17, přičemž je zařazena jako první mezi politickými právy (neboť prostřednictvím svobody projevu mohou občané participovat na politickém životě společenství). Čl. 17 LZPS zaručuje každému právo „svobodně vyjadřovat své názory slovem, písmem, tiskem, obrazem nebo jiným způsobem, jakož i svobodně vyhledávat, přijímat a rozšiřovat ideje a informace bez ohledu na hranice států“. V judikatuře Ústavního soudu⁷ je takto zakotvená svoboda projevu chápána jako „právo vyjádření vlastních myšlenek, resp. idejí, vědomostí, představ, přání apod., a to jak vůči určitému adresátu, tak veřejně vůči komukoliv“.

Na mezinárodní úrovni je svoboda projevu zakotvena v čl. 10 Evropské úmluvy, v čl. 19 MPOPP a rovněž v čl. 19 Všeobecné deklarace lidských práv.

V případě svobody projevu hovoříme o veřejném subjektivním právu, kterému koresponduje povinnost každého nebránit nikomu ve vyjadřování jeho názorů.⁸ Ačkoli je zakotvení svobody projevu v ústavněprávní či mezinárodně smluvní rovině důležité pro reálnou vynutitelnost této svobody z pozice jejich jednotlivých nositelů, jedná se o přirozené právo každé lidské bytosti, jelikož každý jedinec se chce projevovat a věří, že může něco zajímavého sdělit

³ Rozhodnutí ve věci *Handyside proti Spojenému království* ze dne 7. prosince 1976. Stížnost č. 5493/72, § 49.

⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 4. dubna 2005, sp. zn. IV. ÚS 146.

⁵ Tamtéž.

⁶ VAN DER WESTHUIZEN, Johann. *Rights and constitutionalism. The New South African Legal Order*. 1. vydání. New York: Oxford university press, 2004, s. 269.

⁷ Usnesení Ústavního soudu ze dne 30. listopadu 2006, sp. zn. III. ÚS 98/06

⁸ HERCZEG, Jiří. *Meze svobody projevu*. 1. vydání. Praha: Knihovnička Orac, 2004, s. 9.

ostatním. Bartoň se v tomto ohledu vyjádřil,⁹ že svobodu projevu vnímá jako „*historicky prokázanou danost*“, jelikož „*bez možnosti se vyjadřovat, umělecky projevat, šířit své myšlenky a názory či vyhledávat a šířit informace, nemůže jak jedinec, tak společnost prakticky fungovat, a to bez ohledu na to, zda konkrétní stát svobodu projevu výslovně uzná*“. Proto státy, které svobodu projevu jako veřejné subjektivní právo jedince neuznaly, porušují ji jako přirozeně existující lidské právo.

Nositelem svobody projevu je dle dikce LZPS „*každý*“, tudíž jak fyzické, tak právnické osoby, což ostatně uznává i ESLP (právnické osoby však budou nositelem svobody projevu jen tam, kde je to možné z povahy věci).¹⁰ Jelikož svoboda projevu patří mezi základní lidská práva, musí být zaručena všem jednotlivcům bez ohledu na jejich státoobčanský status.

Ač je svoboda projevu formulována jako všeobecné právo, které se vztahuje na každého, nemá povahu absolutního práva, neboť výkon této svobody zahrnuje nejen práva, ale i určité povinnosti. Toto doslova zakotvuje i Evropská úmluva ve svém čl. 10 odst. 2, kde v souvislosti se svobodou projevu hovoří o tom, že její součástí jsou „*povinnosti a odpovědnost*“. Svoboda projevu může být z důvodů přímo stanovených v Listině, Evropské úmluvě a jiných omezena. Svoboda projevu tedy patří mezi relativní práva připouštějící omezení, popřípadě vyvažování se základními právy ostatních či jinými veřejnými statky. Naproti tomu do práv absolutních (například právo na život, aj.) zásahy připuštěny nejsou.¹¹

Třebaže je pro lidskoprávní dokumenty typické jejich působení ve vztahu stát – jedinec, je dovozen dopad práva na svobodu projevu (mezi jinými základními právy) i na právní vztahy mezi soukromými subjekty.¹² V tomto kontextu se hovoří o horizontálním působení základních práv. I ÚS se výslovně vyjádřil, např. v nálezu III. ÚS 139/98,¹³ že jednou z funkcí Ústavy, zvláště ústavní úpravy základních práva svobod, je jejich „*prozařování*“ celým právním řádem. Tudíž základní práva se „*prozařují*“ i na vztahy mezi jednotlivci. Z toho vyplývá, že obyčejné právo musí být vykládáno při zohlednění ústavních práv, tedy judikatury ÚS a ESLP, čímž základní práva a svobody zprostředkovaně působí (proto nepřímé horizontální působení) i mezi soukromými subjekty.¹⁴ To doplnil i ÚS, když v nálezu I. ÚS 185/04¹⁵ uvedl, že ne vždy jsou všechna základní práva přímo vykonatelná a působí vůči jedinci bezprostředně. V některých případech působí jen zprostředkovaně („*prozařují jednoduchým právem*“) a soudy při výkladu jednoduchého práva na

⁹ BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu: principy, meze, garance*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 26-27.

¹⁰ Tamtéž s. 62.

¹¹ BARTOŇ, Michal. Rozlišení projevu od jiného jednání v kontextu dogmatiky svobody projevu. *Právní rozhledy*, 2014, roč. 17, č. 9, s. 317.

¹² WAGNEROVÁ: *Listina...*, s. 430 (čl. 17 Listiny).

¹³ Nález Ústavního soudu ze dne 24. září 1998, sp. zn. III. ÚS 139/98

¹⁴ BARTOŇ: *Svoboda ...*, s. 100.

¹⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 14. července 2004, sp. zn. I. ÚS 185/04

vztahy mezi jednotlivci toto „prozraňování“ musí pečlivě vážit a brát v úvahu, jelikož je jejich povinností poskytovat ochranu i základním právům.

2.1 Omezení svobody projevu při konfliktu s jinými základními právy

Vzhledem k tomu, že svoboda projevu nespadá do kategorie práv absolutních, může být v případě konfliktu s jinými základními právy výkon této svobody omezen. Je pak úkolem státu, aby zajistil spravedlivou rovnováhu mezi konkurujícími si právy. Svoboda projevu se může dostat do konfliktu zejména s právem na soukromí, právem na zachování lidské důstojnosti, osobní cti a dobré pověsti, se svobodou myšlení, svědomí a náboženského vyznání, svobodou shromažďovací a sdružovací, právem na přístup k informacím, popřípadě se zákazem diskriminace. Další oblast, kterou je možno svobodu projevu omezit, tvoří v zákoně zakotvené legitimní cíle jako veřejný pořádek a bezpečnost, mravnost, ochrana důvěrných informací, aj. Vždy je však třeba mít na paměti, že pokud je svoboda projevu zneužita, ať již ve vztahu k jiným právům nebo svobodám či ve vazbě na hodnoty demokratické společnosti, výsledkem je ztráta svobody projevu.

Ústavně zaručené právo vyjadřovat své názory je již obsahově omezeno právy jiných, přičemž se může jednat o další práva garantovaná na ústavní úrovni či o překážky, které zakotvuje zákon na ochranu společenských hodnot (např. zakotvení trestnosti činu šíření pornografie ve své podstatě svobodu projevu také omezuje).¹⁶ Judikatura ESLP uvádí, že svoboda projevu se (s výhradou výslovně zakotvených možných omezení) vztahuje jak na „informace či myšlenky, které jsou přijímány příznivě nebo považovány za neškodné anebo bezvýznamné, tak na ty, které urážejí, šokují nebo znepokojují stát či jakoukoli část obyvatelstva“.¹⁷ Připuštění širokého spektra informací a vyjádření, které je možno veřejně ventilovat, je pro demokratickou společnost velmi důležité, neboť lidé za účelem utváření postojů a zaujímání stanovisek potřebují přístup k odlišným názorům.¹⁸ To, co však projev může zbavit jeho ústavní ochrany, je nejen jeho obsah, ale i forma, která za určitých okolností může vybočit z mezí slušnosti, které jsou v demokratické společnosti obecně uznávané.¹⁹

Zde je nutno uvést, že každý zásah do relativního základního práva či svobody znamená jeho omezení, nicméně ne každý zásah je současně jeho porušením (tak tomu je u absolutních práv, kde každý zásah je automaticky porušením tohoto práva). Omezení či zásah při splnění určitých podmínek (viz níže v textu) může být ústavně konformním. Naproti tomu porušení základního práva či svobody je protiústavní. K porušení, a tudíž neústavnosti zásahu do

¹⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 10. července 1997, sp. zn. III. ÚS 359/96

¹⁷ Rozhodnutí ve věci Handyside proti Spojenému království ze dne 7. prosince 1976. Stížnost č. 5493/72, § 49.

¹⁸ VAN DER WESTHUIZEN: *Rights and constitutionalism...*, s. 274.

¹⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 10. července 1997, sp. zn. III. ÚS 359/96

základního práva, může dojít, pokud soud poruší procesní předpisy či do základních práv a svobod zasáhne z jiných důvodů, než kterými lze zásah ospravedlnit či zasáhne nepřiměřeně, aniž by se zabýval méně omezujícími variantami.²⁰ V komentáři k Listině²¹ je uvedeno, že za zásah do svobody projevu, potažmo její omezení, lze považovat každé opatření veřejné moci, které brání či znesnadňuje tvorbu nebo projev názoru.

Pro účely této práce, která se zabývá problematikou hate speech v kontextu svobody projevu, uvádím, že MPOPP (čl. 20 odst. 2), jakož i řada dalších dokumentů, umožňuje státům svobodu projevu omezit a ukládá jim povinnost zabránit projevům, jež představují podněcování k diskriminaci, nepřátelství nebo násilí. Viz například čl. 4 písm. a) Mezinárodní úmluvy o odstranění všech forem rasové diskriminace, který zavazuje státy, aby mimo jiné prohlásily za trestné činy: jakékoli rozšiřování idejí založených na rasové nadřazenosti nebo nenávisti, jakékoli podněcování k rasové diskriminaci, jakož i veškeré násilné činy nebo podněcování k takovým činům proti kterékoli rase nebo kterékoli skupině osob jiné barvy pleti nebo etnického původu, jakož i poskytování jakékoli podpory rasistické činnosti, včetně jejího financování.

Na rozdíl od čl. 20 odst. 2 MPOPP a jiných, Evropská úmluva neukládá státům pozitivní povinnost, aby zakázaly jakákoliv nenávistná vyjádření, jež vedou k nepřátelství, diskriminaci a násilí. Avšak rozhodovací praxe ESLP rozlišuje určité formy škodlivých projevů, které musí být zakázány.

Listina i Evropská úmluva obsahují shodný základní mechanismus přezkumu omezení svobody projevu, tzv. třístupňový test - omezit svobodu projevu je možno jen na základě zákona, omezení musí sledovat legitimní cíl a musí jít o omezení v demokratické společnosti nezbytné. Tento test je v Listině zakotven v čl. 17 odst. 4, kde je uvedeno, že svobodu projevu lze omezit zákonem, pokud se jedná o opatření nezbytná pro ochranu práv a svobod druhých, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost, ochranu veřejného zdraví a mravnosti; a v Evropské úmluvě v čl. 10 odst. 2.

Podmínka stanovení omezení zákonem vyžaduje, aby byl každý zásah (omezení) dostatečně jasný a předvídatelný.²²

Co se týče zakotvených legitimních cílů, Bartoň uvádí,²³ že i bez jejich uvedení v zákoně by právní praxe musela dojít k závěru, že některé typy projevů jsou natolik škodlivé, že jim nemůže být poskytnuta ústavní ochrana. Může se zdát, že výčet legitimních cílů je v Listině formulován úžeji, v podstatě se však jedná o totožné legitimní cíle, které jsou uvedeny v Evropské úmluvě,

---

²⁰ Usnesení Ústavního soudu ze dne 13. prosince 2006, sp. zn. III. ÚS 438/05 2006

²¹ WAGNEROVÁ: *Listina...*, s. 435 (čl. 17 Listiny).

²² BARTOŇ: *Svoboda projevu...*, s. 35.

²³ Tamtéž s. 36.

tam jsou jen rozvedeny podrobněji.²⁴ K výše zmíněným obecným možnostem omezení svobody projevu přidává Ústavní soud²⁵ i možnost jejího omezení z důvodu obrany demokracie před možným ohrožením (tato možnost funguje ve vztahu ke všem základním právům a svobodám, viz dále v této práci koncept obranyschopné demokracie).

Předpoklad nezbytnosti omezení je ESLP²⁶ definován jako „naléhavá společenská potřeba“, přičemž je třeba zvážit, zda zamýšleného cíle nelze dosáhnout jinak, menším zásahem do svobody projevu. Zároveň ESLP konstantně judikuje, že co se týče posuzování této naléhavé společenské potřeby, státy požívají určité míry posuzovací volnosti, neboli margin of appreciation.²⁷ Otázka volné míry uvážení je nesmírně zajímavou pro bližší zkoumání omezování svobody projevu na evropské úrovni, nicméně pro účely této práce postačí informace, že mé závěry, které jsou aplikovatelné v prostředí České republiky, nemusejí být stejně přijímány v jiných státech.

Jak uvádí Kosař v Komentáři k Evropské úmluvě,²⁸ na svobodu projevu, zakotvenou v čl. 10 Evropské úmluvy, se vztahuje výrazně více limitačních klauzulí, než na většinu jiných práv a svobod v Evropské úmluvě uvedených. Odst. 2 rovněž obsahuje více legitimních cílů, na základě kterých lze svobodu projevu omezit, než jiné články Evropské úmluvy. Standardní limitační třístupňový test je popsán výše, nicméně kromě tohoto klasického omezení lze v případě Evropské úmluvy omezit svobodu projevu i prostřednictvím aplikace čl. 17, který obsahuje zákaz zneužití práv – tzv. zneužívací klauzule.²⁹ Pokud je čl. 17 Evropské úmluvy aplikován přímo, vůbec nedochází k meritornímu přezkumu z hlediska čl. 10 Evropské úmluvy. O problematice hate speech v kontextu zneužití práv bude pojednáno níže.

Lze shrnout, že svoboda projevu je typicky relativním právem s výslovně připuštěnou možností omezení (viz čl. 17 odst. 4 Listiny, resp. čl. 10 odst. 2 Evropské úmluvy). Možnosti omezení svobody projevu jsou limitovány výčtem účelů uvedených v čl. 17 odst. 4.

---

²⁴ BARTOŇ: *Svoboda projevu...*, s. 35.

²⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 28. listopadu 2011, sp. zn. IV. ÚS. 2011/10, bod 28.

²⁶ Například rozhodnutí ESLP ve věci *Pedersen a Baadsgaard proti Dánsku* ze dne 17. prosince 2004. Stížnost č. 49017/99, § 68.

²⁷ Rozhodnutí ESLP ve věci *Handyside proti Spojenému království* ze dne 7. prosince 1976. Stížnost č. 5493/72 § 48 – 49.

²⁸ KMEC, Jiří a kol. *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 997.

²⁹ „Nic v této úmluvě nemůže být vykládáno tak, jako by dávalo státu, skupině nebo jednotlivci jakékoli právo vyvíjet činnost nebo dopouštět se činů zaměřených na zničení kteréhokoliv ze zde přiznaných práv a svobod nebo na omezování těchto práv a svobod ve větším rozsahu, než to Úmluva stanoví.“

3 Obecně o hate crimes

Hate speech tvoří jednu z dílčích částí kategorie, která nese souhrnné označení hate crimes, neboli trestné činy z nenávisti, proto je nezbytné definovat i tento termín. Hate crimes jsou trestné činy, které jsou motivovány předsudky či zaujatostí vůči určité osobě nebo nějakým způsobem vymezené skupině lidí - pachatel si svou oběť vybírá zcela nebo částečně na základě jistých předsudků. Jádrem koncepce hate crimes jsou nenávistné pohnutky a snaha o poškození jednotlivce či skupiny, pokud vykazují určité odlišnosti. Hate crimes lze definovat jako trestné činy, u nichž jsou prokázány předsudky na základě rasy, náboženského vyznání, sexuální orientace nebo národnosti, postižení, věku, politické orientace, sociálního postavení aj. pokud je splněna podmínka nenávistné motivace, za určitých okolností lze jako hate crimes označit i trestné činy jako jsou vražda, zabití, znásilnění vydírání, poškozování majetku a další.³⁰

Mnohdy problematický bývá právě termín hate crimes, jelikož použití označení hate crimes může vést k domněnám, že jakékoliv vyjádření nenávisti je trestným činem. Nicméně Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě v jednom ze svých dokumentů³¹ uvedla, že hate crimes se vyznačují spojením dvou základních znaků, a to

- spácháním trestného činu postižitelného sankcí dle trestního práva a
- spácháním tohoto činu na základě nenávistných předsudků

Je to tedy právě prvek nenávisti, zaujatosti či určitého předsudku, který odlišuje hate crimes od běžných trestných činů. V případě hate crimes nehovoříme o konkrétním trestném činu v rámci trestního zákoníku, ale o typu trestné činnosti. Existuje však mnoho trestných činů, které jsou motivovány nenávistí, ale nejsou kvalifikovány jako hate crimes. Pokud se podíváme na příklad z roku 2008, kdy finský vrah Matti Saari ve škole v Kauhajoki zabil devět studentů a jednoho učitele kvůli tomu, že nenáviděl lidi,³² na první pohled se může zdát, že se jedná o zločin z nenávisti. Jenže v tomto případě vůbec nedošlo k naplnění podmínky spáchání činu z nenávisti vůči určité skupině osob. Nenávist vůči všem lidským bytostem není příkladem hate crimes, neboť neobsahuje znak diskriminace – nejedná se o nenávist namířenou vůči určité skupině lidí, jde o velmi abstraktní kategorii, do které spadá i sám vrah. Lze tedy uzavřít, že samoučelná nenávist necílicí na konkrétní skupinu není definičním znakem hate crimes.

Hate crimes se od trestných činů liší nejen motivem pachatele tohoto činu, ale také svým vlivem na oběť. Oběť je pachatelem vybrána na základě svého členství v určité skupině, tudíž se

³⁰ HERCZEG, Jiří. *Trestné činy z nenávisti*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2008, s. 186.

³¹ THE OSCE. *Hate crime laws: a practical guide*. 1. vydání. Varšava: Andrzej Adamiak, 2009, s. 16.

³² POLOCHOVÁ, Iveta. *Nenávídím lidskou rasu, napsal finský vrah ve vzkazu* [online]. zpravy.idnes.cz, 24. září 2008 [cit. 10. ledna 2015]. Dostupné na <http://zpravy.idnes.cz/nenavidim-lidskou-rasu-napsal-finsky-vrah-ve-vzkazu-9i-zabranicni.aspx?c=A080924_095909_zabranicni_ip1>.

jedná o oběť zaměnitelnou – oběti nejsou vybrány pro to, kým jsou, ale na základě toho, co reprezentují. Poselství, které hate crimes ukrývají, jsou určena nejen pro oběť, ale pro celou skupinu, jíž je oběť součástí.³³ Právě proto, že u hate crimes jde o sdělení celé komunitě, hovoří se o trestných činech z nenávisti někdy jako o symbolických trestných činech.

Různé dokumenty na mezinárodní úrovni státům ukládají jak povinnost reagovat na hate crimes odpovídajícím způsobem, tedy přijmout legislativu, která hate crimes zakotví jako trestný čin nebo minimálně nenávistný motiv uzákoní jako přitěžující okolnost, tak zároveň závazek státu tento nenávistný motiv u trestných činů prošetřovat. Povinnost zabývat se u vyšetřování trestných činů možným nenávistným podtextem akcentuje i ESLP.³⁴

---

³³ THE OSCE: *Hate crime laws.*, s. 17.

³⁴ Rozhodnutí ESLP ve věci *Nachova a ostatní proti Bulbarsku* ze dne 6. července 2005. Stížnosti č. 43577/98 a 43579/98.

4 Hate speech

Ačkoliv je svoboda projevu klíčová pro prosazování a udržení demokracie a rovněž politický, ekonomický, vědecký či umělecký rozvoj společnosti, je třeba mít na paměti, že může být použita rovněž k podněcování násilí, šíření nenávisti či ohrožení bezpečnosti.³⁵ Ačkoliv lze říci, že široké pojetí svobody projevu, které připouští vyjadřování extrémních názorů, posiluje schopnost tolerance ve společnosti, musím se ptát, nakolik ke zvýšení tolerance ve společnosti přispívají projevy nenávisti – je úkolem státu rozlišit, které projevené myšlenky jsou škodlivé tak, že je třeba je mocensky regulovat. To nás ovšem přivádí k otázce, zda je takového vymezení veřejná moc vůbec schopná. Problematika vstupu státu do veřejné debaty, tedy kdy a v jakých případech už stát musí zasáhnout, se v jednotlivých zemích liší, jelikož záleží na tom, jak je společnost schopná si s určitým typem názorů poradit sama.

Definice termínu hate speech není v českém právním prostředí legálně zakotvena a i na mezinárodní úrovni přesné vymezení konceptu prozatím chybí. Nicméně právní věda s tímto pojmem pracuje. Určitým vodítkem může být téměř 20 let starý dokument Rady Evropy, konkrétně Doporučení výboru ministrů k nenávistným projevům – jako hate speech označuje všechny formy projevu, které šíří, podněcují, podporují nebo ospravedlňují rasovou nenávist, xenofobii, antisemitismus či jiné nenávisti založené na netoleranci, včetně netolerance vyjádřené agresivním nacionalismem a etnocentrismem, diskriminací a nepřátelstvím vůči menšinám, migrantům a lidí přistěhovaleckého původu.³⁶

Hate speech tedy může mít mnoho podob a kromě výše uvedených přidávám ještě zejména homofobii.

Jak již bylo uvedeno, neexistuje jednotná definice pojmu hate speech. Další nápovědu poskytuje například čl. 20 odst. 2 MPOPP,³⁷ který uvádí, že zákon má zakázat „*jakoukoliv národní, rasovou nebo náboženskou nenávist, která představuje podněcování k diskriminaci, nepřátelství nebo násilí*“ nebo Úmluva OSN o odstranění všech forem rasové diskriminace³⁸ v čl. 4, který zavazuje smluvní státy uzákonit trestnost činů, které „*rozšiřují ideje založené na rasové nadřazenosti nebo nenávisti a jakékoli podněcování k rasové diskriminaci*“. Otázkou je, zda je formulace čl. 20 odst. 2 MPOPP vhodná, neboť je zřejmé, že zákon nenávist jako takovou zakázat nemůže. Mám za to, že čl. 20 odst. 2 MPOPP je třeba vykládat tak, že státy musí zakázat nenávist, která rozšiřuje nepřátelství mezi ostatní jedince či podněcuje právě k diskriminaci nebo násilí, tedy vyžaduje určitou spolupráci.

---

³⁵ KMEC: *Evropská úmluva...*, s. 996.

³⁶ *Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy č. (97) 20, o nenávistných projevech.* [online]. Dostupné na: http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/hrpolicy/other_committees/dh-lgbt_docs/CM_Rec%2897%2920_en.pdf.

³⁷ Vyhlášen ve Sbírce zákonů jako vyhláška ministra zahraničních věcí ze dne 10. května 1976 č. 120/1976 Sb.

³⁸ Vyhlášena ve Sbírce zákonů jako vyhláška ministra zahraničních věcí ze dne 15. srpna 1974 č. 95/1974 Sb.

Na státy klade požadavky i Evropská komise proti rasismu a intoleranci (ECRI, monitorovací orgán Rady Evropy), která je ve svých doporučeních č. 1 a 7 vyzývá k přísnému trestání hate crimes a obzvláště hate speech, jelikož podněcování k násilí, nenávisti nebo diskriminaci je nepřijatelné.

Rada Evropské unie vydala rámcové rozhodnutí,³⁹ v němž požaduje, aby členské státy zakotvily trestnost veřejného podněcování k násilí nebo nenávisti, namířené proti skupině osob nebo příslušníkovi této skupiny vymezené podle rasy, barvy pleti, náboženského vyznání, původu nebo národnostního či etnického původu, jelikož se jedná o diskriminující formu agrese, která ničí důstojnost lidí.

Je nutné říci, že nenávistný projev nemusí nezbytně vést k násilí nebo narušení veřejného pořádku. Ten, kdo nenávist šíří, ani jeho „publikum“ nemusí jednat a ani zde nemusí být pravděpodobnost takového jednání. Podstatný je právě samotný nenávistný obsah projevu vůči nějak charakterizovaným jednotlivcům či skupinám – na základě pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického či jiné smýšlení, národního nebo sociálního původu.⁴⁰

Častým omylem je považovat za nenávistné projevy jen úderná nebo urážlivá sdělení či projevy plné hněvu. Ne každý projev, který šokuje nebo napadá jiné osoby, může být kategorizován jako hate speech. Na druhou stranu se o hate speech může jednat i v případech mírných a neemotivních, vyjádření zášti projevených prostřednictvím vtipů s nejednoznačnou pointou, narážek či obrazů, apod., pokud je nenávist, nepřátelství či zášť jejich podstatou. Michel Rosenfeld⁴¹ v tomto ohledu rozděluje nenávistné projevy na hate speech kvůli formě sdělení (jedná se například o popírání holocaustu, urážky, pohrdání) a hate speech z podstaty sdělení. Pokud tedy zvažujeme, zda určitý projev označit za hate speech, je vždy nutné zabývat se formou sdělení, jeho podstatou a vůbec celým kontextem.

Pro účely této práce uvádím tři základní rysy hate speech dle Parekha⁴² –

- Tím prvním je, že vyčleňuje buď jednotlivce, nebo celé skupiny osob na základě jisté charakteristiky. Vlastně se jedná o projev diskriminace.
- Za druhé hate speech stigmatizuje určité osoby a vylučuje je tak ze společnosti – dává jim najevo, že nejsou ve společnosti potřebné a vlastně ani vítané. Napadeným jsou připsány vlastnosti, které jsou obecně považovány za silně nežádoucí,

³⁹ Rámcové rozhodnutí Rady 2008/913/SVV ze dne 28. listopadu 2008 o boji proti některým formám a projevům rasismu a xenofobie prostřednictvím trestního práva.

⁴⁰ JÄGER, Petr. MOLEK, Pavel. *Svoboda projevu: Demokracie, rovnost a svoboda slova*. 1. vydání. Praha: Auditorium, 2007, s. 22.

⁴¹ ROSENFELD: *Hate Speech in Constitutional...*, s. 8.

⁴² PAREKH, Bhikhu. Hate speech. Is there case for banning? *Public Policy research*, prosinec 2005 – únor 2006, roč. 12, č. 4, s. 214.

v důsledku čehož jimi ostatní členové společnosti opovrhují a nahlíží na ně s despektem. Problém nastává zejména ve chvíli, kdy tyto nežádoucí vlastnosti začnou být obecně přijímané jako charakteristické pro danou skupinu - poté se stanou jakýmsi neodstranitelným znamením, které je této skupině vlastní a její členové jsou společensky odsouzeni trvale. K tomuto problému se vyjadřuje i Bartoň,⁴³ „*opakováním předsudků vůči části obyvatel mohou být tyto předsudky postupem času vnímány jako pravda*“: Protiargumentem je v takovém případě otázka, zda se o pravdu skutečně nejedná. Jelikož zakazovat lidem říkat pravdu nejde, a to ani tehdy, když to společnost (potažmo určitou skupinu) sebevíc bolí. Hledání pravdy je totiž základním smyslem svobody projevu. Hate speech je však projevem, jehož cílem není přispět do veřejné debaty, ale vyvolávat nenávisť, zatímco pravdivý projev do debaty vždy přispívá.

- Třetím rysem je, že cílová (napadená) skupina je odsunuta na samý okraj běžných sociálních vztahů – není schopna dostat se do interakce s ostatními členy společnosti, protože je považována za nepřátelskou a její přítomnost je krajně nevhodná. Společnost skupinu buď diskriminuje, snaží se už tak vyloučené členy společnosti ještě více vyřadit nebo rovnou celou skupinu zničit. V lepších případech jsou napadení jedinci a skupiny tolerovány jako nutné zlo, které stále přežívá.

Parekh⁴⁴ jako příklad uvádí popírání holocaustu – samo o sobě je projevem nenávisť, ale na druhou stranu se na něj dá nahlížet jako na názor, se kterým by se demokratická společnost měla smířit (když je některým lidem tolerováno to, že věří na čarodějnice, proč by jiným nemělo být dovoleno myslet si, že je holocaust výmysl?). Na druhou stranu se v případě popírání holocaustu může jednat skryté vyjádření toho, že se Židům nedá věřit a že proto, aby společnost přesvědčili o svém právu na poklidný život v ní, si vymyslí i utrpení v podobě holocaustu. V takovém případě pak popírání holocaustu splňuje všechny tři znaky hate speech uvedené výše.

Zde je však nutné zároveň dodat, že Parekhem zvolený případ popírání holocaustu je v kontinentálním právním prostředí poněkud nešťastný, neboť i sám ESLP se vyjádřil,⁴⁵ že zpochybňování skutečnosti, rozsahu a závažnosti historických událostí, které nejsou předmětem debaty, nýbrž jsou jasně stanoveny, je nejostřejší forma hanobení rasy a vede k nenávisť vůči určité skupině osob (zde vůči příslušníkům židovské komunity). Popírání reality historických faktů jako je holocaust ve skutečnosti systematicky popírá zločiny proti lidskosti páchané nacisty proti židovské komunitě a cílem je vlastně obvinít oběti samy o falšování historie. Popírání nebo

---

⁴³ BARTOŇ: *Svoboda projevu...*, s. 18.

⁴⁴ PAREKH: *Hate speech...*, s. 214.

⁴⁵ Rozhodnutí ESLP ve věci *Garaudy proti Francii* ze dne 24. června 2003. Stížnost č. 65831/01.

snaha o jinou interpretaci tohoto typu historických faktů podkopává hodnoty, na nichž boj proti rasismu a antisemitismu jsou založeny a představuje vážnou hrozbu pro veřejný pořádek. Takové jednání je v rozporu s demokracií a lidskými právy, protože porušuje práva ostatních. Vzhledem k tomu, že osoba popírající holocaust se s pomocí práva na svobodu projevu snaží ničit jiná základní práva a svobody, je daný projev z ochrany svobody projevu vyloučen zneužívací klauzulí v Evropské úmluvě – konkrétně tedy čl. 17. Obecně tedy projevům, které popírají či jinak přezkoumávají existenci čistě historických faktů, není poskytnuta ochrana v rámci svobody projevu, neboť jsou z této ochrany odstraněny čl. 17 Evropské úmluvy.

Vzhledem k tomu, že neexistuje všeobecně uznávaná a používaná definice hate speech, judikatura ESLP vymezila určité znaky, které hate speech charakterizují a tím vylučují z ochrany svobody projevu, popřípadě svobody shromažďovací a sdružovací. Jak jsem nastínila v úvodu, je otázkou, zda na hate speech nahlížet jako na projev, který spadá pod ochranu svobody projevu, jen je následně z této ochrany vyloučen třístupňovým testem, nebo na projev, který je z ochrany svobody projevu vyňat úplně. Přístup ESLP, kterým hate speech vyjímá z ochrany Evropské úmluvy je tedy dvojitý:⁴⁶

- použitím čl. 17 EÚLP, který obsahuje zákaz zneužití práv (tzv. zneužívací klauzule) tam, kde projev vede k hate speech a popírá tak základní hodnoty Evropské úmluvy. V tomto případě se někdy hovoří o morální bezcennosti projevu.⁴⁷ Projev je v kontextu zneužívací klauzule bezcenný právě ve smyslu, že je v rozporu s fundamentálními hodnotami Evropské úmluvy. V případě, že se osoba svým projevem snaží potlačit práva druhých, nemůže se dovolávat ochrany poskytované Evropskou úmluvou. Do morálně bezcenného projevu spadá i odmítání jasně prokázaných skutečností,⁴⁸ přičemž jde zejména o případy popírání holocaustu. Ve věci Remer proti Německu⁴⁹ Evropská komise pro lidská práva uvedla, že popírání holocaustu není porušením práva na svobodu projevu, neboť z důvodu aplikace čl. 17 Evropské úmluvy se jedná o nechráněný projev. To rozvedl ESLP v rozhodnutí Lehideux a Isorni proti Francii,⁵⁰ kde judikoval, že popírání nebo zpochybňování jasně prokázaných historických faktů, vyjímá projev prostřednictvím čl. 17 z ochrany čl. 10 Evropské úmluvy.

---

⁴⁶ KMEC: *Evropská úmluva...*, s. 1021.

⁴⁷ DAVIS, Howard. *Human rights law directions*. 3. vydání. Oxford: Oxford university press, 2013, s. 396.

⁴⁸ Tamtéž 397.

⁴⁹ Rozhodnutí ESLP ve věci *Remer proti Německu* ze dne 6. září 1995. Stížnost č. 25096/94.

⁵⁰ Rozhodnutí ESLP ve věci *Lehideux a Isorni proti Francii* ze dne 23. září 1998. Stížnost č. 24662/94, § 47.

- aplikací možných omezení svobody projevu, která jsou uvedena v čl. 10 odst. 2, popř. čl. 11 odst. 4 Evropské úmluvy⁵¹ – tedy použitím třístupňového testu, který je popsán výše. Tento přístup je aplikován zejména tam, kde dotčený projev sice spadá pod hate speech, ale nejedná se o projev, který ničí či popírá základní hodnoty Evropské úmluvy. Legitimním cílem je ochrana pověsti jiných či jejich jiných práv. Případnou kriminalizaci tedy lze odůvodnit právě s ohledem na tyto legitimní cíle. Takto bude omezení předvídáno zákonem, bude splněna podmínka legitimního cíle a v každém jednotlivém případě je třeba vypořádat se s poslední podmínkou, a to, aby omezení bylo nezbytné v demokratické společnosti.

Svoboda projevu zaručuje každému právo projevit svůj názor. Wagnerová k tomu uvádí,⁵² že je bez významu, zda se jedná o názor „správný“ či „nesprávný“, názor na racionálním či emotivním podkladu či jde o názor „hodnotný“ nebo „mělký“. Nicméně některé názory jsou pro společnost nebezpečné, a když jsou kryty svobodou projevu, je možno je omezit. V extrémních případech hate speech se však nemůže jednat o výkon svobody projevu, ale spíše o hrubé porušení práva na svobodu projevu. Lze tedy konstatovat, že jakýkoliv projev, který vyjadřuje či podporuje nepřátelství k určité skupině osob, snaží se zneplatnit jejich členství ve společnosti či zabránit jejich účasti na společenském životě, oslabit jejich pocit důstojnosti a rovných šancí v životě, by neměl požívat ochrany.⁵³

4.1 Oběti a pachatelé hate speech

Obětmi hate speech jsou příslušníci určitých skupin vykazujících společné znaky. Právě proto, že oběť hate speech je cílem pachatele z důvodu své příslušnosti k dané skupině, může u ní dojít k citelnějším následkům, než u obětí jakýchkoliv jiných projevů. U obětí hate speech může dojít k mnohem větší psychické újmě z důvodu zesíleného pocitu zranitelnosti – oběť není obětí pro to, co dělá, ale pro to, kam patří a co z převážné části nemůže změnit.

V případě České republiky jsou nejčastěji obětmi hate speech Romové, vůči kterým je ve společnosti zakořeněna silná averze.⁵⁴ Vytváření podvědomí o Romech jako o hlavních

⁵¹ Jedná se o omezení nezbytná v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, předcházení nepokojům nebo trestné činnosti, ochrany zdraví nebo morálky a ochrany práv a svobod druhých.

⁵² WAGNEROVÁ: *Listina...*, s. 432 (čl. 17 Listiny).

⁵³ PAREKH: *Hate speech...*, s. 223.

⁵⁴ Viz pravidelný výzkum Centra pro výzkum veřejného mínění (CVVM), výzkumného oddělení Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i. „*Naše společnost*“ z února 2015. Smyslem daného výzkumu je zjistit postoje obyvatel České republiky k národnostním skupinám zde žijícím. Respondenti své sympatie či antipatie vyjadřovali pomocí pětibodové škály, na které bod 1 znamenal „*velmi sympatičtí*“, 2 „*spíše sympatičtí*“, 3 „*ani sympatičtí, ani nesympatičtí*“, 4 „*spíše nesympatičtí*“ a 5 „*velmi nesympatičtí*“. Výzkumu se účastnilo 1069 respondentů starších 15 let, přičemž výsledné bodové ohodnocení ve vztahu k Romům bylo 4,30 – tedy nesympatičtí, přičemž nesympatie vyjádřily více než čtyři pětiny (82 %) z dotázaných. Tisková zpráva je dostupná na http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a7352/f3/ov150306.pdf.

pachatelích trestné činnosti podporuje také řada médií – více viz v kapitole o roli a významu médií, potažmo dále v kapitole o analýze vybraných mediálních projevů.

Další skupinou, která se v České republice stává obětí hate speech jsou Muslimové, přesněji řečeno osoby, jejichž náboženstvím je islám.⁵⁵ Tyto projevy je možné pozorovat zejména v poslední době, zejména v souvislosti s teroristickými útoky v Paříži či Kodani.⁵⁶ Jakkoliv mohou být nenávistné projevy vůči nim podloženy oprávněnými obavami, je třeba si uvědomit, že není možné tak velkou skupinu lidí vnímat jako jeden celek, nýbrž je třeba vzít v potaz, že osoby muslimského vyznání jsou z převážné většiny mírumilovnými a loajálními občany svých zemí, a že radikální skupiny atentátníků jsou oproti nim v naprosté menšině.

Z jakých důvodů se osoby dopouštějí hate speech? Hlavním motivem je pravděpodobně frustrace, za kterou může zhoršování životní úrovně u potenciálních pachatelů.⁵⁷ Frustrované osoby pak motivovány touhou po vzrušení páchají hate crimes, respektive tedy i hate speech. Je to právě rostoucí společenské napětí, které vytváří prostor pro projevování nenávisti. Pokud byly dříve projevy nenávisti spojovány zejména s extremisty, nyní je zřejmé, že se k nim stále více přidávají i osoby z řad běžné veřejnosti (což dle Zprávy Českého Helsinského výboru za rok 2012 vyplývá z monitorování protiromských protestů).⁵⁸ Právě zejména životem zklamaní lidé hledají „zábavu“, při které mohou ublížit jiným a ztrpčit jim tak život - pocit zadostiučinění je velmi silným hnacím motorem.

Další velkou motivací pro páchání hate speech je jeho použití jako obrany – pachatelé mají dojem, že chrání své okolí před domnělým nebezpečím ze strany příslušníků určitých skupin, které vnímají jako ohrožení svých zájmů. Jejich činy jsou motivovány především strachem ze ztráty příležitosti. Příkladem může být hate speech napadající jiné státní příslušníky, kteří do České republiky dojíždějí za prací – pachatelé mají pocit, že jim cizinci „kradou“ pracovní příležitosti a z tohoto důvodu ventilují svou nenávist.

Hate speech může být také reakcí na určitou událost (tedy jakousi odvetou). Přímo ukázkovým příkladem je kauza z roku 2012, kdy si tehdy patnáctiletý chlapec vymyslel, že jej brutálně zbil trojice Romů. V Břeclavi, která je často zmítána nepokojí mezi početnou romskou komunitou a „ne-Romy“, toto křivé obvinění podporované mediální masáží vyvolalo doslova protiromskou hysterii. Nenávistné protesty vůči Romům na sebe nenechaly dlouho čekat.

---

⁵⁵ Viz například facebookový profil skupiny *Islám v České republice nechceme* [online]. facebook.com, [cit. 2. března 2015]. Dostupné na <<https://www.facebook.com/ivcm>>.

⁵⁶ *Mešitu v Brně „ozdobil“ protimuslimský nápis* [online]. lidovky.cz, 26. října 2008, [cit. 2. března 2015]. Dostupné na <http://www.lidovky.cz/mesitu-v-brne-ozdobil-protimuslimsky-napis-fzz-/zpravy-domov.aspx?c=A081026_170501_ln_brno_nev>.

⁵⁷ Český helsinský výbor. *Zpráva Českého helsinského výboru o stavu lidských práv za rok 2012* [online]. Český helsinský výbor [cit. 3. ledna 2015], s. 13. Dostupné na <http://www.helcom.cz/dokumenty/uploads/2013/09/ZLP_2012.pdf>.

⁵⁸ Tamtéž

Posledním motivem pachatelů hate speech, který stojí za zmínku, je pocit určitého poslání – jedná se zejména o organizované pachatele, kteří projevování nenávisti vůči určité skupině osob považují za svůj životní úkol.

4.2 Problematika hate speech v kontextu zákazu zneužití základních práv

Ideální demokracie umožňující všem osobám co nejširší možnost výkonu jejich základních práv je utopií. Taková koncepce demokracie je možná jen v případě, kdy by všichni lidé dbali při výkonu svých práv ohled na práva ostatních, což v reálu nefunguje, jelikož se mnohdy spíše snaží výkonem svých zaručených základních práv útočit na základní práva jiných osob, potažmo na samotnou demokracii a jí chráněné hodnoty. S ohledem na historické zkušenosti a společenskou situaci by tedy liberální přístup k demokracii znamenal její konec. Právě obavy z demokracie, která respektuje lidská práva a svobody, čímž by mohla zničit i sebe samu, vedly k zakotvení zákazu zneužití práva v čl. 17 Evropské úmluvy. Tato tzv. zneužívací klauzule zakazuje práva v Úmluvě uvedená vykládat tak, aby osobě nebo skupině osob poskytovala právo dopouštět se činů zaměřených na popření kteréhokoliv z práv v Evropské úmluvě nebo jejích protokolech přiznaných. Toto ustanovení tedy není určeno jen státům a nelze jej vykládat jako další omezení práv plynoucích z Evropské úmluvy, neboť cílem zneužívací klauzule je naopak zajištění trvalého udržení systému demokratických hodnot⁵⁹ - pluralismus a demokracie jsou založeny na kompromisu, který vyžaduje ústupky jednotlivců i skupin, kteří se někdy musí dohodnout na omezení některých svobod, které požívají, aby byla zaručena větší stabilita státu.⁶⁰

Judikatura ESLP ke zneužívací klauzuli uvádí, že jakékoliv zničení práv v Evropské úmluvě přiznaných by znamenalo i konec demokracie, což nelze připustit.⁶¹ To, že demokracie je Evropskou úmluvou jediným předpokládaným politickým modelem, a tudíž jediným konceptem s ní slučitelným, potvrdil i český NSS. V rozhodnutí č. j. 7 As 29/2008 – 107, ze dne 28. 8. 2009 mimo jiné uvedl, že „*Evropská úmluva byla vytvořena z důvodu podpory a udržení ideálů a hodnot demokratické společnosti*“.

Jak již bylo výše řečeno, Evropská úmluva v případě vynětí hate speech z ochrany používá dvojí přístup, a to standardní třístupňový test (pokud se jedná o nenávistný projev spadající pod právo na svobodu projevu) či aplikaci zneužívací klauzule (v případě hate speech, který ničí či popírá základní hodnoty Evropské úmluvy). Je-li zneužívací klauzule uplatněna přímo, nedochází k meritornímu přezkumu v kontextu čl. 10 Evropské úmluvy. Čl. 17 ovšem nemusí být nutně

⁵⁹ WEBER, Anne. *Manual on hate speech*. 1. vydání. Štrasburk: Council of Europe publishing, 2009, s. 22.

⁶⁰ Rozhodnutí ESLP ve věci *Refah Partisi (Strana blahobytu) a další proti Turecku* ze dne 13. února 2003. Stížnosti č. 41340/98, 41342/98, 41343/98 a 41344/98, § 99.

⁶¹ Rozhodnutí ESLP ve věci *Ždanoka proti Lotyšsku* ze dne 16. března 2006. Stížnost číslo 58278/00, §99.

aplikován přímo, nýbrž může sloužit jako výkladové vodítko při posuzování nezbytnosti zásahu v demokratické společnosti ve smyslu čl. 10 odst. 2 Evropské úmluvy.⁶²

Vztahem svobody projevu a zneužívací klauzule se zabýval ESLP v případě Witzsch proti Německu,⁶³ kde uvedl, že jak ESLP, tak i dříve Evropská komise pro lidská práva, mají za to, že svobodu projevu nelze uplatňovat v rozporu s čl. 17 Evropské úmluvy, a to zejména v případech, pokud jde o popírání holocaustu a souvisejících otázkách. Zneužití svobody projevu je neslučitelné s principy demokracie a základními právy a svobodami, jelikož porušuje práva ostatních.

Oblastí, ve kterých dochází k aplikaci zneužívací klauzule, je celá řada. Určité vodítko poskytuje judikatura ESLP. Lze shrnout, že čl. 17 Evropské úmluvy se uplatňuje v případech projevů inspirovaných totalitní ideologií, potažmo tedy národním socialismem, projevů popírajících zločiny proti lidskosti,

K národnímu socialismu se vyjádřila Evropská komise pro lidská práva ve věci B.H., M.W., H.P. a G.K. proti Rakousku⁶⁴ kde uvedla, že „*národní socialismus je totalitární ideologií neslučitelnou s demokracií a lidskými právy a jeho přívrženci bezpochyby sledují cíle předpokládané článkem 17 Evropské úmluvy*“. Toto východisko zopakoval ve své argumentaci při rozpuštění Dělnické strany i český NSS,⁶⁵ když se tato politická strana bránila právě svobodou projevu. NSS dodal, že „*nikdo, ani politická strana, se nemůže účinně dovolávat ochrany svých vlastních základních práv a svobod, uplatňovaných s cílem ohrožovat nebo porušovat základní práva a svobody jiných*“.⁶⁶ Dělnická strana se kromě svobody projevu dovolávala i svého sdružovacího, nicméně NSS ji tímto rozhodnutím rozpustil, neboť představovala bezprostřední riziko pro demokracii a svých práv se dožadovala jen za účelem omezování základních práv a svobod napadaných sociálních skupin.

Čl. 17 Evropské úmluvy se uplatňuje také ve vztahu k popírání zločinů proti lidskosti, což je specifický případ rasové či náboženské diskriminace.⁶⁷ Jak jsem již zmínila, i ESLP v případě Garaudy proti Francii⁶⁸ potvrdil, že zpochybňování skutečnosti, rozsahu a závažnosti historických událostí, které nejsou předmětem debaty, nýbrž jsou jasně stanoveny, je nejostřejší forma hanobení rasy a vede k nenávisti vůči určité skupině osob. Popírání nebo snaha o pozměnění takových typů událostí podkopávají hodnoty, na nichž je boj proti rasismu a antisemitismu založen a představují vážnou hrozbu pro veřejný pořádek.

---

⁶² WEBER: *Manual on hate speech*, s. 27.

⁶³ Rozhodnutí ESLP ve věci *Witzsch proti Německu* ze dne 13. prosince 2005. Stížnost č. 7485/03.

⁶⁴ Rozhodnutí ESLP ve věci *B.H., M.W., H.P. a G.K. proti Rakousku* ze dne 12. října 1989. Stížnost č. 12774/87.

⁶⁵ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 17. února 2010, sp. zn. Pst 1/2009

⁶⁶ Tamtéž bod 663.

⁶⁷ WEBER: *Manual on hate speech*, s. 24.

⁶⁸ Rozhodnutí ESLP ve věci *Garaudy proti Francii* ze dne 24. června 2003. Stížnost č. 65831/01.

V kontextu projevu rasismu byl čl. 17 aplikován v případě Norwood proti Spojenému Království.⁶⁹ Stěžovatel umístil do svého okna velký plakát Britské národní strany s fotografií Světového obchodního centra v plamenech s textem „*prýč s islámem z Británie – chraňte Brity*“ a symbolem půlměsíce a hvězdou spolu ve značce zákazu. ESLP uvedl, že „*takto obecně formulovaný a prudký útok na náboženskou skupinu, který spojuje skupinu jako celek s vážným teroristickým činem, je neslučitelný s hodnotami deklarovanými Evropskou úmluvou, a to tolerancí, sociálním smírem a nediskriminací*“. ESLP tedy uzavřel, že vystavení plakátu v okně stěžovatele představovalo jednání ve smyslu čl. 17 Evropské úmluvy, čímž nepoživalo ochrany dle čl. 10.

V případě Pavel Ivanov proto Rusku⁷⁰ ESLP zneužívací klauzuli použil z důvodu jasných rasistických prohlášení směřujících proti židovské komunitě (jednalo se o sérii článků označujících Židy jako zdroj zla v Rusku). Opět se jednalo o obvinění celé etnické skupiny a volání o jejich společenském vyloučení. Ani v tomto případě se stěžovatel nemohl dovolávat ochrany svobody projevu.

K aplikaci článku 17 Evropské úmluvy se vyjádřil i soudce Jambrek ve věci Lehideux v Francii,⁷¹ kde uvedl, že čl. 17 by měl být použit v případech, kdy cílem zkoumaných výroků je šíření nenávisti či násilí, obsahují výzvy k použití nezákonných či nedemokratických metod, snaží se ohrozit pluralitní politický systém nebo jsou motivovány rasismem či by mohly porušovat práva a svobody jiných.

Na závěr tedy mohu shrnout, že vyjádření porušující práva ostatních jsou neslučitelná s demokracií a základními právy a jako taková spadají pod kategorie cílů, jež jsou článkem 17 Evropské úmluvy zakázána. V souladu s případem Norwood jde i o případy, kdy jsou vážná osočující vyjádření formulována široce a obviňují celou skupinu.

Může být otázkou, jaké je postavení zneužívací klauzule v kontextu českého právního prostředí, jelikož v Listině zákaz zneužití práv není obsažen. Vzhledem k tomu, že v čl. 1 Evropské úmluvy je výslovně zakotveno, že práva a svobody v ní uvedené jsou zaručena každému, kdo podléhá jurisdikci některé ze smluvních stran, jsou ustanovení Evropské úmluvy aplikovatelná na všechny právní akty, které Česká republika přijímá a vynucuje. Wagnerová v komentáři k Listině uvádí,⁷² že ÚS aplikuje LZPS, ale zároveň je ÚS oprávněn posuzovat opatření českých orgánů s ohledem na jejich soulad s Evropskou úmluvou. Postavení Evropské úmluvy řeší čl. 10 Ústavy, dle něhož má Evropská úmluva přednost před zákonem a na

⁶⁹ Rozhodnutí ESLP ve věci *Norwood proti Spojenému království* ze dne 16. listopadu 2004. Stížnost č. 23131/03.

⁷⁰ Rozhodnutí ESLP ve věci *Pavel Ivanov proti Rusku* ze dne 20. února 2007. Stížnost č. 35222/04.

⁷¹ Souhlasné stanovisko soudce P. Jambreka k rozhodnutí ESLP ve věci *Lehideux a Isorni proti Francii* ze dne 23. září 1998. Stížnost č. 24662/94, bod 2.

⁷² BOBEK, Michal. X. *Evropská dimenze ochrany základních práv*. In WAGNEROVÁ, Eliška. ŠIMÍČEK, Vojtěch. LANGÁŠEK, Tomáš. POSPÍŠIL, Ivo (eds). *Listina základních práv a svobod. Komentář*. 1. Vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2012, s. 38.

vnitrostátní úrovni se aplikuje přímo. K postavení Evropské úmluvy se vyjádřil i ÚS, a to v nálezu Pl. ÚS 36/01, bodu VII., kde uvedl, že Evropská úmluva je součástí ústavního pořádku České republiky, tedy patrně na stejné úrovni, jako je Listina. Zneužívací klauzule je tedy v českém právním prostředí aplikovatelná.

5 Vymezení hranic mezi chráněným projevem a hate speech

Jelikož cílem této práce je především vymezení hranic mezi projevem požívajícím ochranu v rámci svobody projevu a hate speech, tedy projevem, kterému ochrana nemůže být přiznána, je součástí práce navržení možné varianty testu, na základě kterého lze konkrétní projev zařadit do jedné z kategorií.

V prvé řadě je třeba se zabývat tím, zda se jedná o projev v kontextu práva na svobodu projevu. Pokud ano, pak lze zvažovat možnost omezení na základě třístupňového testu.

Prvním krokem v rámci testování určitého výroku musí být dle mého názoru zkoumání, zda výrok nesměruje proti hodnotám, jež jsou zakotveny v Evropské úmluvě. Pokud hned na začátku zjistíme, že ano, je daný výrok vyloučen z ochrany čl. 10 Evropské úmluvy, tedy ochrany svobody projevu a tudíž z tohoto hlediska neprobíhá věcný přezkum.

Čl. 17 Evropské úmluvy lze aplikovat tam, kde je prokázáno, že zkoumaný projev podněcuje k násilí.⁷³ Násilí jako takové je neslučitelné s hodnotami Evropské úmluvy i v případě, že cíl projevu by v souladu s Evropskou úmluvou být mohl. ESLP za podněcování k násilí považuje i oslavu terorismu, která je v souvislosti s případem Leroy proti Francii⁷⁴ zmíněna níže.

Avšak ani výzva k násilí není sama o sobě určujícím kritériem. Jak dokládá případ Soulas a ostatní proti Francii,⁷⁵ vždy je potřeba zaobírat se celkovým vyzněním projevu, jeho jednotlivými aspekty a kontextem případu. V daném rozhodnutí se jednalo o knihu popisující především přistěhovalce afrického původu, která obsahovala útočné a rasistické úvahy a vyzývala k násilí vůči těmto přistěhovalcům na francouzském území. Ačkoliv francouzská vláda tvrdila, že šlo o velmi závažná tvrzení, ESLP se s tímto neztotožnil a čl. 17 Evropské úmluvy neaplikoval. ESLP konstatoval, že použití zneužívací klauzule by v tomto případě bylo nadbytečné, neboť problematickými byly jen vybrané pasáže knihy a kniha na začátku zároveň obsahovala určité „varování“ pro čtenáře, osvětlující autorův styl psaní.

Nutno tedy říci, že pokud testovaný projev obsahuje výzvu k násilí, je třeba zkoumat i jeho další aspekty, zejména závažnost a reálnost hrozby či pravděpodobnost újmy, která může nastat. Toto ESLP potvrdil i v rozhodnutí Özgür Gündem proti Turecku, kde uvedl, že při klasifikaci výroku je „nutné brát v potaz použítá slova a kontext, v němž jsou zveřejněna, a s ohledem na to posoudit, zda dotčený text, posuzovaný jako celek, může být považován za podněcování k násilí“.⁷⁶

Lze shrnout, že ESLP je shovívavější ke komunistické ideologii, neboť s ohledem na plynutí času ji již nevnímá jako reálnou hrozbu. Velmi citlivým však je na popírání holocaustu a

---

⁷³ KMEC: *Evropská úmluva...*, s. 1020.

⁷⁴ Rozhodnutí ESLP ve věci *Leroy proti Francii* ze dne 2. října 2008. Stížnost č. 36109/03, § 45.

⁷⁵ Rozhodnutí ESLP ve věci *Soulas proti Francii* ze dne 10. července 2008. Stížnost č. 15948/03.

⁷⁶ Rozhodnutí ESLP ve věci *Özgür Gündem proti Turecku* ze dne 16. března 2000. Stížnost č. 23144/93, § 63.

antisemitismus, a to i přesto, že od událostí druhé světové války uplynula dlouhá doba, takové projevy tedy budou posuzovány přes zneužívací klauzuli.

5.1 Jedná se o projev?

Pokud máme za to, že zkoumaný výrok či vyjádření nejde proti základním hodnotám Evropské úmluvy, zkoumáme jej dále v kontextu svobody projevu. Tento závěr však ještě nic nevyovídá o ústavní ochraně dané aktivity, ale jen o nezbytnosti aplikovat třístupňový test ústavnosti omezení svobody projevu, pokud veřejná moc do dané činnosti zasáhne.⁷⁷

Jelikož jedním z pojmových znaků svobody projevu je právě „*projev*“, je nutné v prvním kroku testu začít s definicí tohoto termínu a odlišit jej od jiných forem činností jednotlivce, které pod režim svobody projevu nespádají. Tato otázka je klíčová zejména v právní vědě Spojených států amerických, neboť na rozdíl od evropského pojetí, které omezení svobody projevu umožňuje, jejich ústavní ochrana možnosti zásahů do svobody projevu nepřipouští. Jelikož v případě Spojených států amerických hovoříme téměř o „*absolutní ochraně*“ svobody projevu, shrnuje Bartoň,⁷⁸ že odlišení aktivit jednotlivce, které ještě lze kvalifikovat jako projev a těch, které ne, je zásadní, neboť tímto rozlišením je už ve své podstatě rozhodnuto o ústavní ochraně dané aktivity.

Definice podob chování jednotlivce, které lze v mezích svobody projevu chránit, je nezbytná pro následnou úvahu o tom, zda je projev ústavně chráněn či jej lze omezit. Vzhledem k tomu, že svoboda projevu spadá mezi ústavně zaručená práva, jisté indicie pro to, co spadá pod projev, jsou zakotveny na ústavní úrovni. V čl. 17 odst. 2 Listiny se hovoří o vyjadřování názorů „*slovem, písmem, tiskem, obrazem nebo jiným způsobem*“. Taktéž Evropská Úmluva a Listina základních práv EU vcelku podrobně vymezují, jaké formy jednání pod svobodu projevu spadají. Je nutné dodat, že pod termín projev spadá jak veškerá komunikace prostřednictvím standardních médií (tisk, televize, internet, rozhlasové vysílání), tak i výtvarné umění, knihy, komiksy, filmy, videonahrávky a letáky. Může se zdát, že audiovizuální média mají „*bezprostřednější a mocnější účinek, než média tištěná*“⁷⁹ a mohou tak svým projevem způsobit závažnější újmu (zejména v kontextu problematiky hate speech), což je ostatně důvod, proč ESLP u audiovizuálních médií obecně akceptuje restriktivnější opatření, než u jiných médií.⁸⁰ Nicméně bych chtěla podotknout, že jak tištěná média, tak jakékoliv jiné hmotné zachycení projevu mají vlastnost, kterou mluvené slovo nemá – na rozdíl od mluveného projevu, kde slova zmizí hned, jakmile jsou vyřčena, psaný či

⁷⁷ BARTOŇ: *Rozlišení projevu...*, s. 325.

⁷⁸ BARTOŇ: *Rozlišení projevu...*, s. 318.

⁷⁹ Rozhodnutí ESLP ve věci *Pedersen a Baadsgaard proti Dánsku* ze dne 17. prosince 2004. Stížnost č. 49017/99, § 79.

⁸⁰ KMEC: *Evropská úmluva...*, s. 1007.

tištěný projev je trvalý. Jak ve své knize popisuje Delgado a Stefancic,⁸¹ hmotné, popř. hmatatelné zachycení projevu může v mysli oběti stále rezonovat a způsobovat jí neustálé vybavování si daného nenávistného projevu. Psaný projev či symboly jsou zde stále, aby příslušníkům určité skupiny připomněly nežádoucí poselství.

Hlavním účelem ochrany svobody projevu je „*zajištění možnosti vyjadřovat vlastní myšlenky, názory či postoje*“, podstatný je tedy cíl a záměr jednání, přičemž forma vyjádření tohoto jednání je vedlejší.⁸² Často je velmi problematické rozlišit prosté jednání a jednání vyjadřující názor nebo stanovisko. Klíčovým znakem je právě „*názorové poselství*“⁸³, kterým je toto jednání motivováno. Například nepovedený zpěv hymny může být jen prosté jednání, které není považováno za projev. V případě, že pěvec zapomene slova, se na druhou stranu může jednat o úmyslné hanobení státní hymny, tedy o jednání s cílem vyjádřit určitý postoj a jako takové může být zahrnuto pod pojem projevu právě z důvodu „*názorového poselství*“, které nese.

Co se týče symbolického projevu, tedy jednání, které je projevem neverbální komunikace (např. určitý styl oblékání), aby bylo klasifikováno jako projev, musí opět nést určité poselství a musí zde být velká pravděpodobnost toho, že i okolí toto poselství pochopí.⁸⁴ Pokud je podmínka „*názorového poselství*“ splněna, můžeme hovořit o projevu. V opačném případě se bude jednat jen o prosté oblékání. Lze tedy shrnout, že nezáleží jen na subjektivní představě jednajícího, zda vyjadřuje určitý názor, ale také na objektivní možnosti okolí vnímat daný projev jako projev myšlenky.⁸⁵

Na druhou stranu, velké množství expresivních jednání je nutné z režimu svobody projevu vyloučit, ač mohou nést výrazná názorová poselství. Příkladem může být „*projev*“ umělce ukrytý v graffiti. V určitých případech se nebude jednat o projev v ústavním smyslu, jelikož pokud autor chtěl pouze zničit danou věc, jeho případný postih za to, že naplnil skutkovou podstatu trestného činu poškození cizí věci,⁸⁶ nebude přezkoumáván testem ústavnosti pro omezování svobody projevu. Nicméně pokud graffiti bude znázorňovat například hákový kříž, autora je možno postihnout jak za trestný čin poškození cizí věci, resp. sprejerství, tak kupříkladu i za podporu a propagaci hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka. V takových případech mám za to, že postih autora může být přezkoumáván v intencích svobody projevu. Dle Bartoně⁸⁷ bude

---

⁸¹ DELGADO, Richard. *Understanding Words That Wound*. 1. vydání. Colorado: Westview Press, 2004, s. 56.

⁸² BARTOŇ: *Svoboda projevu...*, s. 46.

⁸³ Tamtéž

⁸⁴ V případě *Spence v. Washington* 418 U.S. 405 (1974) americký nejvyšší soud rozhodl, že přidělení mírového symbolu na vlajku je symbolickým projevem a ten je jako takový chráněn prvním dodatkem americké ústavy. V odst. 411 tohoto rozhodnutí je zmíněn právě úmysl předat zprávu o mírovém poselství, přičemž je zřejmé, že tato zpráva bude těmi, kdo se symbolem míru byli konfrontováni, pochopena ve správném kontextu.

⁸⁵ BARTOŇ: *Svoboda projevu...*, s. 49.

⁸⁶ § 228 odst. 1 a 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

⁸⁷ BARTOŇ: *Svoboda projevu...*, s. 50.

rozhodujícím kritériem to, „*zda je případný postih motivován omezením projevu nebo ochranou jiných hodnot*“, proto vylučuje z režimu svobody projevu fyzický (ve smyslu fyzické interakce) útok vůči osobě či věci.

Lze uzavřít, že aby se jednalo o projev, sdělení musí obsahovat názorové poselství, čehož si musí být mluvčí vědom a musí být pravděpodobné, že i příjemci projevu toto názorové poselství rozpoznají.

V případě, že dojdeme k závěru, že námi testovaný „*projev*“ požadavky projevu nesplňuje, je zřejmé, že se nemůže jednat o hate speech a není tedy třeba v testu pokračovat.

Na druhou stranu v případě pochybností o tom, zda na určité jednání nahlížet jako na projev, je třeba jej za projev považovat a následně přezkoumat testem ústavnosti omezení svobody projevu.⁸⁸

5.2 O jakou kategorii projevu se jedná?

Určení kategorie projevu ovlivňuje míru ochrany poskytovanou svobodou projevu. Následný demonstrativní výčet kategorií projevu je pouze dovozen z rozhodovací praxe ESLP, přičemž kritériem pro rozlišení jednotlivých skupin je obsah projevu. Toto vymezení není určující, neboť jednotlivé typy projevů se mohou směšovat a prolínat, proto je vždy nezbytné zvažovat obsah a formu jednotlivých projevů.

5.2.1 Politické projevy a projevy týkající se věcí veřejných

V případě této kategorie se jedná o projevy přispívající společenské a politické debatě, proto požívají vyšší míry ochrany, než kategorie ostatní. Politický projev zahrnuje projevy týkající se vlády, politiků, politických stran, otázky soudnictví a jiná politická témata, a jelikož je již ze své podstaty často nadsazenou a vyostřenou formou projevu, je tato vysoká ochrana nezbytná - „*čím více se diskuse týká politických otázek, tím více platí presumpce ochrany projevu*“.⁸⁹ Zvýšenou ochranu politických projevů akcentuje i LZPS ve svém čl. 22, kde zakotvuje, že „*zákonná úprava všech politických práv a svobod a její výklad a používání musí umožňovat a ochraňovat svobodnou soutěž politických sil v demokratické společnosti*“. Ovšem politické projevy nezahrnují jen politiku v užším slova smyslu, ale obecně se jedná o projevy, které se týkají věcí veřejných.⁹⁰

Je však nutné říci, že projev politické strany, který je plný výzev k násilí nebo volání po porušování práv a svobod jiných, nemůže z titulu politického projevu požívat ochrany svobody projevu a jako projev nerespektující zásady demokratického státu je možno jej omezit. Tak tomu

---

⁸⁸ BARTOŇ: *Svoboda projevu...*, s. 54.

⁸⁹ Tamtéž s. 87.

⁹⁰ DAVIS: *Human rights...*, s. 338.

bylo například v případě Féret proti Belgii,⁹¹ kdy stěžovatelem byl belgický poslanec a zároveň předseda politické strany, který v rámci předvolební kampaně rozšířil mezi veřejnost letáky nesoucí slogany jako: „*Povstaňte proti islamižaci Belgie!*“, „*Zastavte podvodnou integrační politiku*“ či „*Pošlete mimoevropské uchazeče o zaměstnání domů!*“ Stěžovatel byl odsouzen za podněcování k rasové diskriminaci k obecně prospěšným pracím a zároveň mu byl na 10 let odebrán poslanecký mandát. Ač měl stěžovatel za to, že belgickými soudy došlo k porušení jeho práva na svobodu projevu, ESLP porušení neshledal. ESLP judikoval, že slogany na letáčích mohly v cizincích vyvolávat pocity nedůvěry, odmítnutí či dokonce nenávisti ze strany belgické společnosti, zejména u méně vzdělané části veřejnosti. Navíc vzhledem k tomu, že letáky byly distribuovány v rámci voleb, jejich poselství bylo o to silnější a jasně podněcovalo k rasové nenávisti. Stěžovatel se tedy nemohl bránit vyšší mírou ochrany politického projevu, neboť jak konstatoval ESLP, obzvláště pro voleného zástupce lidu je důležité, aby reprezentoval voliče, bránil jejich zájmy a vyjadřoval se na veřejnosti tak, aby zabránil projevům nesnášenlivosti. Vzhledem k tomu, že výroky stěžovatele mohly v cizincích vyvolat dojem, že zastává rasovou diskriminaci, mohly způsobit sociální napětí a podkopat důvěru v belgickou demokracii, lze uzavřít, že se v daném případě jednalo o hate speech a omezení svobody projevu politika Féreta bylo přípustné (byly splněny i podmínky třístupňového testu).

Mezi typické příklady omezení politického projevu spadá i rozpuštění politické strany (ač se tak děje v rámci práva sdružovacího), přičemž záměrem není snaha o znemožnění šíření názorů, ale zrušení subjektu, který by se s těmito názory mohl účastnit soutěže politických stran.⁹² Tak například ve věci Refah Partisi a další proti Turecku,⁹³ ESLP stanovil, že rozpuštění politické Strany blahobytu tureckým ústavním soudem nebylo v rozporu s právem sdružovacím, jelikož strana představovala bezprostřední nebezpečí pro tureckou demokracii. Turecký ústavní soud a posléze i ESLP tak usoudil na základě prohlášení představitelů a členů strany blahobytu, ve kterých se vyjádřili, že chtějí zavést právo šaría a teokratický režim v zemi. Vzhledem k tomu, že režim založený na právu šaría nevylučuje násilí, je neslučitelný s demokratickou podstatou státu. Strana blahobytu tak nemohla hledat ochranu v rámci Evropské úmluvy.

Ovšem v souladu s judikaturou ESLP, v případě dotčení práv třetích osob či ohrožení demokratických hodnot, je možné rozpustit nejen politickou stranu, ale jakékoliv sdružení. Viz případ Vona proti Maďarsku,⁹⁴ kdy stěžovatel vytvořil sdružení za účelem obrany „*fyzický, duchovní*

---

⁹¹ Rozhodnutí ESLP ve věci *Féret proti Belgii* ze dne 16. července 2009. Stížnost č. 15615/07.

⁹² BARTOŇ: *Svoboda projevu...*, s. 89.

⁹³ Rozhodnutí ESLP ve věci *Refah Partisi (Strana blahobytu) a další proti Turecku* ze dne 13. února 2003. Stížnosti č. 41340/98, 41342/98, 41343/98 a 41344/98.

⁹⁴ Rozhodnutí ESLP ve věci *Vona proti Maďarsku* ze dne 9. července 2013. Stížnost č. 35943/10.

a intelektuálně bezbranného Maďarska“.⁹⁵ Hlavními aktivitami tohoto sdružení byly protiromské demonstrace (zejména v obcích s vysokým počtem romských obyvatel), kdy členové sdružení pochodovali v uniformách, v útvarech podobných vojenským a provolávali nenávistné výroky vůči romské komunitě. Vzhledem k rasistickému zastrašování občanů romského původu bylo toto sdružení rozpuštěno a ESLP v daném případě neshledal porušení sdružovacího práva stěžovatele, neboť se jednalo o jediný způsob, jak eliminovat hrozbu, kterou sdružení představovalo.

Velmi zajímavým je v tomto ohledu i nedávné rozhodnutí NSS se sp. zn. 8 As 67/2014, ze dne 3. března 2015, kdy rozhodoval ve věci registrace občanského sdružení s názvem Sudetoněmecké krajanské sdružení v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. V daném řízení se jednalo o odmítnutí registrace tohoto sdružení Ministerstvem vnitra. Ministerstvo odmítnutí odůvodňovalo mimo jiné tím, že pokud byla skutečným cílem sdružení především podpora porozumění mezi národy s důrazem na porozumění mezi Čechy a Němci byl by vhodnější jiný název sdružení. Nicméně NSS argumentoval, že takový přístup odpovídá spíše povolovacímu řízení, v němž by šlo o autoritativní rozhodnutí, zda je takový název vhodný a zda lze registraci povolit. Vzhledem k tomu, že bylo ve hře ústavně zaručené právo sdružovat se, není možné zabírat se tím, zda je přípustné sdružení s uvedeným názvem povolit, ale zda jsou dány dostatečně silné důvody pro odmítnutí jeho registrace.⁹⁶ „*Legitimním důvodem k odmítnutí registrace sdružení je zájem, aby nedocházelo k popírání a omezování osobních, politických či jiných práv občanů především pro jejich národnost a nebyla rozněcována nenávist a nesnášenlivost z těchto důvodů (§ 4 písm. a) zákona o sdružování občanů*“.⁹⁷ Vzhledem k tomu, že odmítnutí registrace je předběžným zásahem (naopak od rozpuštění, které je až následnou reakcí), při úvaze o existenci důvodu odmítnutí registrace musí Ministerstvo hodnotit především stanovky sdružení – jsou v nich vyjádřeny cíle činnosti, jelikož sdružení dosud nevykonávalo faktickou činnost.⁹⁷ Ačkoli cíle dotčeného sdružení definované v jeho stanovách byly s ohledem na historickou zkušenost nepochybně kontroverzní, provokativní a společensky velmi citlivé, dle NSS jejich hlásání samo o sobě nemohlo odůvodnit zásah do sdružovacího práva, jelikož předkládání témat k diskusi, na kterých nepadá shoda, nelze považovat za rozněcování nenávisti a nesnášenlivosti mezi národy, i když se jedná o témata citlivá. Ve svobodné společnosti je tabuizování citlivých témat - tím spíše témat zásadně nežádoucí.⁹⁸ NSS tedy shledal, že k odmítnutí registrace nepostačuje, že názorová východiska registrovaného sdružení nebyla v souladu s většinovým míněním, které je může vnímat jako kontroverzní, provokativní či problematická. Protože jedním z důsledků pluralismu je i tvorba

⁹⁵ Rozhodnutí ESLP ve věci *Vona proti Maďarsku* ze dne 9. července 2013. Stížnost č. 35943/10, § 8.

⁹⁶ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 3. března 2015, sp.zn. 8 As 67/2014, bod 24.

⁹⁷ Tamtéž bod 26.

⁹⁸ Tamtéž bod 27.

určitého napětí.⁹⁹ Jelikož při rozpuštění sdružení či politické strany je důvodem takového kroku dosavadní činnost sdružení, v případě odmítnutí registrace nemá sdružení či strana ani šanci nějakou činnost realizovat. Proto se jedná o daleko závažnější zásah.¹⁰⁰

Lze tedy shrnout, že tuto kategorii projevů považují za nejvýznamnější, neboť politická reprezentace se podílí na formování demokracie. Proto je nezbytné, aby na tento typ projevů bylo nazíráno jinou optikou, než na projevy ostatní. Této větší míry ochrany požívají i projevy týkající se věcí veřejných, neboť veřejná diskuse je pro rozvoj společnosti potřebná. Nicméně i tak je zapotřebí obsah či formu projevu podrobovat určitému dozoru, neboť s ohledem na svou sílu může společnost rozvrátit.

5.2.2 Umělecký projev

Listina v čl. 15 odst. 2 zakotvuje, že je zaručena svoboda vědeckého bádání a umělecké tvorby. Naproti tomu Evropská úmluva zmínku o umělecké tvorbě, potažmo projevu, neobsahuje. Ve vztahu k politickým projevům, umělecké projevy disponují nižší mírou ochrany.

Umělecké projevy jsou méně chráněny z toho důvodu, že mají menší potenciální škodlivý dopad, než jiné kategorie projevů či projevy komunikované skrz hromadné sdělovací prostředky. Toto ESLP potvrdil v rozhodnutí *Karataş proti Turecku*,¹⁰¹ kde stěžovatelova báseň obsahovala velmi agresivní pasáže namířené proti tureckým státním orgánům. Ačkoli tyto pasáže mohly být chápány jako podněcující k nenávisti, vzpouře a násilí, ESLP zohlednil právě zvolenou formu projevu, tedy báseň. ESLP uvedl, že poezie, jakožto jedna z forem uměleckého projevu, apeluje jen na úzký okruh čtenářů, čímž je omezen její potenciální dopad na národní bezpečnost či veřejný pořádek.

Někdy bývá k uměleckému projevu řazen i projev humoristický či satira – i ESLP konstatoval, že satira je formou uměleckého vyjádření.¹⁰² Nicméně pro účely této práce vyčleňují humoristický projev a satiru do samostatné kategorie.

5.2.3 Humoristický projev a satira

Důvodem, proč tuto kategorii projevu uvádím jako samostatnou je, že tento typ projevu má jinou kvalitu a jiný cíl, než projev umělecký. Už samotným pojmovým znakem humoristického projevu či satiry je, že není objektivní, neboť cíleně zdůrazňuje určité aspekty, čímž projev staví až na samotnou hranici absurdity. ESLP uvedl, že satira si prostřednictvím nadsázky a zkreslování skutečností přirozeně klade za cíl provokovat.

⁹⁹ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 3. března 2015, sp.zn. 8 As 67/2014, bod 32.

¹⁰⁰ Tamtéž bod 36.

¹⁰¹ Rozhodnutí ESLP ve věci *Karataş proti Turecku* ze dne 8. července 1999. Stížnost č. 23168/94, § 94.

¹⁰² Rozhodnutí ESLP ve věci *Vereinigung Bildender Künstler proti Rakousku* ze dne 25. dubna 2007. Stížnost č. 68354/01, § 33.

Příkladem může být případ Leroy proti Francii,¹⁰³ který na první pohled vyvolává dojem, že se jedná o kombinaci uměleckého projevu a projevu o věcech veřejných, nicméně jej uvádím jako příklad humoristického projevu. Stěžovatelem byl karikaturista, který v tisku publikoval kresbu útoku na Světové obchodní centrum z 11. září 2001 s titulkem: „*Všichni jsme o tom snili... Hamas to udělal.*“ V daném případě se však o hate speech jednalo, neboť (jak se ostatně vyjádřil i ESLP), kresby vyprovokovaly veřejnost, zvýšily riziko násilí a nenávisti a měly prokazatelný vliv na veřejný pořádek v Baskicku. ESLP tudíž dovodil, že uložení pokuty stěžovateli za schvalování a podněcování k terorismu nepředstavuje porušení jeho svobody projevu.

K jádru karikatury se vyjádřil i ÚS ve svém usnesení se sp.zn. I.ÚS 2246/12,¹⁰⁴ kde se zamýšlel nad tím, zda vůbec jde po karikatuře požadovat, aby zobrazovaná osoba či situaci vykreslovala vlídně. ÚS uvedl, že to, že karikatura někoho více či méně zesměšňuje, je dáno její povahou a účelem, pro který je vytvořena. Proto při přezkumu oprávněnosti zásahů do svobody projevu v případě karikatur je třeba mít na mysli, že ústavní meze této formy projevu jsou širší, než u projevů jiných.

5.2.4 Komerční projev

Komerční projevy tradičně požívají nejnižší míry ochrany, jelikož dle ESLP státy požívají v možnostech omezení komerčních projevů širší míry uvážení. Důvod, proč tomu tak je, je především soukromý zájem – hlavním účelem je propagace, s čímž souvisí už z principu přehánění a zveličování. Účelem komerčního projevu není vyvolat veřejnou diskusi a ani do ní nijak přispět. Ústavní ochrana komerčních projevů je uznána, nicméně s pružnějšími hranicemi pro možná omezení a zásahy veřejné moci.¹⁰⁵

Dalšími kategoriemi mohou být akademický projev, ke kterému je k dispozici velmi málo judikatury a tzv. civilní projev, který někdy bývá vyčleňován z kategorie politických projevů, aby se odlišil od projevů, které se politiky sice dotýkají, ale není jejich cílem přispět do veřejné diskuse, nýbrž skandalizovat, pobavit či šokovat.¹⁰⁶

5.3 Nejedná se o pouhé konstatování faktů?

Jádrem hate speech bývá zpravidla jeho extrémnost a urážlivost. Je však důležité důsledně odlišovat hate speech od prostého konstatování faktů.¹⁰⁷ Jedna z kategorií forem projevu rozlišuje

¹⁰³ Rozhodnutí ESLP ve věci *Leroy proti Francii* ze dne 2. října 2008. Stížnost č. 36109/03.

¹⁰⁴ Usnesení Ústavního soudu ze dne 17. dubna 2014, sp. zn. I.ÚS 2246/12

¹⁰⁵ BARTOŇ: *Svoboda projevu...*, s. 91.

¹⁰⁶ Tamtéž s. 88.

¹⁰⁷ FRYŠTĚNSKÁ, Marcela. *Zákaz diskriminace a problematika multikulturalismu*. 1. vydání. Brno: Vysoká škola Karla Engliš, 2010. s 91.

mezi skutkovými tvrzeními (fakty) a hodnotícími soudy (někdy též hodnotovými, které jsou tvořeny názory, ideami a postoji).¹⁰⁸

Jak uvedl Ústavní soud ve svém nálezu IV. ÚS 146/04,¹⁰⁹ při zkoumání přiměřenosti určitých výroků je třeba vždy rozlišit, zda jde o tvrzení skutkové, nebo o hodnotový soud. „*Skutkové tvrzení se opírá o fakt, objektivně existující realitu, která je zjiřitelná pomocí dokazování, pravdivost tvrzení je tedy ověřitelná. (...) Hodnotící soud naopak vyjadřuje subjektivní názor svého autora, který k danému faktu zaujímá určitý postoj tak, že jej hodnotí z hlediska správnosti a přijatelnosti, a to základě vlastních (subjektivních) kritérií.*“

Obecně platí, že uveřejněním pravdivého skutkového tvrzení nedochází ke kolizi svobody projevu autora informace a právem na zachování lidské důstojnosti, osobní cti, dobré pověsti a jména, respektování soukromého a rodinného života osoby, již se daná informace týká. To ovšem neplatí, pokud uveřejněná informace skutečnost zkresluje či se jedná o sdělení intimního charakteru, v takovém případě je možno svobodu projevu omezit, i když se jedná o informaci pravdivou.

Na druhou stranu je zřejmé, že pravdivost hodnotícího soudu nelze prokázat, ESLP se v tomto směru vyjádřil,¹¹⁰ že hodnotící soudy možnost důkazu vůbec nepřipouštějí. U hodnotícího soudu lze prokázat jen to, „*zda se zakládá na pravdivé informaci, zda forma jeho veřejné prezentace je přiměřená a zda zásah do osobnostních práv je nevyhnutelným průvodním jevem výkonu kritiky, tzn. zda primárním cílem kritiky není hanobení a zneuctění dané osoby.*“¹¹¹ U hodnotícího soudu je tedy pro jeho možné omezení rozhodující míra expresivity (tedy vztah použitých prostředků a sledovaného cíle)¹¹² a pohoršující formy či míra potenciálního nebezpečí, které představuje. Tudíž i při posuzování přiměřenosti omezení svobody projevu v případě hodnotícího výroku se soud musí zabývat tím, zda pro dané tvrzení existuje dostatečná skutková základna a zda se nejedná například o samoučelné urážení.¹¹³ ESLP totiž mimo jiné ve věci Jerusalem proti Rakousku¹¹⁴ uvedl, že jako přehnaný tak lze klasifikovat i hodnotící soud, který nemá žádný faktický podklad.

Pravdivost či nepravdivost informace tedy není důvodem pro omezení svobody projevu.¹¹⁵ To potvrzuje i Ústavní soud, když judikoval, že každé zveřejnění nepravdivých údajů automaticky znamená neoprávněný zásah do osobnostních práv, k zásahu dojde jen tehdy, pokud „(1.) existuje mezi zásahem a porušením osobnostní sféry příčinná souvislost a jestliže (2.) tento zásah v konkrétním případě

¹⁰⁸ BARTOŇ: *Svoboda projevu...*, s. 85.

¹⁰⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 4. dubna 2005, sp. zn. IV.ÚS 146/04

¹¹⁰ Rozhodnutí ESLP ve věci *Lingens proti Rakousku* ze dne 8. července 1986. Stížnost č. 9815/82, § 46.

¹¹¹ Nález Ústavního soudu ze dne 4. dubna 2005, sp. zn. IV.ÚS 146/04

¹¹² BARTOŇ, Michal. *Oddíl druhý. Politická práva. Článek 17.* In KLÍMA, Karel a kol. (eds). *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, 2. sv., s. 1099.

¹¹³ Tamtéž.

¹¹⁴ Rozhodnutí ESLP ve věci *Jerusalem proti Rakousku* ze dne 27. února 2001. Stížnost č. 26958/95, § 43.

¹¹⁵ BARTOŇ: *Svoboda projevu...*, s. 85.

přesáhl určitou přípustnou intenzitu takovou mírou, kterou již v demokratické společnosti tolerovat nelze.¹¹⁶

Pokud někdo bude veřejně popírat nezpochybnitelné fyzikální zákony, pravděpodobně nebude nutné omezovat jeho svobodu projevu, i když je empiricky prokázáno, že nemá pravdu.¹¹⁷ Zároveň pokud se někdo vyjádří, že příslušníci kmene Rere ze Šalamounových ostrovů jsou primitivní, o hate speech se jednat nebude, jelikož jde o pouhé konstatování faktů a v daném případě nelze slovo „*primitivní*“ vykládat hanlivě.

5.4 Osoba mluvčího

S kategorií projevu souvisí i osoba mluvčího a jeho vliv. Pokud se jedná o významného politika, veřejně činnou či veřejně známou osobnost, je zřejmé, že má široké publikum, jelikož se na něj zaměřuje mnohem větší míra pozornosti společnosti, než je tomu u ostatních osob.

Zároveň naopak se stejným mluvčím může být zacházeno odlišně v závislosti na jeho publiku. Je zřejmé, že se jedná o velký rozdíl, pokud je hate speech určen vysokým státním politikům nebo se jedná o propagandu určenou skupině osob ze samého okraje společnosti.¹¹⁸

Pokud je projevující se osoba politik, je vzhledem k principu volné politické diskuse možnost omezení jeho projevu poněkud užší. Nicméně v případech vyjadřování nesnášenlivosti je třeba i politiky podrobit přísné kontrole, jelikož s ohledem na své postavení mají zvláštní odpovědnost v boji proti intoleranci.¹¹⁹

V případě novinářů je možno rozlišovat, zda je novinář přímo autorem sporných výroků nebo jen pomáhá v jejich šíření. Nicméně je třeba vždy mít na paměti, že vzhledem k velké odpovědnosti médií, novináři by vždy měli zvyšovat povědomí o tom, co je přijatelné a co už ne. Z toho vyplývá, že za žádných okolností nemohou rozdmýchávat nenávist či nabádat k násilí.

Lidé jsou stále více zahlcováni informacemi, přičemž některé z nich pro ně mohou být neprůniknutelné a ne všem mohou věřit. Novináři mohou přistupovat k určitým zjednodušením,¹²⁰ nicméně celkové vyznění informace musí být vždy pravdivé a ne záměrně zkreslovat skutečnosti.

S ohledem na kritérium osoby mluvčího, konkrétně politika, je zajímavým příkladem výrok ministra financí Andreje Babiše ze dne 12. března 2015, kdy při sněmovních interpelacích obhajoval zavedení elektronické evidence tržeb a na otázky poslanců ODS odpověděl, že o

---

¹¹⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 8. února 2000, sp. zn. I. ÚS 156/99

¹¹⁷ BARTOŇ: *Svoboda projevu...*, s. 85.

¹¹⁸ ROSENFELD: *Hate Speech in Constitutional...*, s. 7.

¹¹⁹ WEBER: *Manual on hate speech*, s. 37.

¹²⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 8. února 2000, sp. zn. I. ÚS 156/99

„Vietnamců je známo, že neplatí daně“.¹²¹ Ačkoli úmyslem Andreje Babiše nepochybně nebylo rozdmýchávat nenávist, stalo se tak. Ministr (potažmo ani jiný politik) se na veřejnosti takovým stylem vyjadřovat nemůže. Ač je možné, že někteří příslušníci vietnamské komunity daně neplatí, ze strany Andreje Babiše se jednalo o nepřijatelné zobecnění. Takový výrok může ve vietnamské menšině v České republice vyvolat dojem, že zde nejsou vítáni. Zároveň je zřejmé, že takové vyjádření z úst představitele vlády může být veřejností přijato jako fakt, tudíž je způsobilé mezi příslušníky většinové společnosti vyvolat nepřátelské postoje vůči vietnamské menšině.

5.5 Obsah a forma projevu

Jedním z hlavních důvodů pro omezení určitých typů projevů je jejich nebezpečnost pro stát, pro veřejný pořádek či společnost jako takovou a pro jednotlivce.¹²² V některých případech o možnostech omezení svobody projevu rozhoduje forma sdělení, jindy zase samotný obsah.

Jak jsem uvedla výše, Rosenfeld¹²³ rozdělila nenávistné projevy na hate speech pro formu sdělení a hate speech pro podstatu sdělení.

Jako hate speech z důvodu formy sdělení lze označit například popírání holocaustu, urážky, pohrdání, atp.

Na druhou stranu, různé kódované zprávy můžeme za hate speech považovat, pokud zjistíme, že jejich podstata je nenávistná – v takových případech forma projevu někdy ustupuje do pozadí a důvodem pro omezení projevu je jen obsah sdělení. Problematickým obsahem či podstatou sdělení jsou zejména „názory o méněcennosti některých ras či potřebě segregace určitých obyvatel, protože právě ty jsou z hlediska formy mnohdy sdělovány velmi umírněným jazykem“.¹²⁴

Například v případě Balsyte-Lideikiene proti Litvě¹²⁵ stěžovatelka publikovala a distribuovala „*Litvský kalendář 2000*“, roční kalendář s poznámkami popisujícími různé historické data z pohledu přispěvatelů. Kalendář bylo možno zakoupit v knihkupectvích. Předmětný kalendář však dle závěrů znalců podporoval etnickou nesnášenlivost. Obsahoval mimo jiné výroky, že za genocidu litevského národa mohou Židé – takový výrok splňuje všechny požadavky pro označení jako hate speech. Je zřejmé, že v daném případě nebyla problematická forma sdělení, tedy kalendář, ale obsah sdělení – glosy v kalendáři podněcovaly etnickou, rasovou a náboženskou nesnášenlivost. Kalendáře byly stěžovatelce zabaveny a ESLP neshledal, že by se jednalo o porušení svobody projevu stěžovatelky, jelikož obsah kalendáře podporoval nenávist a

¹²¹ *Andrej Babiš se omluvil za svůj výrok, že „Vietnamci neplatí daně* [online]. lidovky.cz, 20. března 2015 [cit. 27. března 2015]. Dostupné na <http://www.lidovky.cz/babis-se-omluvil-za-vyrok-ze-vietnamsti-prodejci-neplati-dane-puo-/zpravy-domov.aspx?c=A150320_163634_ln_domov_ele>.

¹²² BARTOŇ: *Svoboda projevu...*, s. 53.

¹²³ ROSENFELD: *Hate Speech in Constitutional...*, s. 8.

¹²⁴ BARTOŇ: *Svoboda projevu...*, s. 85.

¹²⁵ Rozhodnutí ESLP ve věci *Balsyte-Lideikiene proti Litvě* ze dne 4. listopadu 2008. Stížnost č. 72596/01.

v daném případě se jednalo o zásah v demokratické společnosti nevyhnutelný, přičemž legitimním cílem bylo předcházení nepokojům a zločinnosti.

Samozřejmě největší kategorii problematických projevů tvoří ty, u nichž je třeba zvažovat obě tato kritéria. Jedná se například o kritiku, jelikož jejím principem je být útočná. Nicméně kritiku nemůžeme označit za hate speech jen z důvodu použité formy. Kritika tedy má být útočná, nesmí být však útočná přespříliš nebo být vulgární a plná nenávisti.

Pro účely tohoto kritéria lze shrnout, že někdy pro označení projevu jako hate speech stačí jen forma, ve které byl sdělen, jindy jen obsah nebo jako ve většině případů, kombinace formy i obsahu.

5.6 Účel a cíl projevu

V rámci této kategorie je potřeba odpovědět na otázky, zda je projev ve veřejném zájmu, jestli je schopen přispět k veřejné debatě a zvážit alternativní možnosti pro realizaci dotčeného projevu.

Záměr mluvčího může být vyvozen z aspektů, jako je použitý jazyk či rozsah a opakování určitých sdělení, závažnost projevu, intenzita a hlasitost projevu. Yong ve svém článku uvádí, že je třeba zvážit, zda bylo úmyslem projevu komunikovat názor či zprávu nebo způsobit určitou psychologickou újmu.¹²⁶

5.7 Předmět projevu

Fyzické i právnické osoby mohou být nejen šířiteli projevu či osobami, kterým je projev určen, ale mnohdy jsou samy předmětem projevu. Může se jednat o osobní informace nebo o informace, které se dané osoby dotýkají. Míra ochrany projevu záleží také na tom, zda se zveřejněné informace týkají veřejně činných či známých osob nebo osob soukromých, protože ochrana soukromých osob musí být zabezpečena v mnohem větším rozsahu, než u předešlých dvou kategorií.¹²⁷

Při úvaze o tom, zda určitý projev splňuje znaky projevu zakázaného, tedy hate speech, je nutné odpovědět na otázku, zda projev nenávisti směřuje vůči konkrétní osobě nebo skupině osob, jelikož předmětem hate speech nemusí být nutně jen skupina osob spojená určitými vlastnostmi. Pokud je projev namířen proti konkrétní osobě, je třeba se zaobírat otázkou, zda se tak děje kvůli kolektivním vlastnostem, v důsledku čehož by mohl být obětí kdokoliv jiný z dané skupiny. Jestliže dojdeme k závěru, že ano, pak je možno v daném případě zvažovat hate speech.

---

¹²⁶ YONG, Caleb. *Does Freedom of Speech Include Hate Speech?* [online]. academia.edu, 13. července 2011 [cit. 18. února 2015]. Dostupné na <http://www.academia.edu/536920/Does_freedom_of_speech_include_hate_speech>.

¹²⁷ SVÁK, Ján: *Ochrana lidských práv v troch zväzkoch: 3. zväzok*. 1. vydání. Bratislava: Eurokódex, 2011, s. 117.

Co se týče projevu orientovaného na celou skupinu, platí stejný závěr, pokud projev na skupinu útočí z důvodu domnělých či charakteristických vlastností příslušníků dané skupiny.

Ukázkovým příkladem hate speech, který byl namířen proti konkrétní osobě, byl obrázek, který na internet umístila Anne-Sophie Leclereová, jedna z členek krajně pravicové Národní fronty. Na tomto snímku byla francouzská ministryně spravedlnosti Christina Taubirová-Delannonová a opice. Je zřejmé, že tímto snímkem chtěla Leclereová poukázat na barvu pleti ministryně, která je původem z Francouzské Guyany. Vzhledem k tomu, že snímek útočil na Delannonovou právě z důvodu barvy její pleti, útočil na celou černošskou komunitu ve Francii a podával jí jasnou zprávu, a to, že nejsou v politice, potažmo ani ve Francii, vítáni.¹²⁸

Na základě výroku Leclereové vytvořil francouzský satirický časopis Charlie Hebdo karikaturu, na níž Delannonovou zobrazil s opičím tělem. Nicméně v případě Charlie Hebdo se o hate speech nejedná, neboť, jak jsem výše zmínila, karikatura požívá vyšší míry ochrany a zesměšňuje záměrně. Navíc v daném případě se jednalo jen o reakci na výrok Leclereové.

Ač je tedy kritika politiků věcí veřejnou, má své meze. Dalším příkladem je rozhodnutí Lindon, Otchakovsky-Laurens a July proti Francii,¹²⁹ kde ESLP konstatoval, že i natolik kontroverzní politik, jakým je Jean-Marie Le Pen (lídr nacionalistické politické strany) požívá ochrany před výroky, jež mají za cíl stigmatizovat jeho osobu a jež mohou vyvolat násilí a nenávisť. Tento politik byl v dané věci stěžovatelem označen jako „šéf gangu zabijáků“ a „upír, který se živí zabořklostí voličů a někdy i jejich krví“.¹³⁰ ESLP shrnul, že v daném případě se jednalo o zcela nepřijatelné výroky, které nejsou v politické debatě přípustné, a to ani ve vztahu k politikovi, který v politickém spektru zaujímá extremistickou pozici. I když se jednalo o kritiku politika Le Pena ve formě románu, velký senát v tomto případě neshledal porušení svobody projevu stěžovatele.

Dalším příkladem hate speech, který primárně neútočil na celou skupinu, byla námitka podjatosti podaná advokátem Petrem Kočím.¹³¹ Kočí obhajoval v trestním řízení členku extremistické Dělnické strany a při jednání u Okresního soudu v Mostě vznesl námitku podjatosti znalce Michala Mazla, kterou odůvodňoval jeho židovským původem. Dle Kočího mohl být soudní znalec Michal Mazel v případě pravicové aktivistky neobjektivní, protože je Žid, přičemž tak usuzoval pouze z příjmení znalce. V tomto případě se o hate speech jednalo, neboť Kočí na

¹²⁸ ŠLAJCHRTOVÁ, Leona. *Rasismus sílí, stěžuje si francouzská ministryně i populární blasatel* [online]. iDNES.cz, 7. listopadu 2013 [cit. 10. prosince 2014]. Dostupné na <http://zpravy.idnes.cz/rasisticka-francie-je-zpet-stezuji-si-tamni-osobnosti-tmave-pleti-10p-/zahranicni.aspx?c=A131107_170209_zahranicni_btw>.

¹²⁹ Rozhodnutí ESLP ve věci *Lindon, Otchakovsky-Laurens a July proti Francii* ze dne 22. října 2007. Stížnosti č. 21279/02 a 36448/02.

¹³⁰ Tamtéž § 57.

¹³¹ ADU. *Advokát Kočí jen vznesl dotaz ohledně původu znalce* [online]. ceskatelevize.cz, 12. ledna 2012 [cit. 5. ledna 2015]. Dostupné na <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/160231-advokat-koci-jen-vznesl-dotaz-ohledne-puvodu-znalce/>>.

soudního znalce útočil z důvodu jeho domnělého židovského původu, přičemž pro toto tvrzení neměl důkazy.

5.8 Prvek nenávisti

Jak již bylo řečeno, základem hate speech bývá jeho extrémnost, urážlivost, zaujatost, ale hlavně nenávistná motivace.

Je nutné, aby pachatel pocítoval nenávist? Hate speech vyjadřuje, obhajuje, podporuje, propaguje nebo podněcuje nenávist vůči skupině osob vyznačující se určitou vlastností nebo funkcí. Nutno upozornit na to, že nenávist neznamená totéž, co nedostatek respektu, nelibost, nesouhlas nebo snaha o ponížení.¹³² V případě projevů, které zahrnují různé pokyny, hrozby, příkazy či výzvy a jiné, je pro posouzení aplikovatelnosti ochrany svobody projevu důležitá otázka vážnosti a bezprostřednosti těchto projevů.¹³³

Prvek nenávisti v kombinaci s případným rizikem, které projev představuje, byl důležitý například ve věci *Süreks* [č. 1] proti Turecku.¹³⁴ V tomto případě byl stěžovatel majoritním vlastníkem týdeníku, který ve dvou článcích publikoval dopisy svých čtenářů kritizující vojenské akce na jihovýchodě Turecka. V těchto článcích obviňujících státní orgány se objevily výrazy jako „*fašistická turecká armáda*“, „*banda vrahů turecké republiky*“, „*vrahové ve službách imperialismu*“, „*krveprolití*“, „*brutalita*“ a „*jatka*“. Jeden ze článků s názvem „*je to naše chyba*“ obsahoval jmenný seznam lidí, kteří dle pisatelů za kritizované vojenské akce mohli, tudíž na ně ukazoval jako na osoby za toto „*krveprolití*“ zodpovědné. Dle ESLP tedy předmětné články představovaly výzvu k pomstě a násilí vůči těmto osobám, jelikož rozdmýchávaly negativní emoce, zejména nenávist a posilňovaly zakořeněné předsudky¹³⁵ (s ohledem na historický kontext v dané oblasti Turecka). V tomto případě tak byl zásah do stěžovatelovy svobody projevu odůvodněn, přičemž legitimním cílem pro omezení byl veřejný pořádek.

O hate speech se však může jednat i v případech, kdy rozšiřování či ventilace nenávisti vůbec není záměrem mluvčího. Příkladem může být výše zmíněný výrok ministra financí Andreje Babiše ze dne 12. 3. 2015 – ač můžeme konstatovat, že se o hate speech jedná, ze strany ministra se jednalo o nevhodně zvolená slova a přílišné zobecnění, přičemž mám za to, že jeho motivací nebylo stigmatizovat příslušníky české vietnamské komunity, k čemuž nicméně došlo. V daném případě mělo Babišovo vyjádření nenávistný důsledek, neboť v české společnosti panuje všeobecná nelibost vůči přistěhovalcům.

---

¹³² PAREKH: *Hate speech...*, s. 214.

¹³³ BARTOŇ: *Svoboda projevu...*, s. 53.

¹³⁴ Rozhodnutí ESLP ve věci *Süreks* [č. 1] proti Turecku ze dne 4. července 1999. Stížnost č. 26682/95.

¹³⁵ Tamtéž § 62.

5.9 Prostředí, v němž je projev prezentován

Dalším kritériem, které je třeba v případě hate speech zvažovat, je prostředí, v němž je projev podán. Je evidentní, že rozdílný přístup je závislý na zemi, společnosti a kulturním prostředí.¹³⁶

Multikulturní společnosti mohou nenávistné projevy útočící na etnické menšiny rozložit, proto je třeba velmi citlivě volit jazyk, formu a projev. Zvýšená rozmanitost je totiž náchylnější k narušení sociální soudržnosti, tudíž pro ni hate speech znamená „větší zlo“.¹³⁷ Zároveň s ohledem na historickou zkušenost se dá říci, že nepřátelské projevy židovské komunity, která přežila holocaust, vůči všem Němcům, by jako hate speech měly být označeny až v krajních případech.

S prostředím souvisí i okolnosti, za nichž je projev pronášen. Nelze stejně nahlížet na hate speech, který pronáší politik v rámci zpravodajské relace a hate speech, který je jakousi spontánní reakcí při nepokojích v ulici.

5.10 Pravděpodobnost újmy, která může nastat

Abychom projev označili jako nenávistný či podněcovající nenávist, je nutné určit míru pravděpodobnosti újmy, která může nastat jako důsledek daného projevu. Zároveň je však nezbytné uvést, že podněcování nenávisti vůči skupině osob je trestný čin už ve svém zárodku, přičemž cíl v projevu prosazovaný vůbec nemusí nastat. Je tedy na rozhodovací praxi soudů, aby určila, kdy projev obsahuje reálnou pravděpodobnost toho, že své publikum přiměje ke škodlivému jednání. Možnost újmy by měla být bezprostřední, aby byl projev označen jako nenávistný – pokud mezi projevem a akcí předpokládanou v projevu uplyne velmi dlouhá doba, osoba mluvčího by za ni neměla být odpovědná, jelikož síla slov s časem slábne.

K oslabení bezprostřednosti hrozby v důsledku plynutí času se ESLP vyjádřil v rozhodnutí *Özgür Radyo-ses Radyo Televizyon Yayin Yapim Ve Tanitim A. S. proti Turecku*,¹³⁸ kde stěžovatelkou byla rozhlasová stanice, již byla na rok pozastavena vysílací práva, a to z důvodu vysílání písničky vyzývající k násilí. Píseň připomínala krvavé události, které se v Turecku odehrály v roce 1971, jednalo se o lyrický žalozpěv popisující smrt a byla namířená proti pořádkovým silám. Ač píseň měla vyzývat k násilí, etnické nesnášenlivosti a terorismu, ESLP uvedl, že její odvysílání více než 30 let po událostech, jichž se týká, zjevně oslabuje jak její poselství, tak pomstychtivý charakter.

¹³⁶ ROSENFELD: *Hate Speech in Constitutional...*, s. 9.

¹³⁷ Tamtéž s. 54.

¹³⁸ Rozhodnutí ESLP ve věci *Özgür Radyo-ses Radyo Televizyon Yayin Yapim Ve Tanitim A. S. proti Turecku* ze dne 4. prosince 2007. Stížnost č. 11369/03.

V souladu s výše zmíněným rozhodnutím lze shrnout, že než testovaný projev dle nastavených kritérií označíme jako hate speech, je třeba vždy zvážit, zda pocity nenávisti či nepřátelství, které vyvolává, jsou opravdu bezprostřední a představují reálnou hrozbu.

5.11 Shrnutí jednotlivých kritérií testu

V případě, že máme za to, že testované sdělení nevyzývá k násilí, ani jinak nesměruje vůči hodnotám chráněným Evropskou úmluvou, tedy není odůvodněno použití zneužívací klauzule, je potřeba jej posuzovat v kontextu svobody projevu.

V prvé řadě je nutno určit, zda se vůbec o projev jedná, tudíž jestli splňuje požadavek názorového poselství, kterého jsou si jak mluvčí, tak jeho publikum vědomi.

Následně je projev zařazen do jedné z kategorií (politický či projev týkající se věci veřejných, umělecký projev, projev s humoristickým podtextem či satira, komerční projev, popř. jiný), kdy každá ze zmíněných skupin může požívat jiné míry ochrany a je na ně rozdílně nahlíženo.

Dalším důležitým krokem je zhodnocení, zda projev jen objektivní fakta, protože v takovém případě je možnost omezení limitována tím, jak moc zasahuje do práv jiných. Pokud však dojdeme k závěru, že se jedná o hodnotový soud, pak je nemožno dokazovat pravdivost či nepravdivost informace a posuzuje se expresivita výroku či potenciální nebezpečí, jež představuje.

Součástí testu je rovněž kritérium osoby mluvčího, neboť postavení konkrétní osoby do značné míry určuje váhu a dopad jejího vyjádření.

Dle mého názoru jednou z nejdůležitějších částí testu je kritérium obsahu a formy projevu, neboť mnohdy jako hate speech klasifikujeme projev právě pro jeho nenávistný obsah. A dále kritérium účelu a cíle projevu, jelikož mnohdy prvoplánově obsah nenávistný není, nicméně nenávist je záměrem mluvčího nebo je důsledkem vyjádření.

Následným kritériem je předmět projevu. Předmětem projevu je buď určitá skupina jako celek nebo jednotlivá osoba či osoby, pokud jsou napadány z důvodu kolektivní vlastnosti, což znamená, že oběti by mohl být i kdokoliv jiný s danou vlastností. Pokud je tedy napadána celá skupina nebo osoba, která je zaměnitelná za jiného člena příslušné skupiny, je možné zvažovat hate speech.

Kritérium prvku nenávisti souvisí s obsahem projevu a účelem a cílem projevu. Protože buď je nenávistný přímo obsah nebo nenávist z projevu vyplývá jako jeho důsledek.

Posledními body, které je třeba zvažovat při zkoumání hate speech je otázka prostředí, v němž je projev prezentován a pravděpodobnost újmy, která může nastat.

Jako klíčová kritéria při testování výroků na hate speech tedy považuji obsah a formu projevu; a účel a cíl projevu, s čímž souvisí i prvek nenávisti.

6 Situace v České republice

6.1 Analýza současného stavu

V případě České republiky se boj proti hate speech zaměřuje téměř výlučně na problematiku neonacismu a pravicového extremismu.¹³⁹ Ovšem, jak ostatně uvádí i zpráva Českého Helsinského výboru o stavu lidských práv v ČR za rok 2012, pachateli hate speech nejsou jen členové či sympatizanti různých stran a hnutí, ale i osoby nijak organizované z řad běžných obyvatel.¹⁴⁰ V této zprávě je rovněž uvedeno, že ze strany českých státních orgánů často dochází k bagatelizaci hate speech, pokud se jedná právě o tyto běžné osoby.

6.1.1 Soulad právní úpravy hate speech s ústavním pořádkem

Ústavností zákazu hate speech se Ústavní soud zabýval ve svém nálezu IV. ÚS 2011/10,¹⁴¹ konkrétně v souvislosti s ustanovením § 355 a 356 trestního zákoníku¹⁴² o zákazu podpory a propagace hnutí, směřujících k potlačení práv a svobod člověka a hlásajících rasovou, náboženskou nebo třídní nenávisť. Příklad se týkal ústavní stížnosti příslušníků neonacistického extremistického hnutí Národní odpor, kteří byli na pochodu neonacistů zadrženi a následně obžalováni trestného činu podpory a propagace hnutí, směřujících k potlačení práv a svobod člověka. Ústavní stížnost však byla ze strany ústavního soudu zamítnuta. Stěžovatelé se odvolávali především na široké pojetí svobody projevu a na to, že prezentovali svůj politický názor, tedy projev, který požívá nejvyšší míry ochrany. Zároveň tvrdili, že pokud soud posuzuje trestnost politických projevů, stává se též politickým orgánem, čímž dochází k porušení zásady dělby moci ve státě. Ústavní soud však oponoval konceptem bránící se demokracie – tento koncept ostatně uznává i ESLP jako „*demokracii schopnou se bránit*“, přičemž realizaci této bránící se demokracie považuje za legitimní cíl, kterým je možno omezit svobodu projevu – svobodu projevu (jakož i některá jiná základní práva a svobody) lze omezit, pokud se jedná o obranu před přímým ohrožením demokracie, potažmo pokud se osoba či skupina osob snaží ze svých základních práv a svobod vyvodit právo na chování či jednání, které mohou zničit jiná základní práva či svobody.

Koncept demokracie, která je schopná se bránit, uznává i ESLP, protože jak ESLP, tak Evropská úmluva vycházejí ze zásady, že každá pluralitní demokratická společnost musí tolerovat

¹³⁹ European network against racism. *Racism and related discriminatory practices in the Czech Republic 2011/2012* [online]. European network against racism [cit. 9. února 2015], s. 34. Dostupné na <http://enar-eu.org/IMG/pdf/czech_republic-2.pdf>.

¹⁴⁰ Český helsinský výbor. *Zpráva Českého helsinského výboru o stavu lidských práv za rok 2012* [online]. Český helsinský výbor [cit. 3. ledna 2015], s. 13. Dostupné na <http://www.helcom.cz/dokumenty/uploads/2013/09/ZLP_2012.pdf>.

¹⁴¹ Nález Ústavního soudu ze dne 28. listopadu, sp. zn. IV. ÚS 2011/10

¹⁴² V kontextu nálezu Ústavního soudu ze dne 28. listopadu, sp. zn. IV. ÚS 2011/10 se jednalo o ustanovení § 260 odst. 1 zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona.

a respektovat důstojnost všech lidí. Je tedy nezbytné sankcionovat všechny formy projevů, jež rozšiřují, podněcují, podporují či ospravedlňují nenávist založenou na nesnášenlivosti. Zároveň každé takové omezení musí odpovídat naléhavé společenské potřebě, být přiměřené sledovanému účelu a zakládat se na dostatečných a relevantních důvodech.¹⁴³ ESLP právě za jeden z legitimních cílů považuje koncept demokracie schopné se bránit, v důsledku čehož umožňuje státům v přiměřených mezích omezit práva zaručená Evropskou úmluvou.

Klíčovou je tedy otázka, jak moc může demokracie připouštět zneužití svobody projevu, než se sama zničí? Jak ukázaly historické události, demokratický systém se musí aktivně bránit, jinak bude svou vlastní pasivitou zničen.¹⁴⁴ S odkazem na koncept bránící se demokracie pak Ústavní soud odmítl argumentaci stěžovatelů, že došlo ze strany soudů k porušení principu dělby moci, a proto dle jeho názoru nedošlo k protiústavnímu zásahu. Podobně argumentoval i Ústavní soud České a Slovenské Federativní Republiky,¹⁴⁵ když judikoval, že pokud demokracie aktivně nebojuje proti ideologiím, jež ji jako takovou zpochybňují, stává se zranitelnou a s ohledem na historickou zkušenost jí hrozí zánik.

Ve shodě se závěry Ústavního soudu ČSFR lze vyvodit, že právní úprava zakazující hate speech, je v souladu ústavním pořádkem, jelikož je zakázán nenávistný projev inspirovaný jakoukoliv ideologií, tudíž dané ustanovení není diskriminační. Navíc stát, který postihuje nebezpečné projevy směřující k odstranění demokracie či potlačení základních práv a svobod, neporušuje zákaz vázanosti státu na výlučnou ideologii. Zároveň nejen ve vazbě na projev inspirovaný jakoukoli ideologií, právní úprava zakotvující zákaz hate speech nechrání jen příslušníky menšin, ale všechny fyzické osoby, tudíž celou společnost.

Lze uzavřít, že koncept bránící se demokracie a jeho aplikace představuje účinný nástroj v boji proti hate speech, velmi nebezpečnému jevu a jako takový je ústavně konformní. Zároveň však souhlasím se závěrem Miroslava Knoba,¹⁴⁶ který se obává, že koncept obranyschopné demokracie klade vysoké nároky na osobu soudce a je tudíž snadno zneužitelný.

6.2 Role a význam médií

Svobodný projev je nezbytný pro rozvoj demokratického státu. Listina základních práv a svobod v rámci svobody projevu chrání jak obsah sdělení, tak i technické způsoby realizace svobody projevu a práva na informace. Tím, že je svoboda projevu garantována na ústavní

---

¹⁴³ Rozhodnutí ESLP ve věci *Gündüz proti Turecku* ze dne 4. prosince 2003. Stížnost č. 35071/97, § 40.

¹⁴⁴ VAN DER WESTHUIZEN: *Rights and constitutionalism...*, s. 273.

¹⁴⁵ Nález Ústavního soudu ČSFR ze dne 4. září 1992, sp. zn. Pl. ÚS 5/92 (publikovaný ve Sb. n. a u. ÚS pod č. 25)

¹⁴⁶ KNOB, Miroslav. Aktuální otázky lidských práv. *Bulletin Centra pro lidská práva a demokratizaci*. Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, 2011, roč. 3, č. 12, s. 25.

úrovni, je zaručena existence svobodných sdělovacích prostředků.¹⁴⁷ Dá se říci, že pokud stát umožní existenci nezávislých médií, je demokratický. Silné postavení médií vyjadřuje jejich označení „*sedmá velmoc*“ použité Ottem von Bismarckem¹⁴⁸ jako (šesti velmocemi měl na mysli Anglii, Francii, Itálii, Německo, Rakousko a Rusko). Média mají totiž za úkol nejen předávat informace a myšlenky (čemuž odpovídá právo veřejnosti na jejich obdržení), ale zároveň jsou jakýmsi „*hlídacím psem demokracie*“.¹⁴⁹

Ačkoli je primárním cílem a účelem médií informovat především o věcech veřejného zájmu, není jejich svoboda projevu neomezená. Limitační klauzule v čl. 10 odst. 2 Evropské úmluvy naznačuje, že projev šířený prostřednictvím sdělovacích prostředků představuje mocný nástroj, při jehož používání je nezbytná opatrnost - výkon svobody projevu zahrnuje jak práva, tak povinnosti. Na druhou stranu Ústavní soud ČR zohlednil jistá specifika tisku, jako například potřebu rychlého dodání informací a připustil i určitou míru zjednodušení. Viz nález I. ÚS 156/99, kde Ústavní soud uvedl, že běžný periodický tisk, určený pro informování nejširší veřejnosti (na rozdíl např. od publikací odborných), musí v určitých případech „především s ohledem na rozsah jednotlivých příspěvků a čtenářský zájem - přistupovat k určitým zjednodušením, a nelze bez dalšího tvrdit, že každé zjednodušení (či zkreslení) musí nutně vést k zásahu do osobnostních práv dotčených osob.

Lze tedy stěží trvat na naprosté přesnosti skutkových tvrzení a klást tak na novináře - ve svých důsledcích - nesplnitelné nároky. Významné proto musí vždy být to, aby celkové vyznění určité informace odpovídalo pravdě.¹⁵⁰

6.2.1 Zprostředkovávání informací versus prostor pro realizaci svobody projevu

Je nepochybné, že media plní důležitou roli zprostředkovatele informací. Příjemci jejich sdělení se s nimi mohou seznamovat, zaujímat k nim vlastní názory a stanoviska či se vůči nim kriticky vymezovat. Média lidem umožňují účastnit se diskuse o veřejných věcech.¹⁵¹ Jak již bylo řečeno, svobodná média jsou indikátorem demokratičnosti státu, ale zároveň ji mohou zničit. Síla, kterou média mají je obrovská, čemuž koresponduje i velká odpovědnost. Média se totiž díky své síle mohou podílet na vytváření stereotypů, které se pak stanou všeobecně přijímané. Právě proto média musí zvážit, co prezentovat a jakým způsobem.¹⁵²

¹⁴⁷ BARTOŇ, Michal. *Oddíl druhý. Politická práva. Článek 17.* In KLÍMA, Karel a kol. (eds). *Komentář k Ústavě a Listině.* 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, 2. sv., s. 1096.

¹⁴⁸ HVÍŽDALA, Karel. *Média a moc.* In: BEZDÍČEK, Viktor. ŽANTOVSKÝ, Petr (eds.) *Média a moc.* Praha: Votobia, 2000. s. 42.

¹⁴⁹ Rozhodnutí ESLP ve věci *Observer a Guardian proti Spojenému království* ze dne 26. listopadu 1991. Stížnost č. 13585/88, § 59 (b).

¹⁵⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 08. února 2000, sp. zn. I. ÚS 156/99

¹⁵¹ HERCZEG: *Meze...*, s. 31.

¹⁵² FRYŠTENSKÁ: *Zákaz diskriminace...*, s. 93.

Právě proto, že média plní funkci hlídacího psa demokracie, je nutné pečlivě zvažovat zásahy do novinářské svobody – jakákoli trestní sankce totiž může mít silný odrazující účinek pro ostatní novináře, přičemž není důležité, zda sankce již byla některému z novinářů uložena nebo se jedná pouze o hrozbu sankcí.¹⁵³ Odrazující účinek tedy má i sama skutečnost, že sankce vůbec existuje, přičemž nezáleží na tom, zda je případný trest relativně bezvýznamný.¹⁵⁴ ESLP tento odrazující účinek ve své judikatuře označuje jako chilling effect.¹⁵⁵ O odrazujícím účinku hovořil ESLP například v rozhodnutí *Cumpănă a Mazăre* proti Rumunsku,¹⁵⁶ kde uložení trestu odnětí svobody novinářům a zákazu vykonávání práce novináře na jeden rok za článek obsahující obvinění a pomluvy městské rady, doprovázený příslušnou karikaturou, shledal jako sankce zjevně nepřiměřené své povaze a závažnosti vůči sledovanému legitimnímu cíli, tudíž že došlo k porušení čl. 10 Evropské úmluvy. V této věci se ESLP vyjádřil, že právě stěžovatelům uložený zákaz novinářské práce byl v daném případě preventivní a především v rozporu se zásadou, že tisk (potažmo média) musí být schopen plnit roli hlídacího psa demokracie a stát se při regulaci svobody projevu musí vyhnout opatřením, která by média mohla odradit od plnění této funkce.

Na druhou stranu v případě výjimečných okolností, například právě hate speech, kdy mediální projev závažně narušuje základní práva jiných, je sankce připuštěna jako slučitelná s novinářskou svobodou projevu.¹⁵⁷

O něco závažnější zásah do svobody projevu představuje pozastavení či odebrání licence k rozhlasovému či televiznímu vysílání. V případě výše zmíněných trestních sankcí se jedná o mírnější zásah, neboť jde o omezení jednotlivých novinářů, zatímco odebrání nebo pozastavení licence znamená závažný zásah do chodu celé rozhlasové či televizní stanice. To je také důvodem, proč ESLP v takových případech používá intenzivnějšího přezkumu.

Ačkoliv se objevují názory, že se z médií stávají obchodní korporace,¹⁵⁸ tedy že ve svém úsilí o rozšíření divácké základny, zvýšení sledovanosti a přidání na zajímavosti přistupují k aktivitám motivovaným snahou o senzaci, namísto poskytování objektivních informací, stále je třeba mít na paměti, že je jejich hlavní rolí hlídat demokracii. S ohledem na odrazující účinek případných postihů je tedy potřeba možná omezení mediálních projevů vykládat spíše restriktivně. Nicméně si média musí uvědomovat svou sílu a velmi citlivě používat jazyk svých

---

¹⁵³ KMEC: *Evropská úmluva...*, s. 1032.

¹⁵⁴ SVÁK: *Ochrana lidských práv...*, s. 126.

¹⁵⁵ Rozhodnutí ESLP ve věci *Dammann proti Švýcarsku* ze dne 25. dubna 2006. Stížnost 77551/01, § 57.

¹⁵⁶ Rozhodnutí ESLP ve věci *Cumpănă a Mazăre* proti Rumunsku ze dne 17. prosince 2004. Stížnost č. 33348/96.

¹⁵⁷ Tamtéž § 115.

¹⁵⁸ PEHE, Jiří. *Média jako nebezpečí pro demokracii* [online]. pehe.cz, 12. prosince 2005 [cit. 30. ledna 2015]. Dostupné na <<http://www.pehe.cz/zapisnik/2005/media-jako-nebezpeci-pro-demokracii>>.

sdělení a reflektovat pluralitu a kulturní bohatství společenství, neboť mají odpovědnost za udržování dobrých vztahů ve společnosti.¹⁵⁹

6.2.2 Televize, rozhlas, tištěná média a internet

Ač jsem výše zmiňovala, že psaný projev je trvalý, v důsledku čehož může v mysli oběti stále rezonovat a připomínat jí nežádoucí poselství, platí, že větší vliv v případě masmédií mají rozhlas a televize. Důvodem je jejich bezprostřednější účinek.¹⁶⁰ Audiovizuální média totiž přenášejí informace na velké vzdálenosti a jsou schopny vykreslovat obrazy tak, jak to tištěná média nedokážou.¹⁶¹

V posledních letech je však stále oblíbenější šíření nenávistných projevů v internetovém prostředí. Důvodem je nepřehledné množství dostupných informací, snadný přístup k nim a především možnost anonymity přispívatelů. Právě pocit bezpečí podporuje šíření nenávistných výroků na internetu, jelikož se jedná o neosobní prostředí – většina osob hlásajících nenávist by pro obavy ze společenského odsouzení svá vyjádření veřejně nikdy neproněsala. V České republice je hate speech v rámci internetu již nedílnou součástí diskusí o menšinách.¹⁶² Internet pro šíření závisti nevyužívají jen příslušníci radikálních subkultur, ale i lidé z řad běžné veřejnosti. Na nenávist šířenou po internetu reaguje Úmluva o počítačové kriminalitě,¹⁶³ kterou Česká republika ratifikovala až v roce 2013. Ta požaduje, aby byly trestně postihovány rasistické a xenofobní výroky a materiály distribuované prostřednictvím počítačové sítě.

6.2.3 Cenzura

Zákaz cenzury uvedený v odst. 3 čl. 17 Listiny je adresován státu (zejména exekutivě), tudíž není základním právem jednotlivce, jelikož jde o omezení přípustných omezení práva na svobodu projevu.¹⁶⁴ Zákaz cenzury působí bezvýhradně a cenzura není možná ani při naplnění kritérií třístupňového testu, kterým je obecně možno svobodu projevu omezit. Cenzurou je chápáno předběžné omezení, následná restrikce ze strany státních orgánů s trestněprávními či správními

---

¹⁵⁹ PANKOWSKI, Rafal. *Jak rozeznávat a jak čelit šíření nenávisti* [online]. unitedagainstracism.org, 15. dubna 2008 [cit. 18. listopadu 2014]. Dostupné na <http://www.unitedagainstracism.org/pdfs/HateSpeechLeaflet_CZ.pdf>.

¹⁶⁰ SVÁK: *Ochrana lidských práv...*, s. 194.

¹⁶¹ WEBER: *Manual on hate speech*, s. 41.

¹⁶² Viz komentáře typu: „*Už se těším až nastane vlastenecká revoluce a cigáni budou lítat voknem! O Arabech ani nemluvě ty bych střílel na potkání*“ u diskuse pod článkem *Češi nesnášejí Araby a Romy, ukázal průzkum* [online]. novinky.cz, 6. března 2015 [cit. 10. března 2015]. Dostupné na <<http://www.novinky.cz/diskuse?id=395393&articleId=/domaci/363507-cesi-nesnaseji-araby-a-romy-ukazal-pruzkum.html&sectionId=8>>.

¹⁶³ Úmluva Rady Evropy o počítačové kriminalitě, Budapešť, 23. listopadu 2001, Convention on Cybercrime - ETS no. 185.

¹⁶⁴ WAGNEROVÁ, Eliška. *Čl. 17 svoboda projevu*. In WAGNEROVÁ, Eliška. ŠIMÍČEK, Vojtěch. LANGÁŠEK, Tomáš. POSPÍŠIL, Ivo (eds). *Listina základních práv a svobod. Komentář*. 1. Vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2012, s. 433 – 434.

důsledky jsou dle LZPS přípustné právě v rámci Listinou předvídaných omezení svobody projevu.¹⁶⁵

Za cenzuru nelze považovat autocenzuru médií, neboť zákaz cenzury směřuje ke státní moci a ne k médiím samotným

6.2.4 Analýza vybraných mediálních projevů

V prostředí České republiky již delší dobu dochází ke zhoršování společenské atmosféry a vzrůstu nesnášenlivosti vůči Romům. Média toto klima, v němž jsou Romové demonizováni, mnohdy cíleně podporují – to je zřejmé například z dokumentu s názvem „*Dělníci bulváru*“,¹⁶⁶ v němž se mimo jiné šéfredaktor bulvárního serveru www.extra.cz vyjádřil, že etnicitu Romů ve svých článcích zdůrazňuje úmyslně, neboť slovo „*Rom*“ v titulku zvedá čtenost příspěvků. Považuji za neetické, že při snaze o co o největší míru přizpůsobení článků čtenářské poptávce, víří vody protiromských nálad.

Ačkoli Petr Uhl s Annou Šabatovou ve svém dopise určeném Radě pro rozhlasové a televizní vysílání¹⁶⁷ upozornili na nevhodné používání výrazu „*nepřizpůsobiví*“ v souvislosti s příslušníky romské komunity, je toto slovní označení stále hojně užíváno, a to nejen médii, ale i veřejnými funkcionáři. Bohužel, urážlivý a ponižující výraz „*nepřizpůsobiví*“ se dostal i do povědomí široké veřejnosti, jelikož i děti na základních školách mají automaticky za to, že nepřizpůsobivým občanem je myšlen Rom.

Pokud se zaměříme právě na bulvární server www.extra.cz, při zadání slova „*Romové*“ do vyhledávače tohoto webu dojde jak k vyhledání článků, v nichž se slovo „*Rom*“ vyskytuje, tak i k vyhledání fotografií a souvisejících témat, mezi nimiž se objevují hesla jako „*cikáni, napadení, romský útok, útok, policie*“. Titulek jednoho z článků je „*Podívejte se, jak Romové řádí i jinde v Evropě: V Paříži mají v oblíbené krádeže u bankomatů*.“¹⁶⁸ Optikou výše nastíněného testu na rozpoznání hate speech lze konstatovat následující -

- V daném případě se jedná o projev, článek je publikován na bulvárním webu, který chce své čtenáře informovat. Není podstatné, že ve svém důsledku žádnou informační hodnotu nemá. Zároveň je zřejmé, že nejde proti základním hodnotám Evropské úmluvy, proto není nutné zabírat se otázkou možné aplikace zneužívací

¹⁶⁵ Tamtéž s. 434.

¹⁶⁶ KLUSÁK, Vít. *Dělníci bulváru*. Dokumentární film z cyklu Český žurnál [online]. ceskatelevize.cz, 2014. Dostupné na <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10408111009-cesky-zurnal/213562262600002-delnici-bulvaru>.

¹⁶⁷ Viz UHL, Petr. ŠABATOVÁ, Anna. *Podnět ke zahájení správního řízení* [online]. romea.cz, 25. září 2011 [cit. 30. ledna 2015]. Dostupné na <<http://www.romea.cz/dokumenty/podnet-uhl-sabatova.pdf>>.

¹⁶⁸ BK. *Podívejte se, jak Romové řádí i jinde v Evropě: V Paříži mají v oblíbené krádeže u bankomatů* [online]. eXtra.cz, 7. 10. 2013 [cit. 24. ledna 2015]. Dostupné na <<http://www.extra.cz/podivejte-se-jak-romove-radi-i-jinde-v-evrope-v-parizi-maji-v-oblibe-kradeze-u-bankomatu>>.

klauzule. Jedná se tedy o projev spadající pod ochranu svobody projevu. Další kritéria mohou pomoci určit, zda se jedná o projev v rámci svobody projevu omezitelný.

- V dalším kroku je potřeba určit kategorii, do které daný projev spadá. Přestože se jedná o bulvární článek, je výsledkem jakési tvůrčí snahy pisatele. V daném případě se tedy jedná o kombinaci uměleckého projevu a civilního, neboť dané téma je bezpochyby předmětem veřejného zájmu, ale článek nijak do veřejné diskuse nepřispívá – primárním cílem článku je skandalizovat.
- Následně je potřeba se zabývat otázkou, zda v článku nejsou jen konstatována fakta. Nutno říci, že článek fakta značně zkresluje, viz dále. Proto, ač se jedná o skutkové tvrzení založené na pravdě, nemělo by pod ochranu svobody projevu spadat.
- Osoba mluvčího – autor článku pracuje pro druhý nejčtenější bulvární web v České republice.¹⁶⁹ Má tedy širokou čtenářskou základnu a proto by měl volit styl psaní s o to větší opatrností. Jak již bylo výše nastíněno, média nesou odpovědnost za udržování dobrých mezilidských vztahů.
- Obsah projevu – článek je veden snahou o informování veřejnosti o problému, který je ve Francii často řešen, krádežích bankomatů. Nicméně to, jakým způsobem článek dané téma komunikuje, je nepřijatelné (viz dále). Sdělení bylo publikováno ve formě bulvárního článku, jehož pojmovými znaky jsou povrchnost a jednoduchost, proto je potřeba mít na paměti, že mnohdy je jisté nepřátelství vůči zpracovávanému tématu jakousi nedílnou součástí článku bulvárního typu. Přesto mám v daném případě za to, že případný hate speech bude zvažován jen z hlediska obsahu, který působí nenávistně a ne z hlediska formy, neboť nelze zobecňovat, že vyjádření ve formě bulvárního článku je prvoplánově nenávistné.
- Jako nejvíce problematické se jeví kritérium účelu a cíle projevu. I když možná bylo původním účelem článku poskytnout informace o situaci ve Francii, je nepochybné, že opravdovým účelem je podnícení protiromských nálad a snaha o skandalizaci. „*Jak rádí i jindé*“ – tato část titulku vyznívá tak, že Romové v České republice především rádí a narušují veřejný pořádek. „*Není to problém jen Česka, jak by se mohlo zdát, ale romské gangy rádí všude po světě*“ – z tohoto vyplývá, že ač si česká společnost myslí, že je zmítána „*romskými gangy*“, tento problém mají i ostatní evropské státy, tudíž že „*romské gangy*“ rádí v celé Evropě. „*Používají k tomu různé triky odvedení*

---

¹⁶⁹ *O nás* [online]. eXtra.cz, [cit. 24. ledna 2015]. Dostupné na <<http://www.extra.cz/o-nas>>.

pozornosti, buď předstírají, že žebrají na ulici, nebo odvádějí pozornost lidí, kteří se právě chystají manipulovat s penězi“ - čtenář může nabýt dojem, že žebrať, krást a podvádět je „výsadou“ romské komunity. „*V Paříži jsou krádeže u bankomatu nejčastějším problémem a stojí za tím právě romské zlodějské gangy*“ - chtěl snad autor článku sdělit, že nikdo jiný bankomaty nekrade? „*Policie je ale často bezmocná, chytit se je nepodaří, a pokud ano, stejně to není k ničemu, za pár dní jsou zase venku a vesele pokračují dále*“ - tato pasáž ve čtenáři vyvolá dojem, že na francouzské Romy, tudíž potažmo i české, je policie krátká.

- Prvek nenávisti – v souladu s předchozím bodem mám za to, že hlavní motivací pro napsání daného článku byla autorova zaujatost vůči Romům a snaha přispět k vytvoření nenávistného prostředí vůči nim (předmětem projevu jsou Romové, jakožto etnická skupina). Jednotlivé výroky jsou možná triviální, ale dohromady tvoří velmi urážlivý komplex a vedou k nepřátelství vůči skupině, na kterou je článek zaměřen. S tímto souvisí i požadavek zvážení újmy, která může nastat. Dle mého názoru je vytváření protiromského klimatu dosti závažným následkem předmětného článku.
- Co se týče prostředí, v němž byl projev prezentován, jedná se o prostředí internetové, pro které je typické nepřehledné množství dohádatelných informací. Zároveň se jednalo o webové stránky bulvárního serveru, který má, jak jsem již zmínil, velmi širokou čtenářskou základnu. Ve společnosti patří bulvární tisk tradičně k nejčtenějšimu – právě z toho důvodu, že se snaží cílit na co nejširší skupinu lidí a tomu přizpůsobuje obsah svých sdělení. Bulvár se svým tématům věnuje jen povrchně a klade důraz na prvoplánová sdělení, která daná témata skandalizují a jitrí emoce čtenářů. Zároveň je nutné dodat, že průměrný čtenář bulvárních tiskovin se k předkládaným informacím staví více nekriticky, než čtenáři tzv. seriózních novin, které se problém většinou snaží analyzovat. Je tedy třeba brát v potaz, že článek cílil na obrovské množství čtenářů, kteří se s předloženými výroky mohli ztotožnit.

S ohledem na prvek nenávisti a snahu o stereotypizaci obrazu vnímání Romů ve společnosti lze uzavřít, že daný článek představuje hate speech. I když je jakýmsi pojmovým znakem bulvárních médií být provokativní a zveličovat témata, předmětný článek provokoval především protiromské nálady, přičemž jeho informativní hodnota byla nulová.

Jako další příklad problematičtějšího vyjádření k testování jsem si zvolila stanovisko krajně pravicového Konzervativního a sociálního hnutí k událostem v Paříži ze dne 7. ledna 2015, kdy do sídla satirického týdeníku Charlie Hebdo vtrhli teroristé z řad islámských radikálů a dvanáct

lidí usmrtili a deset zranili.¹⁷⁰ Toto stanovisko bylo publikováno hned 8. ledna a nese název „Vraždění v Paříži - Stanovisko KSH k událostem v Paříži“.¹⁷¹

- V prvé řadě je opět potřeba vyjasnit, zda dané prohlášení vyzývá k násilí nebo jiným způsobem směřuje vůči hodnotám, jež jsou Evropskou úmluvou chráněny. Ačkoliv toto prohlášení obsahuje velmi závažná obvinění, stále neodůvodňuje přímé použití zneužívací klauzule. V daném případě je tak třeba jej zkoumat v intencích svobody projevu a následně zvažovat jeho omezení prostřednictvím třístupňového testu. O projev se jedná, neboť obsahuje zřetelné názorové poselství, a to kategorické odsouzení událostí, jež proběhly v Paříži.
- Co se týče určení kategorie, do které projev zařadit, oproti předchozímu zkoumanému, se jedná čistě o projev týkající se věcí veřejných, jelikož ohrožení veřejné bezpečnosti bezpochyby musí být podrobena společenské diskusi. Vraždění v sídle týdeníku Charlie Hebdo zasáhlo společnost napříč různými spektry vyznání, názorů či postojů, a proto v důsledku tohoto masivního vlivu na veřejnost se jedná o předmět celospolečenského zájmu. Ačkoliv jsem výše uvedla, že projevy politické a projevy týkající se věcí veřejných požívají vyšší míry ochrany, prohlášení KSH, které volá po porušování lidských práv, tudíž nerespektuje zásady demokratického státu, této ochrany požívat nemůže.
- Nejedná se o konstatování faktů? - ačkoliv jsou některé pasáže v prohlášení fakty, většina je názorovými soudy, přičemž jsou vyjádřeny velmi expresivním způsobem. V souvislosti s hodnotícími soudy, jejichž pravdivost nelze dokázat, tedy mohou hodnotit zejména přiměřenost prezentace výroků. Přestože se jedná o prohlášení extremistické pravicové strany, jež události v Paříži odsuzuje, výroky v něm obsažené jsou přehnané a jako celek vyznívají velmi urážlivě. Viz například věta: „*Takhle promyšleně a bez emocí vraždily jen zrudly typu bolševické NKVD, například z jara 1940 v Katyňském lese u Smolenska*“ – ačkoliv se jedná o zavrženíhodný čin, je třeba jej komentovat věcně a bez s tímto činem nesouvisejících emocí z jiných dějinných událostí. Podobné události je potřeba odsoudit emočně nezabarvenými výrazy, které s ohledem na aktuální citlivost daného tématu již dále nejítří už tak vyhrocenou náladu ve společnosti.

---

¹⁷⁰ SEDLÁŘOVÁ, Barbora. *Do redakce francouzského týdeníku vpadli útočníci, zabil dvanáct lidí* [online]. iDNES.cz, 7. ledna 2015 [cit. 30. ledna 2015]. Dostupné na <http://zpravy.idnes.cz/pariz-strelba-mrtvi-0qa-/zahranicni.aspx?c=A150107_121609_zahranicni_bse>.

¹⁷¹ KREŠNE, Pavel. MALÝ, Ladislav. VOLNÝ, Igor. *Vraždění v Paříži. Stanovisko KSH k událostem v Paříži* [online]. narodnisjednoceni.cz, 8. ledna 2015 [cit. 30. ledna 2015]. Dostupné na <<http://www.narodnisjednoceni.cz/20150108.htm>>.

- Osoba mluvčího – na rozdíl od předchozího analyzovaného článku se jedná o prohlášení uveřejněné na webu politického hnutí. Je tudíž zřejmé, že jeho čtenářská základna je omezená, nicméně je třeba brát v potaz právě jeho uveřejnění na internetu. Předmětné prohlášení KSH je velmi snadno dohledatelné a přístupné. V neutrálním internetovém prostředí bez přímé vazby k události, ke které se prohlášení vztahuje a bez přihlédnutí k faktu, že bylo vydáno jako přímá reakce na tragickou událost, je nutno mít na zřeteli, že takovýto projev mohou čtenáři kdykoliv v budoucnu chápat jako všeobecný názor na chování konkrétní vymezené skupiny.
- Obsahem projevu je v první řadě snaha o velmi krátké shrnutí situace, dále obvinění liberálně smýšlejících lidí (tedy i obětí – „*Kdybychom chtěli být škodolibí, řekli bychom – dobře jim tak.*“) z podpory multikulturalismu, který dle KSH za brutální útok může a následně nastínění opatření, která je potřeba pro zlepšení situace zavést. Forma, ve které byl projev komunikován, byla prohlášení uveřejněné na webových stránkách. Prohlášení ze své podstaty není nenávistné, problematičtější je v daném případě právě nenávistný obsah prohlášení.
- Přestože primárním cílem prohlášení mělo být odsouzení pařížských událostí a vyjádření soustrasti příbuzným obětí, namísto toho plošně rozdmýchalo nepřátelské postoje zejména vůči muslimům. V daném případě došlo ke zneužití konkrétní situace k vyvolání nenávisti a zášti vůči muslimskému světu, kdy všem členům této komunity byly přisouzeny vlastnosti útočníků a společnost tak byla vyzvána, aby se ke všem chovala jako ke zločincům či potenciálním teroristům. V rámci článku jsou napadány i další skupiny tak, aby nenávist „*bílé rasy*“ byla směřována vůči co největšímu počtu nábožensky a etnicky neakceptovatelných skupin. Do tohoto bodu tedy zahrnuji i kritérium prvku nenávisti – hlavní motivací autorů prohlášení byla především jejich zaujatost vůči všem, kdo nejsou příslušníky „*evropských národů bílé rasy*“. V rámci podobných prohlášení jsou systematicky vyvolávány negativní emoce vůči tzv. neakceptovatelným skupinám obyvatel – viz výroky typu „*S okamžitou platností v oblastech, kde se Arabové a černoši zdržují nebo bydlí zavést zákaz nočního vycházení.*“, „*Zakázat přistěhovalectví do Evropy všem, kdo nejsou evropského původu.*“ a „*Ze země Evropy vyvést do země svého původu všechny osoby, které nemají práci, soustavně se jí vyhýbají, a žijí ze sociálních dávek.*“
- Předmětem prohlášení KSH jsou „*muslimové*“, „*Arabové*“, „*černoši*“ a potažmo i „*liberálové*“. Tudíž stejně jako v předchozím analyzovaném případě, došlo ke

zobecnění, které je nepřijatelné. Z vraždění v redakci Charlie Hebdo obviňuje muslimy jako celek: „*Včera opět udeřili muslimové. Tentokrát v Paříži. Jejich oběti jsou novináři jednoho levicového humoristického časopisu. Bestiálně a chladnokrevně povraždili 12 osob bílé rasy.*“ Tomuto sice nahrává i fakt, že značná část teroristů je od útoku v New Yorku v roce 2001 spojována s islámem, nicméně je třeba mít na zřeteli, že terorismus nelze zjednodušeně přisoudit jedné vymezené skupině. Rovněž nepřijatelné jsou pasáže volající po omezování základních práv.

- Prostředí v němž byl prezentován - ačkoliv internetové stránky KSH nemají tak širokou čtenářskou základnu, jako bulvární web, jehož článek byl zkoumán výše, je potřeba brát na zřetel, že internet je veřejně přístupné médium. Všechny informace na něm mohou být zveřejněny trvale a jsou snadno dohledatelné, jelikož uživatel nemusí vůbec vědět o existenci konkrétní webové stránky, kdy pouhé zadání tématu či určitých hesel do vyhledávače nabídne všechny dostupné webové stránky, na kterých se vyhledávané téma může jen zmiňovat.
- K pravděpodobnosti újmy, jež prohlášení může způsobit, lze konstatovat, že objektem případných represí mohou být mimo muslimů i jiné skupiny, které splňují v prohlášení popsany znak odlišnosti a přitom fungování dané skupiny v reálném životě, jejich přesvědčení či životní styl s daným tématem nemají souvislost. Prohlášení KSH, které vymezí hypoteticky rizikové skupiny, pak může způsobit napadání těchto skupin jako celku, bez ohledu na jejich skutečné chování.

V souladu s případem *Féret proti Belgii*¹⁷² dané prohlášení, které volá po porušování lidských práv (viz například volání po zákazu nočního vycházení), nemůže těžit z vyšší míry ochrany, jež požívají projevy politické a projevy týkající se věcí veřejných. Některé výroky v tomto prohlášení totiž mohly v muslimech a dalších napadených skupinách vyvolat pocity nedůvěry, odmítnutí a nenávisti. Nejvíce problematickým kritériem v tomto případě byl účel a cíl projevu, neboť mám za to, že událost, jež se stala v redakci Charlie Hebdo, byla zneužita k podnícení a rozvíření nenávistných nálad a nepřátelských postojů jak vůči muslimům, kteří byli z útoku obviněni jako celek, tak i vůči dalším skupinám, které byly do prohlášení zahrnuty čistě účelově. V tomto případě je důležitý i časový kontext, neboť prohlášení bylo publikováno hned den poté, co teroristé do redakce Charlie Hebdo vtrhli, tedy v době silně vyostřené společenské situace, čímž došlo ke snadnějšímu ztotožnění se čtenářů s jednotlivými výroky.

Mám tedy za to, že prohlášení KSH k událostem v Paříži hate speech představuje a v kontextu svobody projevu jej lze omezit, přičemž legitimním cílem by byla ochrana práv jiných.

---

¹⁷² Rozhodnutí ESLP ve věci *Féret proti Belgii* ze dne 16. července 2009. Stížnost č. 15615/07.

Posledním mediálním projevem, jenž jsem si vybrala pro zkoumání hate speech, je článek uveřejněný na titulní straně deníku MF DNES dne 1. dubna 2015 s titulkem „*Romská herecká hvězda neplatila za byt*“.¹⁷³

- Článek opět nevyzývá k násilí a ani jiným způsobem nesměřuje proti hodnotám chráněným Evropskou úmluvou, proto není potřeba zabývat se jím v kontextu zneužívací klauzule. V rámci svobody projevu se o projev jedná, neboť hlavním účelem novinového článku je (nebo by mělo být) předání názorového poselství.
- Pokud mám určit kategorii projevu, do které daný článek zařadit, volím kombinaci projevu týkajícího se věcí veřejných a uměleckého projevu. Vzhledem k tomu, že je Klauďie Dudová (herečka, jíž se článek týká) veřejně známou osobou, je zřejmé, že může být předmětem společenské diskuse. Zároveň je článek výsledkem tvůrčí činnosti a snahy jeho pisatele, proto jsem jej zařadila i do kategorie uměleckého projevu.
- Ačkoliv článek konstatuje fakta, tedy, že herečka dluží za byt, který na své jméno pronajala pro svou matku, jeho vyznění vyvolává dojem, že plošně celá romská komunita způsobuje bílé většině existenční problémy. Z jednoho případu neplacení bytu se emotivně vyvozuje rapidní zhoršení životní situace představitelů většiny. Tento článek nepopisuje stav, který nastal, tedy, že jedinec neplatí byt, ale negativní dopady tohoto jednání nafukuje do kolektivního obvinění romských spoluobčanů.
- Co se týče osoby mluvčího, MF DNES se považuje za největší seriózní noviny v České republice.¹⁷⁴ Je zneklidňující, že deník, který se považuje za seriózní, tedy tisk, jehož úkolem je významná témata zpracovávat objektivně, publikuje senzacechtivý článek na přední straně, tedy se uchyluje k bulvárním praktikám.
- Stejně jako v případě prohlášení KSH, článek publikovaný na titulní straně seriózního tisku ze své podstaty nenávistný není a problematickým tedy opět může být jeho obsah, nikoliv forma. Konstrukce článku naprosto přesně odpovídá sdělením, jež publikují média bulvární. Úvod je věnován roli, kterou Klauďie Dudová ztvárnila ve filmu „*Cesta ven*“ a která se jí promítla i do skutečného života (ve filmu hrála dívku snažící se dostat z dluhů). Následně článek doslova vaří z vody, jelikož je založen jen na informacích, jež MF DNES poskytl pronajímatel bytu. Detailně popisuje svůj tklivý příběh, kdy si byt koupil z důvodu „*spoření na*

---

¹⁷³ Článek je přílohou č. 1 a 2 této diplomové práce. JANOŮŠEK, Artur. Romská herecká hvězda neplatila za byt. *MF DNES*, 1. dubna 2015, s. A1 a A4.

¹⁷⁴ Viz facebookový profil deníku *Mladá fronta DNES, Média / zpravodajství / nakladatelství* [online]. facebook.com, [cit. 2. dubna 2015]. Dostupné na <<https://cs-cz.facebook.com/MladaFrontaDNES>>.

penzí¹⁷⁵ a to, jak byla zneužita jeho důvěra vůči Romům, neboť u Klaudie Dudové měl za to, že její profese poskytuje záruku „serióznosti“.

- Účel a cíl projevu – tento článek byl zvolen jako jedno z hlavních témat dne ne proto, že by byl společenský zásadní či důležitý, ale proto, že je čtivý a bulvárním způsobem zpracované téma přitáhne zájem čtenářů víc, než seriózní a objektivní zprávy. Případ Klaudie Dudové byl vybrán proto, že články zaměřené proti příslušníkům menšin jsou zárukou zvýšeného prodeje novin s tím, že podnikatelé v oblasti médií naprosto neřeší možný dopad negativních emocí do nálady společnosti. Mám za to, že MF DNES tímto článkem naprosto ignorovala svou společenskou odpovědnost v oblasti dobrých mezilidských vztahů a je otázkou, zda se jednalo o zcela účelově zvolené čtivé téma či o nedostatek schopností redaktorů posoudit možný důsledek článku. Zprávou, jež si čtenáři po přečtení článku měli odnést, bylo nepřipustné zobecnění, že všichni Romové neplatí. Tomu přispívá i výrok pronajímatele bytu: „Věděl jsem, že je to herečka z filmu *Cesta ven*. To pro mě byla záruka jisté serióznosti. Říkal jsem si, že není možné všechny Romy házet do jednoho pytle.“ Logickou indukcí lze dojít k závěru, že vzhledem k tomu, že se majitel bytu v Klaudii Dudové zklamal, je Romy „do jednoho pytle“ potřeba házet. Dle mého názoru tedy bylo účelem článku rozvíření protiromských nálad a využití nepřátelských postojů vůči nim.
- Předmětem projevu je, na rozdíl od předchozích dvou příkladů, herečka Klaudie Dudová, jakožto jednotlivá osoba. Jedná se tedy o případ projevu, který v kontextu analýzy hate speech primárně neútočí na celou skupinu. Klaudie Dudová je herečkou, tudíž osobou veřejně známou, potažmo „osobou veřejného zájmu“, proto nemůže zabránit tomu, aby se její osobnost stala předmětem zpravodajské činnosti.¹⁷⁵ Nicméně mám za to, že informace v článku nebyly publikovány ve veřejném zájmu a za účelem rozpoutání veřejné diskuse, nýbrž bylo zcela účelově „zneužito“ jméno herečky pro ostrakizování etnické skupiny. Ve svém důsledku tedy článek útočí na Romy jako celek.
- Prvek nenávisti obsažený v článku je očividný. V prostředí české společnosti, která se vůči Romům netají nepřátelstvím, je takové cílené vyvolávání protiromských nenávistných nálad nevhodné, zbytečné a dle mého názoru i nepřijatelné. S tímto souvisí i kritérium újmy, která může nastat, neboť článek jen víří již tak dost napjaté

---

¹⁷⁵ Usnesení Ústavního soudu ze dne 15. prosince 2004, sp. zn. I.ÚS 96/03

protiromské klima a jeho dopady jsou obrovské, neboť již nyní jsou diskuse k článku plné rasistických poznámek.

- Jak jsem již zmínila, MF DNES patří k nejčtenějším seriózním novinám. Vzhledem k tomu, že se dá předmětný článek vyhledat i na internetových stránkách iDNES.cz, má své čtenáře jak ve fyzické podobě novin, tak i článku uveřejněném v internetovém prostředí, tudíž je velmi snadno dostupný a dohledatelný. Jeho čtenářská základna je tedy široká a rozmanitá, proto by MF DNES mělo dostat svému charakteru seriózního tisku a nepublikovat svá sdělení tímto způsobem.

Přestože zkoumaný článek neobsahuje tak závažná sdělení a výroky, jako předchozí dva, je potřeba jej posuzovat v kontextu seriózní žurnalistiky. Proto mám za to, že zdůrazňování etnicity osoby, jíž se sdělení týká, je nepřijatelné. Natož na titulní straně, kde by se měly objevovat ty nejdůležitější zprávy. Článek podporuje rasistické stereotypy namířené vůči Romům, vůči nimž je v české společnosti zakořeněná averze. Nejvíce problematickými kritérii při zkoumání článku „*Romská herecká hvězda neplatila za byt*“ byly obsah a účel a cíl projevu. Po jejich zvážení mám za to, že se o hate speech jedná a daný projev by měl být omezen, neboť média považující se za seriózní si nemohou dovolit publikovat informace takového typu, neboť jimi jen rozdmýchávají nenávist a nijak nepřispívají do veřejné diskuse.

7 Právní regulace hate speech

Právní regulace hate speech začíná nabývat na významu až po skončení druhé světové války, a to z důvodu návaznosti holocaustu na rasistickou propagandu Německa.¹⁷⁶ Právě obava z nenávistných projevů a snaha zavrhnout zkušenosti s německým rasismem vede většinu států ke kriminalizaci hate speech. Ačkoli v dnešní době jsou nenávistné projevy různorodé a neomezují se jen na hlásání nacistické ideologie, představují stále velmi nebezpečný fenomén, který je potřeba regulovat.

Vzhledem k tomu, že jakýkoliv právně zakotvený postih hate speech vlastně zužuje svobodu projevu, je třeba vždy zvažovat, zda újma, které zákon zabraňuje, převáží újmu, která vznikne tímto omezením.¹⁷⁷

7.1 Kriminalizace hate speech

V případě kriminalizace hate speech se zákonodárce často setkává s vlnou nevole veřejnosti, která nesouhlasí s tím, že stát takto omezuje šíření pro něj nevhodných a nepohodlných názorů, čímž omezuje svobodu projevu. V tomto případě však musím oponovat, neboť kriminalizace nenávistných projevů neznamená zákaz nepříjemných nebo nepatřičných názorů jako takových, jsou ponechány ve volném oběhu mezi lidmi až do doby, kdy jsou podány v expresivní formě iniciující či obsahující nenávist.

Postih hate speech se dá nalézt v těchto trestných činech¹⁷⁸ -

- násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci (§ 352 TZ) – v odst. 1 je postihováno i pouhé vyhrožování usmrcením, ublížením na zdraví nebo způsobením škody velkého rozsahu skupině obyvatel. Ve 2. odstavci se uvádí, že pokud k jednání dojde a pohnutkou pachatele je příslušnost oběti k určité skupině (rasově, politicky, nábožensky, národnostně, aj. motivované útoky) je naplněna pohnutka příslušnosti poškozeného, možná trestní sazba je vyšší. Pohnutka pachatele se dá určit především z jeho projevu, proto zde případný hate speech hraje velkou roli. Co se týče vyhrožování uvedeného v odst. 1, musí se jednat o výhrůžky způsobilé u poškozeného vyvolat důvodnou obavu z jejich uskutečnění.
- hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob (§ 355 TZ) – hanobením je „hrubě urážlivý projev, kterým může dojít ke hrubému znevážení, potupení nebo zesměšnění národa, jeho jazyka, etnické skupiny nebo rasy, či skupiny obyvatel republiky. Jde o projev

¹⁷⁶ ROSENFELD: *Hate Speech in Constitutional...*, s. 4.

¹⁷⁷ WALDRON, Jeremy. *The Harm in Hate Speech*. 1. vydání. Cambridge: Harvard University Press, 2012, s. 147.

¹⁷⁸ Uváděno dle zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

v jakékoliv podobě.¹⁷⁹ Urážlivost vyplývá především z obsahu projevu nebo způsobu jeho vyslovení. Hanobení neznamena pouhé konstatování faktů, a to ani v případě, že se jedná o negativní informaci. Obligatorním znakem hanobení je jeho spáchání veřejně, tedy provedení před nejméně třemi osobami současně přítomnými (a odlišnými od spolupachatelů).¹⁸⁰

- podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod (§ 356 T'Z) – tento pojem byl do trestního zákoníku převzat z předchozího trestního zákona,¹⁸¹ přičemž pojmem „jiná skupina osob“ se rozumí projevování nenávisti založené na jakémkoliv skupinovém principu. Požadavek skupinové identity zahrnuje společné znaky, přičemž je potřeba brát v úvahu sociální i historický kontext.
- Apartheid a diskriminace skupiny lidí (402 T'Z) – rasovou diskriminací je jakékoliv rozlišování, vylučování, omezování nebo zvýhodňování založené na rase, barvě pleti, rodovém nebo národnostním nebo etnickém původu, jehož cílem nebo následkem je znemožnění nebo omezení uznání, užívání nebo uskutečňování lidských práv a základních svobod.¹⁸²
- založení, podpora a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka (§ 403 T'Z) – hnutím se rozumí v určité míře organizovaná skupina osob se společnými postoji a cíli v daném ustanovení uvedenými. Registrace hnutí nehraje roli.
- projev sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv a svobod člověka (404 T'Z) – tento trestný čin se váže k hnutí v předchozí odrážce. Jednání pachatele spočívá v tom, že takovému hnutí veřejně výslovně či konkludentně vyjadřuje svůj pozitivní názor.¹⁸³

Objektem u všech výše zmíněných trestných činů je právo lidí na rovnost bez rozdílu národnosti, příslušnosti k etnické skupině, rase, náboženství, třídě či jiné skupině osob. Každý národ, rasa či jinak vymezená skupina obyvatel musí být chráněna před jakýmkoliv útoky, jejichž cílem je vzbuzovat nenávist či hanobit je.

---

¹⁷⁹ JELÍNEK, JIŘÍ. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 4. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 485.

¹⁸⁰ Tamtéž s. 485.

¹⁸¹ Tamtéž s. 486.

¹⁸² Tamtéž s. 522.

¹⁸³ Tamtéž s. 524.

Problémem však je trestněprávní ochrana LGBT osob.¹⁸⁴ V trestním zákoníku není sexuální orientace či genderová identita zmíněna jako přitěžující okolnost,¹⁸⁵ avšak pokud je pachatel motivován sexuální orientací oběti, je možno ji v rámci přitěžujících okolností posuzovat jako „jinou zvlášť zavrženíhodnou pohnutku“.¹⁸⁶ Pokud se jedná o trestný čin, jenž šíří nenávist vůči osobám z důvodu jejich příslušnosti k LGBT skupině, může se jednat o trestný čin podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod, přičemž příslušnost k LGBT komunitě zde bude spadat pod pojem „jiná skupina“.¹⁸⁷

Pokud byl trestný čin pachatelem spáchán pro příslušnost poškozeného k určité rasy, národnosti, aj., lze jej označit jako extremistický, což je důležité z hlediska evidence takových činů.¹⁸⁸ Policie ČR extremismus neustále monitoruje. Dle zprávy o problematice extremismu¹⁸⁹ policejní statistiky užívají termín „trestné činy s extremistickým podtextem“, soudní statistiky „trestné činy s rasovým podtextem“ a Nejvyšší státní zastupitelství používá pojem „trestné činy spáchané z rasových, národnostních nebo jiných nenávistných pohnutek“. Policie jako zvláštní skupinu eviduje i antisemitské trestné činy.

Mám za to, že kriminalizace hate speech v prostředí České republiky jde nad rámec toho, co je nezbytné. Velká část projevů, které jsou jen jakýmsi způsobem nekorektní, je postihována trestním právem, ač se o hate speech jednat nemusí. Viz například pouhé projevení sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv a svobod člověka, zakotvené v § 404 TZ. Dle mého názoru by trestněprávní sankce měly přicházet až v úvahu, kdy je projev zneužitím práva v intencích čl. 17 Evropské úmluvy, nikoliv i v případech, kdy se jedná o projev spadající pod ochranu svobody projevu, který je možno omezit třístuňovým testem. Projev ve smyslu svobody projevu by měl být postihován v rámci občanskoprávní regulace či regulace prostřednictvím antidiskriminačního zákona.

7.1.1 Klady a zápory kriminalizace hate speech

Hate speech je nežádoucí pro to, co je, i pro to, co způsobuje. Představuje riziko pro veřejný pořádek i bezpečnost, jelikož ovlivňuje mnohem širší okruh lidí, než obecná trestná činnost, proto se kriminalizace nenávistných projevů jeví jako nejlepší řešení.

¹⁸⁴ Odborný aparát Rady vlády pro lidská práva. *Zpráva o stavu lidských práv v České republice v roce 2012* [online]. Rada vlády pro lidská práva [cit. 13. února 2015], s. 57. Dostupné na <<http://www.vlada.cz/assets/ppov/rlp/dokumenty/zpravy-lidska-prava-cr/zprava-konecna-verze.pdf>>.

¹⁸⁵ Viz § 42 písm. b) zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, který jako přitěžující okolnost uvádí pouze národnostní, rasovou, etnickou, náboženskou, třídní nebo jinou nenávist.

¹⁸⁶ § 42 písm. b) zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹⁸⁷ § 356 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹⁸⁸ HOLAS, Jakub. Předmluva. In GOODEY, Joanna. AROMAA, Kauko (eds.). *Trestné činy z nenávisti. Příspěvky ze Stockholmského kriminologického sympozia 2006 a 2007*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2012, s. 3.

¹⁸⁹ Ministerstvo vnitra. *Zpráva o extremismu na území České republiky v roce 2013* [online]. Ministerstvo vnitra [cit. 28. února 2015]. Dostupné na <<http://www.mvcr.cz/clanek/extremismus-vyrocní-zpráva-o-extremismu-a-strategie-boje-proti-extremismu.aspx>>.

Nicméně jednou z kritik kriminalizace hate speech či obecně hate crimes je nesouhlas s takovým označením a jejich oddělením od jiných projevů či jednání. Tento přístup je značně liberální a sympatizuje s širokým pojetím svobody projevu, které je typické zejména pro Spojené státy americké. Hurd¹⁹⁰ uvádí, že legislativa nezmění emoce jedince nebo sílu jeho přesvědčení. Také se zabývá otázkou, oč je nenávist horší, než jiné lidské emoce, které kriminální jednání mohou provázet a zda by také nemělo dojít k jejich speciálnímu vyčlenění, označení a přísnějšímu trestání. Rovněž zajímavá je jeho polemika nad tím, zda právo vůbec má trestat osoby za špatný charakter. Podobně ve svém článku poznamenává Parekh,¹⁹¹ že právo samo o sobě nezmění problematické postoje a smýšlení lidí.

Na druhou stranu se musím ptát, zda je takováto změna vůbec účelem právní regulace nenávistných projevů. Primárním záměrem je a musí být zabránění šíření nenávistných projevů a tohoto dosáhne nejlépe právě právo.

Problém trestního postihu hate speech, který vnímám jako dosti podstatný (ostatně se o něm zmiňuje i Parekh¹⁹²) je, že zákon se může stát jen mrtvým, neúčinným nástrojem v boji proti hate speech, jelikož je nesmírně obtížné nenávistný projev správně definovat a tím i právně zakotvit. Pokud nedojde k řádnému právnímu zachycení nelegitimní formy projevu, jen několik málo jednání opravdu naplní skutkovou podstatu ustanovení zakazujících nenávistný projev, čímž dojde o oslabení důvěry skupin ohrožených nenávistnými projevy v právo, státní orgány i politický systém, jakožto neschopné je ochránit.

Zákonodárce by se tedy měl snažit o co nejpřesnější vymezení zakázaného projevu. Je samozřejmé, že po zákonodárci nemůžeme požadovat, aby se zabýval drobnými rozdíly a složitostmi ojedinělých situací, důležité je, aby hate speech nedefinoval vágně – neurčitost vyvolává mnoho otázek a otevírá prostor nejružnějším subjektivním výkladům, pak dochází k nedorozumění ohledně toho, jakých jednání se vyvarovat a soudy by v každém jednotlivém případě opětovně musely vymezovat, zda byla napadeným jednáním naplněna skutková podstata nenávistného projevu. Zároveň se jako velmi problematické jeví, pokud se zákonodárce rozhodne taxativně vymezit chráněné skupiny. Nejen, že pokud nevymezí všechny potenciálně ohrožené, tak vytvoří zákon, který diskriminuje, jelikož chrání jen některé, zároveň pokud je v tomto vymezení uvedena například rasa bez bližšího určení, na základě takového zákona může být obětí příslušník kterékoliv národnosti, i té většinové.¹⁹³

---

¹⁹⁰ HURD, H. M. Why Liberals Should Hate "Hate Crime Legislation". *Law and Philosophy*. 2001, roč. XX, č. 2, s. 215 – 232.

¹⁹¹ PAREKH: *Hate speech...*, s. 221.

¹⁹² Tamtéž s. 222.

¹⁹³ THE OSCE: *Hate crime laws...*, s. 23.

Ačkoli zákon má své meze, hraje důležitou roli při odrazování od nenávistných projevů, potvrzuje základní pravidla slušného chování a zajišťuje ohroženým skupinám pocit bezpečí. Ovšem na druhou stranu, i když jsou nenávistné projevy regulovány zákonem, předsudky a stereotypní smýšlení lidí významně brání provádění těchto zákonů.

Lze tedy uzavřít, že zákon je nejučinnější ve spojení právě s prevencí a osvětou veřejnosti. Je tedy potřeba, aby byl součástí širší strategie spolu se vzděláváním společnosti.

7.2 Jiné právní postihy

Trestní postih hate speech není jedinou právní možností boje s hate speech. Podněcování nenávisti se dá postihovat i jinými právními cestami – občanským a správním právem. Vzhledem k tomu, že trestní právo funguje jako ultima ratio, tedy jako nejkrajnější možnost právní regulace, zakotvení určitých sankcí právě v občanském a správním právu by mělo být přednostní.

V případě České republiky je ochrana osobnosti člověka zaručena LZPS, občanským zákoníkem¹⁹⁴ a antidiskriminačním zákonem¹⁹⁵. Občanskoprávní ochrana před hate speech vychází z čl. 17 MPOPP, který zakotvuje právo každého nebýt vystaven útokům na svou čest a pověst. Občanskoprávní sankce by měly být součástí širšího antidiskriminačního rámce. Ten by měl zakotvovat ochranu před diskriminací, povinnosti státu k zajištění rovnosti lidí, možnost postižených obrátit se na soudy a omezené výjimky z rovného zacházení.¹⁹⁶ S tím souvisí i obrácené důkazní břemeno v případech diskriminace, kde se tvrzení oběti diskriminace považuje za prokázané, pokud není v řízení prokázán opak – musí uvést všechny skutečnosti, z nichž plyne nerovné zacházení a žalovaný musí prokázat, že k diskriminaci nedošlo. Oběť domáhající se ochrany osobnosti se může domáhat, aby bylo upuštěno od neoprávněných zásahů do jejich osobnostních práv, aby byly následky těchto zásahů odstraněny. K zadostiučinění oběti by měla sloužit náhrada majetkové a nemajetkové újmy či právo na omluvu, opravu sdělení, doplňující informace, apod.

Správní sankce se týkají zejména médií. Je nutné, aby existovaly určité etické kodexy, kterými se média řídí. Oběť má opět právo na zveřejnění opravy sdělení, veřejnou omluvu, právo na odpověď či přiměřenou finanční satisfakci.

Dá se říci, že ochranu před hate speech zakotvuje i antidiskriminační zákon, jelikož vymezuje právo fyzických osob nebýt diskriminován na základě pohlaví, rasy, věku, zdravotního postižení, náboženství a sexuální orientace a pohlavní identifikace. Pojem diskriminace zahrnuje i

¹⁹⁴ zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹⁹⁵ zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon), ve znění pozdějších předpisů

¹⁹⁶ International lesbian, gay, bisexual, trans and intersex association (ILGA). *Responding to hate Speech against LGBTI people* [online]. article19.org [cit. 30. ledna 2015], s. 29. Dostupné na <<http://www.article19.org/data/files/medialibrary/37343/LGBT-Incitement-Paper-30-Sept-AS-FINAL.pdf>>.

obtěžování na základě výše zmíněných důvodů. Obtěžování je definováno jako nežádoucí chování, jehož záměrem nebo důsledkem je snížení důstojnosti osoby a vytvoření zastrašujícího, nepřátelského, ponižujícího, pokořujícího nebo urážlivého prostředí.¹⁹⁷ Ovšem ne každé chování, které obsahuje prvek nenávisti, lze za obtěžování považovat – musí jít o dlouhodobé, opakované nebo systematické jednání,¹⁹⁸ přičemž důležitý je následek, kterým je snížení důstojnosti člověka a vytvoření určitého nepřátelského prostředí. Zároveň se koncept obtěžování uplatní jen v oblastech taxativně uvedených v antidiskriminačním zákoně.¹⁹⁹ Oběť obtěžování má dle antidiskriminačního zákona obdobné možnosti nápravy jako v případě občanskoprávní ochrany.

7.3 Jiné možnosti boje proti hate speech

Přestože je právní postih hate speech v určitých případech oprávněný, existuje mnoho dalších možností boje proti hate speech. Jedná se zejména o snahu zvýšit povědomí občanů o rizicích hate speech, s čímž souvisí i různé kampaně a osvětové akce na podporu vzájemné tolerance a respektu a dále také například vzdělávací semináře pro pracovníky ve veřejné správě.

V případě rozvinutých států se dá hovořit dalších mechanismech, jak bojovat s nenávisťnými projevy, jde zejména o soudržnou a integrovanou občanskou společnost a pestrou skladbu médií prezentující široké spektrum informací a názorů.²⁰⁰

Také mezivládní organizace se zabývají problematikou boje proti hate speech. Vydávají reporty, rezoluce, zprávy, doporučení a mnoho dalších dokumentů. I když nejsou právně závazné, v mnoha případech mohou poskytovat určité vodítko soudům v jejich rozhodovací praxi.

---

¹⁹⁷ § 4 odst. 1 písm. a) zákona č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon), ve znění pozdějších předpisů

¹⁹⁸ BOUČKOVÁ, Pavla. HAVELKOVÁ, Barbara. KOLDÍNSKÝ, Kristina. KÜHN, Zdeněk, KÜHNOVÁ, Eva. WHELANOVÁ, Markéta. *Antidiskriminační zákon. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 180.

¹⁹⁹ § 1 zákona č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon), ve znění pozdějších předpisů

²⁰⁰ PAREKH: *Hate speech...*, s. 223.

8 Závěr

Problematika hate speech vyvolává složité otázky, které svobodu projevu podrobují různým zkouškám. Hate speech je velmi nebezpečný jev a každý demokratický stát nenávistnými projevy trpí, jelikož slova mají obrovskou sílu a mohou přimět jedince či skupiny k akci. Ve společnosti, jež se stále vyvíjí sociálně, nábožensky, etnicky či kulturně, je proto potřeba regulace nenávistných projevů stále palčivější.

Jelikož je tolerance základem příznivého sociálního prostředí, je potřeba, aby každý člověk či skupina osob akceptovali, že společnost nefunguje jen pro ně, ale také pro ně – spolu s ostatními.²⁰¹ Tolerance a úcta k důstojnosti všech lidských bytostí totiž tvoří základy demokratické pluralitní společnosti.²⁰² V tomto ohledu se jako nezbytná jeví prevence a výchova k toleranci již od útlého dětství, jelikož nikdo se s nenávistí nerodí, nenávistným se může stát až v průběhu života.

S ohledem na koncept obranyschopné demokracie, popsany v této diplomové práci, je však v určitých situacích nezbytné postihovat či předcházet projevům, jež rozšiřují, podněcují, podporují či ospravedlňují nenávist. Avšak v každém jednotlivém případě je třeba zkoumat, zda omezující podmínky či sankce jsou v daném případě nezbytné a přiměřené sledovanému cíli, tj. ochraně práv ostatních.

V této práci jsem nastínila vymezení hranic, kdy na projev lze nahlížet jako na projev chráněný v kontextu svobody projevu, na nenávistný projev, který je právem na svobodu projevu chráněn, nicméně může být omezen a nenávistný projev, kterému ochrana nesmí být poskytnuta z titulu zneužití práva. Vyjádření, která představují hate speech, jsou tedy urážlivá k určitým osobám či skupinám, nemohou požívat ochrany.²⁰³ Taková vyjádření tak mohou být omezena třístupňovým testem v rámci omezení svobody projevu, nebo je možno je z ochrany přímo vyloučit prostřednictvím zneužívací klauzule.

Zejména s pomocí judikatury ESLP jsem v kapitole 5 vybrala nejdůležitější kritéria, která je při zařazování zkoumaného projevu do jedné z kategorií potřeba vždy brát v úvahu. Výchozím bodem musí být vždy určení, zda zkoumaný projev nesměruje proti základním hodnotám Evropské úmluvy, pokud ano, je z ochrany svobody projevu vyřazen zneužívací klauzulí obsaženou v čl. 17 Evropské úmluvy. Tento krok je zásadní z toho důvodu, že pokud dojde k aplikaci zneužívací klauzule, nedochází k věcnému přezkumu dotčeného projevu.

---

²⁰¹ WALDRON: *The Harm in...*, s. 4.

²⁰² Rozhodnutí ESLP ve věci *Gündüz proti Turecku* ze dne 4. prosince 2003. Stížnost č. 35071/97, § 40.

²⁰³ Rozhodnutí ESLP ve věci *Jersild proti Dánsku* ze dne 23. září 1994. Stížnost č. 15890/89, § 35.

Dle mého názoru je možnou dělicí linkou obsah a účel projevu. Pokud určitý projev vyzývá k použití násilí, síly, nebo donucení, nenaplnuje hodnoty, které má ústavní ochrana svobody projevu chránit a v daném případě je tak nezbytné daný projev zakázat skrz zneužívací klauzuli.

Určitou hranici pro rozlišení projevu v kontextu svobody projevu a projevu, který je třeba zakázat skrz zneužívací klauzuli, nastiňuje i výše zmíněný případ Leroy proti Francii,²⁰⁴ kde stěžovatel publikoval karikaturu útoku na Světové obchodní centrum z 11. září 2001 s titulkem: „*Všichni jsme o tom snili... Hamas to udělal.*“ Ačkoli francouzská vláda namítala, že se v daném případě jedná o schvalování terorismu, což mělo za cíl narušení veřejného pořádku, ESLP se s tímto tvrzením neztotožnil. ESLP uvedl, že se sice jednalo o kontroverzní karikaturu, nicméně nelze na ni nahlížet tak, že popírá základní hodnoty Evropské úmluvy. Proto v daném případě stěžovatelův projev nemohl být skrz aplikaci čl. 17 Evropské úmluvy zbaven ochrany, kterou mu poskytuje svoboda projevu zaručená čl. 10.²⁰⁵ Karikatura v tomto kontextu tedy byla chráněna právem na svobodu projevu, a tudíž případné omezení stěžovatelovy svobody projevu je nutno zkoumat optikou třístupňového testu.

Na základě věci Leroy proti Francii tedy lze říci, že humoristický podtext a jistá dávka kontroverze pojmově vylučuje popírání základních hodnot Evropské úmluvy. V každém jednotlivém případě je třeba zkoumat, zda testovaný projev představuje důvodné riziko pro základní práva ostatních či obecně hodnoty chráněné Evropskou úmluvou.

Zneužívací klauzule však má i své odpůrce, zajímavým je názor profesora Leigha,²⁰⁶ který uvádí, že ve vztahu k hate speech by judikatura byla více konzistentní a předvídatelná, pokud by se omezoval jen třístupňovým testem v rámci svobody projevu. S tímto tvrzením se lze ztotožnit, nicméně některé projevy jsou opravdu tak závažné, že se jejich zkoumání optikou třístupňového testu jeví jako nedůvodné, potažmo zbytečné a v takových případech by mohl být dostačující „*povrchní*“ test v rámci čl. 17 Evropské úmluvy.

Pokud máme při zkoumání problematického vyjádření za to, že fundamentální hodnoty Evropské úmluvy nepodkopává, je třeba se následně zabývat tím, zda vyjádření splňuje požadavky kladené na projev, pro zařazení pod ochranu svobody projevu, a to, že obsahuje názorové poselství. Projev spadající pod svobodu projevu může být chráněný anebo omezitelný. V souvislosti s problematikou hate speech se o omezitelný projev jedná v případech, kdy se dostává do kolize s právy ostatních. Třístupňový test omezení svobody projevu stanovuje, že omezit je možné jen na základě zákona, pokud sleduje legitimní cíl a musí jít o omezení v demokratické společnosti nezbytné.

---

²⁰⁴ Rozhodnutí ESLP ve věci *Leroy proti Francii* ze dne 2. října 2008. Stížnost č. 36109/03.

²⁰⁵ SVÁK: *Ochrana lidských práv...*, s. 183.

²⁰⁶ LEIGH, Ian. Damned if they do, Damned if they don't: the European Court of Human Rights and the Protection of Religion from Attack. *Journal: Res Publica*, 2011, roč. 17, č. 1, s. 72.

Dalším krokem v testu je zařazení projevu do jedné ze specifických kategorií, jelikož jeho povaha může ovlivnit míru ochrany daného projevu. Jak jsem v této práci uvedla, nejvyšší míru ochrany požívají politické projevy a projevy týkající se věcí veřejných, jelikož veřejná diskuse je pro demokratickou společnost nezbytná.

Před bližším zkoumáním testovaného projevu v kontextu hate speech, je potřeba určit, zda daný projev není konstatováním pravdivých faktů, jelikož v takovém případě by se o hate speech jednat nemohlo.

Následně jsou pak zvažována kritéria, jako jsou osoba mluvčího, jelikož jeho postavení souvisí s jeho vlivem; dále pak obsah a forma projevu; účel a cíl projevu; předmět projevu; prvek nenávisi; prostředí, v němž byl projev prezentován a pravděpodobnost hrozící újmy.

Pokud na základě nastíněného testu dospějeme k závěru, že zkoumaný projev představuje hate speech, je třeba jej omezit třístupňovým testem.

Ve své diplomové práci jsem se dále zabývala rolí médií v souvislosti se svobodou projevu, přičemž jsem test uvedený v kapitole 5 aplikovala na konkrétní příklady mediálních projevů.

V kapitole zabývající se právní regulací hate speech jsem shrnula, ve kterých trestných činech se dá zákaz hate speech najít a dospěla jsem k závěru, že v rámci trestního práva takto formulované trestné činy nejsou vhodně zakotveny. S ohledem na fakt, že trestní právo má fungovat až jako nejzazší prostředek právní regulace mám za to, že by nemělo postihovat situace, kdy je projev chráněn v mezích svobody projevu, ale je možné jej omezit. Myslím si, že trestní sankce by měla přicházet v úvahu až v případech, kdy hate speech představuje prokazatelné zneužití práva. V případě projevu omezitelného v rámci svobody projevu by měla být dle mého názoru dostačující občanskoprávní ochrana a ochrana poskytovaná antidiskriminačním zákonem.

Důrazný zákaz hate speech může posílit bezpečnost a důstojnost lidí žijících ve společenství. Zakotvením zákazu hate speech dávají státy jasně najevo, že nenávisť je nepřijatelná, nemůže být tolerována a hlavně, že bude potrestána. Nicméně je nesmírně důležité v každém jednotlivém případě zvažovat všechny okolnosti zkoumaného projevu, a zda je jeho omezení, popřípadě represe nutná. Posuzování tak bude vždy specifické, jelikož je potřeba vyvarovat se situací, kdy si společnost stanoví určité dogma, které vnímá jako platné a nebude z titulu nenávisťných projevů brát v potaz názory jedinců, kteří se je s pomocí empirických údajů budou snažit zpochybnit.

Mohu shrnout, že v případě nepravdivých, tendenčních výroků, jež jsou motivovány snahou stigmatizovat určitou skupinu osob či jedince pro jeho skutečné či domnělé kolektivní vlastnosti, se bude vždy jednat o hate speech. Konkrétní závažnost sdělení pak rozhodne o tom,

zda bude z titulu ochrany svobody projevu omezen nebo mu ochrana nebude vůbec poskytnuta z důvodu aplikace zneužívací klauzule.

Závěrem tedy musím říci, že sdělování pravdy zakázat nelze, i když se to společnosti (či určité skupině osob) nelíbí. V případě zobecňování a přepisování určitých specifických vlastností celé skupině však o sdělování pravdy nejde, neboť takové tvrzení platí jen pro její určitou část.

Seznam použité literatury a pramenů

Odborné publikace

- BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu: principy, meze, garance*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010. 384 s.
- BOUČKOVÁ, Pavla. HAVELKOVÁ, Barbara. KOLDÍNSKÝ, Kristina. KÜHN, Zdeněk, KÜHNOVÁ, Eva. WHELANOVÁ, Markéta. *Antidiskriminační zákon. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. 426 s.
- DAVIS, Howard. *Human rights law directions*. 3. vydání. Oxford: Oxford university press, 2013. 515 s.
- DELGADO, Richard. *Understanding Words That Wound*. 1. vydání. Colorado: Westview Press, 2004. 238 s.
- FRYŠTENSKÁ, Marcela. *Zákaž diskriminace a problematika multikulturalismu*. 1. vydání. Brno: Vysoká škola Karla Engliš, 2010. 150 s.
- HERCZEG, Jiří. *Meze svobody projevu*. 1. vydání. Praha: Knihovnička Orac, 2004. 143 s.
- HERCZEG, Jiří. *Trestné činy z nenávisti*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2008. 260 s.
- JÄGER, Petr. MOLEK, Pavel. *Svoboda projevu: Demokracie, rovnost a svoboda slova*. 1. vydání. Praha: Auditorium, 2007. 195 s.
- JELÍNEK, JIŘÍ. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 4. vydání. Praha: Leges, 2013. 1216 s.
- KMEC, Jiří a kol. *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012. 1696 s.
- KLÍMA, Karel a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, 2. sv. 1441 s.
- SVÁK, Ján: *Ochrana ľudských práv v troch zväzkoch: 3. zväzok*. 1. vydání. Bratislava: Eurokódex, 2011. 592 s.
- THE OSCE. *Hate crime laws: a practical guide*. 1. vydání. Varšava: Andrzej Adamiak, 2009. 68 s.
- VAN DER WESTHUIZEN, Johann. *Rights and constitutionalism. The New South African Legal Order*. 1. vydání. New York: Oxford university press, 2004. 720 s.
- WAGNEROVÁ, Eliška. ŠIMÍČEK, Vojtěch. LANGÁŠEK, Tomáš. POSPÍŠIL, Ivo. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2012. 931 s.
- WALDRON, Jeremy. *The Harm in Hate Speech*. 1. vydání. Cambridge: Harvard University Press, 2012. 304 s.
- WEBER, Anne. *Manual on hate speech*. 1. vydání. Štrasburk: Council of europe publishing, 2009. 96 s.

Příspěvky ve sbornících

- GOODEY, Joanna. AROMAA, Kauko. *Trestné činy z nenávisti. Příspěvky ze Stockholmského kriminologického symposia 2006 a 2007*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2012. 94 s.
- HVÍŽDALA, Karel. Média a moc. In: BEZDÍČEK, Viktor. ŽANTOVSKÝ, Petr. *Média a moc*. Praha: Votobia, 2000. 151 s.

Soudní judikatura

rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 17. února 2010, sp. zn. Pst 1/2009

rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 3. března 2015, sp. zn. 8 As 67/2014

nález Ústavního soudu ČSFR ze dne 4. září 1992, sp. zn. Pl. ÚS 5/92 (publikovaný ve Sb. n. a u. ÚS pod č. 25)

nález Ústavního soudu ze dne 4. dubna 2005, sp. zn. IV. ÚS 146/04

nález Ústavního soudu ze dne 30. listopadu 2006, sp. zn. III. ÚS 98/06

nález Ústavního soudu ze dne 24. září 1998, sp. zn. III. ÚS 139/98

nález Ústavního soudu ze dne 14. července 2004, sp. zn. I. ÚS 185/04

nález Ústavního soudu ze dne 10. července 1997, sp. zn. III. ÚS 359/96

nález Ústavního soudu ze dne 28. listopadu 2011, sp. zn. IV. ÚS. 2011/10

nález Ústavního soudu ze dne 08. února 2000, sp. zn. I. ÚS 156/99

nález Ústavního soudu ze dne 28. listopadu, sp. zn. IV.ÚS 2011/10

nález Ústavního soudu ze dne 4. dubna 2005, sp. zn. IV.ÚS 146/04

usnesení Ústavního soudu ze dne 15. prosince 2004, sp. zn. I.ÚS 96/03

usnesení Ústavního soudu ze dne 13. prosince 2006, sp. zn. III. ÚS 438/05

usnesení Ústavního soudu ze dne 17. dubna 2014, sp. zn. I.ÚS 2246/12

rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Balyte-Lideikiene proti Litvě* ze dne 4. listopadu 2008. Stížnost č. 72596/01.

rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci *B.H., M.W., H.P. a G.K. proti Rakousku* ze dne 12. října 1989. Stížnost č. 12774/87.

rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Cumpăna a Mazăre* proti Rumunsku ze dne 17. prosince. 2004. Stížnost č. 33348/96

rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Dammann proti Švýcarsku* ze dne 25. dubna 2006. Stížnost 77551/01

rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Féret proti Belgii* ze dne 16. července 2009. Stížnost č. 15615/07.

rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Garaudy proti Francii* ze dne 24. června 2003. Stížnost č. 65831/01.

rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Gündüz proti Turecku* ze dne 4. prosince. 2003. Stížnost č. 35071/97

rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Handyside proti Spojenému království* ze dne 7. prosince 1976. Stížnost č. 5493/72

rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Jersild proti Dánsku* ze dne 23. září 1994. Stížnost č. 15890/89.

rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Jerusalem proti Rakousku* ze dne 27. února 2001. Stížnost č. 26958/95.

rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Karataş proti Turecku* ze dne 8. července 1999. Stížnost č. 23168/94.

rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Lehideux a Isorni proti Francii* ze dne 23. září 1998. Stížnost č. 24662/94.

rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Leroy proti Francii* ze dne 2. října 2008. Stížnost č. 36109/03.

rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Lindon, Otchakovsky-Laurens a July proti Francii* ze dne 22. října 2007. Stížnosti č. 21279/02 a 36448/02.

rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Lingens proti Rakousku* ze dne 8. července 1986. Stížnost č. 9815/82.

rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Nachova a ostatní proti Bulharsku* ze dne 6. července 2005. Stížnosti č. 43577/98 a 43579/98.

rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Norwood proti Spojenému království* ze dne 16. listopadu 2004. Stížnost č. 23131/03.

rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Observer a Guardian proti Spojenému království* ze dne 26. listopadu 1991. Stížnost č. 13585/88, § 59 (b).

rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Özgür Gündem proti Turecku* ze dne 16. března 2000. Stížnost č. 23144/93.

rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Özgür Radyo-ses Radyo Televizyon Yayin Yapim Ve Tanitim A. S. proti Turecku* ze dne 4. prosince 2007. Stížnost č. 11369/03.

rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Pavel Ivanov proti Rusku* ze dne 20. února 2007. Stížnost č. 35222/04.

rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Pedersen a Baadsgaard proti Dánsku* ze dne 17. prosince 2004. Stížnost č. 49017/99.

rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Refah Partisi (Strana blabobytu) a další proti Turecku* ze dne 13. února 2003. Stížnosti č. 41340/98, 41342/98, 41343/98 a 41344/98.

rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Remer proti Německu* ze dne 6. září 1995. Stížnost č. 25096/94.

rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Soulas proti Francii* ze dne 10. července 2008. Stížnost č. 15948/03.

rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Süreks [č. 1] proti Turecku* ze dne 4. července 1999. Stížnost č. 26682/95.

rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Vereinigung Bildender Künstler proti Rakousku* ze dne 25. dubna 2007. Stížnost č. 68354/01.

rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Vona proti Maďarsku* ze dne 9. července 2013. Stížnost č. 35943/10.

rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Witzsch proti Německu* ze dne 13. prosince 2005. Stížnost č. 7485/03.

rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Ždanoka proti Lotyšsku* ze dne 16. března 2006. Stížnost číslo 58278/00.

souhlasné stanovisko soudce P. Jambreka k rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci ve věci *Lehideux a Isorni proti Francii* ze dne 23. září 1998. Stížnost č. 24662/94.

Právní předpisy

sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod Rady Evropy ze dne 4. listopadu 1950, ve znění pozdějších předpisů

Úmluva Rady Evropy o počítačové kriminalitě, Budapešť, 23. listopadu 2001, Convention on Cybercrime - ETS no. 185.

usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod, uveřejněné pod č. 2/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů

ústavní zákon č. 1/1991 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

vyhláška č. 120/1976 Sb., o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech, ve znění pozdějších předpisů

vyhláška č. 95/1974 Sb., o Mezinárodní úmluvě o odstranění všech forem rasové diskriminace, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon), ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Odborné články

BARTOŇ, Michal. Rozlišení projevu od jiného jednání v kontextu dogmatiky svobody projevu. *Právní rozhledy*, 2014, roč. 17, č. 9, s. 317 – 325.

HERCZEG, Jíří. Hranice svobody projevu nejen ve světle judikatury Spolkového ústavního soudu. *Trestněprávní revue*, 2009, roč. 8, č. 12, s. 359 – 365.

HURD, H. M. Why Liberals Should Hate "Hate Crime Legislation". *Law and Philosophy*. 2001, roč. XX, č. 2, s. 215 – 232.

KNOB, Miroslav. Aktuální otázky lidských práv. *Bulletin Centra pro lidská práva a demokratizaci*. Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, 2011, roč. 3, č. 12. 27 s.

LEIGH, Ian. Damned if they do, Damned if they don't: the European Court of Human Rights and the Protection of Religion from Attack. *Journal: Res Publica*, 2011, roč. 17, č. 1. 106 s.

PAREKH, Bhikhu. Hate speech. Is there case for banning? *Public Policy research*, prosinec 2005 – únor 2006, roč. 12, č. 4. 265 s.

Ostatní

ADU. *Advokát Kočí jen vznesl dotaz ohledně původu znalce* [online]. ceskatelevize.cz, 12. ledna 2012 [cit. 5. ledna 2015]. Dostupné na <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/160231-advokat-koci-jen-vznesl-dotaz-ohledne-puvodu-znalce/>>.

Andrej Babiš se omluvil za svůj výrok, že ,Vietnamci neplatí daně [online]. lidovky.cz, 20. března 2015 [cit. 27. března 2015]. Dostupné na <http://www.lidovky.cz/babis-se-omluvil-za-vyrok-ze-vietnamsti-prodejci-neplati-dane-puo-/zpravy-domov.aspx?c=A150320_163634_ln_domov_ele>.

- BK. *Podívejte se, jak Romové řídí i jinde v Evropě: V Paříži mají v oblibě krádeže u bankomatů* [online]. eXtra.cz, 7. 10. 2013 [cit. 24. ledna 2015]. Dostupné na <<http://www.extra.cz/podivejte-se-jak-romove-radi-i-jinde-v-evrope-v-parizi-maji-v-oblibe-kradeze-u-bankomatu>>.
- Český helsinský výbor. *Zpráva Českého helsinského výboru o stavu lidských práv za rok 2012* [online]. Český helsinský výbor [cit. 3. ledna 2015]. 110 s. Dostupné na <http://www.helcom.cz/dokumenty/uploads/2013/09/ZLP_2012.pdf>.
- Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy č. (97) 20, o nenávistných projevech. [online]. Dostupné na <http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/hrpolicy/other_committees/dh-lgbt_docs/CM_Rec%2897%2920_en.pdf>.
- European network against racism. *Racism and related discriminatory practices in the Czech Republic 2011/2012* [online]. European network against racism [cit. 9. února 2015]. 62 s. Dostupné na <http://enar-eu.org/IMG/pdf/czech_republic-2.pdf>.
- Facebookový profil skupiny *Islám v České republice nechceme* [online]. facebook.com, [cit. 2. března 2015]. Dostupné na <<https://www.facebook.com/ivcrn>>.
- Facebookový profil deníku *Mladá fronta DNES, Média / zpravodajství / nakladatelství* [online]. facebook.com, [cit. 2. dubna 2015]. Dostupné na <<https://cs-cz.facebook.com/MladaFrontaDNES>>.
- International lesbian, gay, bisexual, trans and intersex association (ILGA). *Responding to hate Speech against LGBTI people* [online]. article19.org [cit. 30. ledna 2015]. 44 s. Dostupné na <<http://www.article19.org/data/files/medialibrary/37343/LGBT-Incitement-Paper-30-Sept-AS-FINAL.pdf>>.
- Jas. *Češi nesnášejí Arabů a Romů, ukázal průzkum* [online]. novinky.cz, 6. března 2015 [cit. 10. března 2015]. Dostupné na <<http://www.novinky.cz/diskuse?id=395393&articleId=/domaci/363507-cesi-nesnaseji-araby-a-romy-ukazal-pruzkum.html&sectionId=8>>.
- JANOUSHK, Artur. Romská herecká hvězda neplatila za byt. *MF DNES*, 1. dubna 2015, s. A1 a A4.
- KLUSÁK, Vít. *Dělníci bulváru*. Dokumentární film z cyklu Český žurnál [online]. ceskatelevize.cz, 2014. Dostupné na <<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10408111009-cesky-zurnal/213562262600002-delnici-bulvaru>>.
- KREŠNE, Pavel. MALÝ, Ladislav. VOLNÝ, Igor. *Vraždění v Paříži. Stanovisko KSH k událostem v Paříži* [online]. narodnisjednoceni.cz, 8. ledna 2015 [cit. 30. ledna 2015]. Dostupné na <<http://www.narodnisjednoceni.cz/20150108.htm>>.
- Mešitu v Brně „ozdobil“ protimuslimský nápis* [online]. lidovky.cz, 26. října 2008, [cit. 2. března 2015]. Dostupné na <http://www.lidovky.cz/mesitu-v-brne-ozdobil-protimuslimsky-napis-fzz-zpravy-domov.aspx?c=A081026_170501_ln_brno_nev>.
- Ministerstvo vnitra. *Zpráva o extremismu na území České republiky v roce 2013* [online]. Ministerstvo vnitra [cit. 28. února 2015]. 72 s. Dostupné na <<http://www.mvcr.cz/clanek/extremismus-vyrocní-zpravy-o-extremismu-a-strategie-boje-proti-extremismu.aspx>>.
- Odborný aparát Rady vlády pro lidská práva. *Zpráva o stavu lidských práv v České republice v roce 2012* [online]. Rada vlády pro lidská práva [cit. 13. února 2015], 82 s. Dostupné na <<http://www.vlada.cz/assets/ppov/rfp/dokumenty/zpravy-lidska-prava-cr/zprava-konecna-verze.pdf>>.
- O nás* [online]. eXtra.cz, [cit. 24. ledna 2015]. Dostupné na <<http://www.extra.cz/o-nas>>.

- PANKOWSKI, Rafal. *Jak rozeznávat a jak čelit šíření nenávisti* [online]. unitedagainstracism.org, 15. dubna 2008 [cit. 18. listopadu 2014]. Dostupné na <http://www.unitedagainstracism.org/pdfs/HateSpeechLeaflet_CZ.pdf>.
- PEHE, Jiří. *Média jako nebezpečí pro demokracii* [online]. pehe.cz, 12. prosince 2005 [cit. 30. ledna 2015]. Dostupné na <<http://www.pehe.cz/zapisnik/2005/media-jako-nebezpeci-pro-demokracii>>.
- POLOCHOVÁ, Iveta. *Nenávidím lidskou rasu, napsal finský vrah ve vzkazu* [online]. zpravy.idnes.cz, 24. září 2008 [cit. 10. ledna 2015]. Dostupné na <http://zpravy.idnes.cz/nenavidim-lidskou-rasu-napsal-finsky-vrah-ve-vzkazu-f9i-/zahranicni.aspx?c=A080924_095909_zahranicni_ipl>.
- ŠLAJCHRTOVÁ, Leona. *Rasismus sílí, stěžuje si francouzská ministryně i populární blasatel* [online]. iDNES.cz, 7. listopadu 2013 [cit. 10. prosince 2014]. Dostupné na <http://zpravy.idnes.cz/rasisticka-francie-je-zpet-stezuji-si-tamni-osobnosti-tmave-pleti-10p-/zahranicni.aspx?c=A131107_170209_zahranicni_btw>.
- SEDLÁŘOVÁ, Barbora. *Do redakce francouzského týdeníku vpadli útočníci, zabil dvanáct lidí* [online]. iDNES.cz, 7. ledna 2015 [cit. 30. ledna 2015]. Dostupné na <http://zpravy.idnes.cz/pariz-strelba-mrtvi-0qa-/zahranicni.aspx?c=A150107_121609_zahranicni_bse>.
- UHL, Petr. ŠABATOVÁ, Anna. *Podnět k zhabájení správního řízení* [online]. romea.cz, 25. září 2011 [cit. 30. ledna 2015]. Dostupné na <<http://www.romea.cz/dokumenty/podnet-uhl-sabatova.pdf>>.
- YONG, Caleb. *Does Freedom of Speech Include Hate Speech?* [online]. academia.edu, 13. července 2011 [cit. 18. února 2015]. Dostupné na <http://www.academia.edu/536920/Does_freedom_of_speech_include_hate_speech>.

Shrnutí

Tato diplomová práce se zabývá problematikou hate speech v kontextu české společnosti.

Hlavním cílem práce je vymezení hranic mezi projevem spadajícím pod ochranu svobody projevu, nenávistným projevem, který je sice právem na svobodu projevu chráněn, nicméně může být omezen a nenávistným projevem, kterému ochrana nesmí být poskytnuta z titulu zneužití práva. Zároveň jsou zde s použitím relevantní judikatury nastíněna kritéria, jež je třeba zvažovat pro zařazení projevu do jedné z těchto kategorií.

První část se zabývá svobodou projevu, jejím možným omezením a obecným úvodem do problematiky hate crimes a hate speech, jelikož před vytvořením vlastního testu na zkoumání hate speech a jeho následnou aplikací je potřeba celý koncept správně vymezit. Pro splnění záměru této práce jsem pracovala především s judikaturou ESLP, na jejímž základě jsem vybrala základní kritéria, kterými je třeba se pro zodpovězení otázky, zda se v konkrétním případě jedná o hate speech chráněný svobodou projevu, hate speech v kontextu svobody projevu, který je možno omezit či hate speech, který je z jakékoliv ochrany vyřazen z titulu zneužití práv, zabývat. Před závěrem jsou zařazeny kapitola 6 týkající se situace v České republice s důrazem na znepokojující projevy médií a kapitola 7 zaměřená na právní regulaci hate speech.

V závěru je vyhodnocena aplikovatelnost vytvořeného testu, přičemž je konstatováno, že všeobecně platný test na vyhodnocení projevu v souvislosti s hate speech nelze vytvořit, neboť v každém jednotlivém případě musí být vždy váženy jeho dílčí souvislosti. Závěr rovněž obsahuje názor, že trestněprávní regulace hate speech není vhodně nastavena.

Summary

This master thesis deals with the issue of hate speech in the context of Czech society.

The main goal of this work is to define the boundaries between speech falling under the protection of freedom of speech; hate speech, which is protected by freedom of speech, but may be limited and hate speech which is not protected on grounds of abuse of rights. With application of relevant case law are in this thesis also outlined the criteria that need to be considered for inclusion of speech into one of these categories.

The first part deals with freedom of expression, its possible limitations, and an introduction to hate crimes and hate speech, since before the creation of the test on examining hate speech and its subsequent application, proper definition of whole concept is needed. In order to meet intent of this thesis, primarily I was working with the ECHR case law, under which I chose the basic criteria, which should be considered for answering the question whether in a concrete case is hate speech protected by freedom of expression, or protected by freedom of expression and can be limited or is eliminated of any protection by virtue of abuse of rights. Before the conclusion are placed Chapter 6 concerning the situation in the Czech Republic with an emphasis on media and its alarming expressions and Chapter 7 which is focused on legal regulation of hate speech.

In the conclusion the applicability of created test is assessed and it is stated that universally valid test on examination of speech in the context of hate speech cannot be created, as in each case must be weighed its context. Conclusion also includes the opinion that criminal regulation of hate speech is not set properly.

Seznam klíčových slov

Hate speech

Menšiny

Nenávist

Projev

Předsudek

Svoboda projevu

Trestné činy z nenávisti

Základní práva a svobody

Zneužití práva

List of key words

Hate speech

Minorities

Hatred

Speech

Bias

Freedom of expression

Hate crimes

Fundamental rights and freedoms

Abuse of rights

DNES

MORAVSKOSLEZSKO

Hokejový šampionát se blíží. O kraj dosud přišel na 120 milionů. Peníze zamířily například do projektu hradilo některé úpravy ČEZ

Přes ČT se praly peníze

Podnikavci zneužili Českou televizi. Se sponzoringem pořadů nabízelí snížení daňového zá

Marek Příbil
redaktor MF DNES

PRAHA Okamžik, kdy se před začátkem televizního pořadu objeví na obrazovce seznam jeho sponzorů, by měl být jedním z čistých zápisů, jak mládež do veřejnoprávní stanice vstupují reklamou. Podle zjištění MF DNES však úplně čistý není. Česká televize se patrně stala obětí podvodu.

Policie totiž prozradila podezření, že sponzoring v České televizi používá opakovaně některým firmám k daňovým podvodům. Detektivové na to prý narazili při vyšetřování zcela jiných případů, kdy kromě jiného vyslechli, jak akteri roz

hovorů transakce kolem sponzoringu v České televizi domlouvají.

To je také nakonec dovedlo až k podnikatelům, kteří sponzoring u veřejnoprávní televize nakupují coby prostředníci a zároveň prý klientům nabízejí i další „službu“ – nelegální snížení daňového základu.

Že se to děje, MF DNES potvrdila nejprve nejméně dvě pracovnice České televize detailně obezpečila s obchody kolem sponzoringu a přidali se k ní i manažeri ČT – s upozorněním, že případ již prošetřují.

ním ze zprostředkovatelů sponzoringu obětí podvodu.

Vedení televize: Byl to podvod. Podle svědeckých pracovišť televize vše funguje tak, že zprostředkovatelé nabídnou klientům možnost sponzoringu a vystaví fakturu na Českou, která výsokce převyšuje tu, kterou jim fakturuje samotná Česká televize.

„Rozdíly mezi oběma částkami zčásti vrátí klientovi a zčásti zinkasují jako provizi,“ říká už citovaná pracovnice televize. Klienti vydělá na tom, že si „do nákladů“ dá větší sumu, než jakou utratí.

Kriminálně odhadují, že tato praxe mohla ušetřit na daních zúčastněným podnikatelům slušnou sumu: „Podle pomátků, které za-

tim máme, mohlo jít dokonce o desítky milionů.“ Policie už má podle informací MF DNES zmapovanou řadu firem, které údajně výše popsané transakce organizují. Jednou z nich má být společnost podnikatele Martina Jansy Praha Production.

Na stejnou firmu ukázalo i vedení České televize. Obchodní ředitel Hynek Chudárek MF DNES řekl, že v květnu 2014 společnost Praha Production změnila jednatele. Stal se jím přes další firmu právě Martin Jansa, nový občanský zákoník totiž umožňuje, aby jednatelům společnosti byla i jiná společnost.

Že byl s firmou nespíš propojen i předtím, vedení televize nevědělo. Jansa už totiž ČT v minulosti zprostředkoval dluh jako jednatel jiné firmy. „Ano, pan

Jansa nám v roce 2013 zprostředkoval dluh. Tyto nové skutečnosti (že je jednatel Praha Production, pozn. red.) jsme zjistili až na základě současně doby podepsovaných předchozí sponzoringu byly trvale až do současné doby podepsovány předchozí sponzoringu, což byl podvod, protože já jsem jednatelkou nebyla,“ zdůraznil Chudárek s tím, že se společností Praha Production ČT spolupracovala delší dobu.

Nezaplacené faktury Praha Production podle Chudárky umisťovala sponzoring pro své klienty na programu ČT sport a u filmu a zábavy na ČT1. „Prostřednictvím na sponzoringu jí byl poskytnut za cenově ceny a na vše byla po-

sklytnuta sleva 30 procent Chudárek. Co pro Production a jejími Doplnil, že za prosinec 2015 však eviduje Praha Production faktury ve výši 942 tisíc Kč.

Mluví ČT Alibabka: „Společnosti s firmou jsme nyní ukončili. Přívodě vstupuje do kalendáře MF DNES bylo mi se objevily na obzoru a zajištění je- duction, v likvidaci Jansa MF DNES nemá vedena i kdy jsem nebyl člověk.“

Romská herecká hvězda neplatila za byt

Artur Janoušek
reportér MF DNES

ÚSTÍ NAD LABEM Sociální drama Cesta ven líčí úpornou snahu romské dívky dostat se z bludného kruhu dluhů přiměla představitelce hlavní postavy Klaudii Dudovou uznání, ocenění a slávu. Její skutečná cesta ven z rodného Ústí nad Labem do velkého filmového světa je však ještě smutnější než scénář filmu. Zbyl po ní skutečné dluhy. Muž, který jí pronajal byt, ji už tři měsíce marně shání. Ji peníze.

„Mobil má nedostupný, e-mailové zprávy se vrací jako nedoručené, neresponduje na vzkazy a výzvy.“ líčí majitel bytu Zbyšek Studecký. I všechny pokusy MF DNES Dudovou kontaktovat byly marné.

Byt 2+1 v Klíšské ulici v centru města koupil v roce 2006. Podle katastru nemovitostí ho vlastní s bratrem Ivanem a jeho manželkou. Studecký pocházejí z Ústí nad Labem, Zbyšek Studecký však nyní žije v Praze, jeho bratr ve Vrchlabí.

„Vzali jsme si hypotéku a myslili, že to bude takové naše spoření na penzi,“ řekl Zbyšek Studecký. Byt pronajímali většinou studentům od září do června.

Loni v září se na inzerát ozvala Klaudia Dudová. Tehdy už měla za sebou úspěšnou premiéru na festivalu v Cannes i první ocenění.

„Věděl jsem, že je to herečka z filmu Cesta ven. To pro mě byla záruka jisté serióznosti. Říkal jsem si, že není možné házet všichni Romové do jednoho pytle,“ vzpomněl Studecký.

„Upravil jsem s ní smlouvu jen na půl roku. Naštěstí. Teď mě ale mrzí, že to nebylo jen na čtvrt,“ dodává.

Sociální drama Klaudia Dudová se proslavila rolí ve filmu Cesta ven. Její život se tomuto sociálnímu dramatu začíná podobat. Foto: Petr Topič, MAFFRA

Podle smlouvy, kterou má MF DNES k dispozici, měla Dudová složit kauci 12 tisíc korun, za září 1 600 korun a pak každý měsíc nájemné 4 200 korun a za služby a energie 4 000 korun. Jenže Dudová zaplatila jen za září, říjen a listopad.

„Dluh činí celkem 25 800 korun,“ vypočítal Studecký. Marně posílal Dudové výzvy počtu až do bytu, marně jí sháněl na

mobilu i e-mailu, které uvedla na smlouvě. MF DNES si ověřila, že uvedené číslo mobilu je skutečně nedostupné a e-mailová adresa neexistuje.

Studecký se obrátil se žádostí o pomoc i na producentku filmu Cesta ven. Producentka Jan Macola včera potvrdil, že mu kdosi psal kvůli dluhu Dudové. „E-mail jsem přeposlal Klau-

dii,“ řekl Macola. Ještě ten den Studeckému telefonovala matka Klau-

die Dudové a po ní i její druh. „Slibovali, že zaplatí hned v nejbližší pondělí. Dosud nepřišla ale ani koruna,“ uvedl.

Před pár dny se znovu obrátil na producentku filmu se vzkazem pro Dudovou, že nájemní smlouva 31. března končí.

Dudová ani nikdo z produkce mu neodpověděli. Předevčirem však te-

lefonoval muž, který se představil jako strýc Dudové.

„Tomu však nešlo o uhrazení dluhu. Volal proto, aby mi řekl, abych nechal matku Klaudie Dudové v bytě ještě aspoň dva týdny. Že se jí tam líbí,“ popsal. „Řekl jsem mu, že mně by se také líbilo bydlet u moře, a hlavně by se mi líbilo, kdyby zaplatila,“ uvedl Zbyšek Studecký.

● Pokračování na str. A4

Stát chystá násilím se práv

PRAHA Je to ne ale může mít důky: děti by mohly vstoupit v právo vlivem očkávání by to rodiče tu- nou.

Allespoň se toh z Ligy lidských p že zdravotní výh mozem přijal us kona o zdravotí se říká, že se be smí poskytovat; douci „k předčt ní infekčních os

Což je dost v práv pacientů i stupců – rodičvání musí pode Fi Liga lidských p

„V každém i politici měli schůzi, ale n dalo o to sa vortakviti, ta ředit až na da na,“ říká Re

● Pokračování na str. A4

MF DNES XXV77
Předplatné 225 555 966

Cena v zahraničí: Slovensko 1,10 €, Německo, Rakousko - 1,90 €

idnes.cz Navě serv

Romská herecká hvězda neplatila za byt

☉ Pokračování ze str. A1

Když včera Studecký s bratrem dorazili do svého bytu, doufali, že Klauďie Dudová doplatí, co dluží, a uvolní byt pro dalšího zájemce. Nestalo se. Herečka v bytě nebyla, a jak se ukázalo, nikdy v něm ani nežila. Bydli v něm pouze její matka, přestože v nájemní smlouvě je výslovně uvedeno, že v bytě má bydlet pouze Klauďie Dudová s dcerou Patricií. „Matku jsme tam tolerovali jen proto, že jsme mysleli, že se příležitostně stará o dítě Klauďie Dudové,“ uvedl Studecký.

„Dcera mi chtěla pomoci, pronajala byt pro mě,“ vysvětlila Dudová starší. Peníze na nájem však Studeckým nedala, prý nemá. Na dotaz, jestli si myslela, že lze někde bydlet zadarmo, jen sklopila hlavu a zírала do dřevěné podlahy. „Měla jsem to těžké,“ hlesla. S dcerou podle svých slov o nájemném mluvila. „Jenže to je těžké,“ zopakovala.

S Klauďií Dudovou se včera MF DNES nepodařilo spojit. Přestože redaktor vytáčel číslo jejího mobilu během celého dne, telefon nebrala a nereagovala ani na zaslanoú SMS zprávu.

Životní příběh Klauďie Dudové tak přesně kopíruje ten filmový. I v něm se hrdinka snaží odrazit ode dna.

Majitelé bytu včera nedostali dlužné peníze ani nedosáhli vystěhování nájemníků a uvolnění bytu pro nové. Dostali jen další sliby, že k vystěhování dojde o den později, tedy dnes. A dluh? Studecký chce nejprve vypočítat, zda se nezvýší o odčerpané energie a vodu. Už teď se ale obává jen dalších slibů.

